

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
A Critical Study of Local Curriculum and Promoting of Lanna Wisdom

โดย

นายไพรินทร์ ฦ วันนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พ.ศ. ๒๕๕๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610656010

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
A Critical Study of Local Curriculum and Promoting of Lanna Wisdom

โดย

นายไพรินทร์ ณ วันนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พ.ศ. ๒๕๕๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610656010

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

A Critical Study of Local Curriculum and Promoting of Lanna Wisdom

by

Mr.Pirin Na Wanna

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Lamphun Buddhist College

B.E.2013

Research Project Supported by Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

MCU RS 610656010

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่องานวิจัย	การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
ผู้วิจัย	นายไพรินทร์ ญ วันนา
หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ปีงบประมาณ	๒๕๕๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ๒. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ๓. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ประชากรคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๕ คน ครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน ๑๕ คน และนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๕๙๐ คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๒๓๕ คน และสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา จำนวน ๑๕ คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

๑. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๑.๑ ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลของภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ และทำทะเบียนประวัติไว้

๑.๒ ด้านการวางแผนหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ในรายวิชาที่เปิดสอนมาสอน โดยให้ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๑.๓ ด้านการใช้หลักสูตร พบว่า โรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๑.๔ ด้านการประเมินการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียน จากความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่าง และการสังเกตการปฏิบัติงาน ส่วนผลงานของนักเรียนสามารถนำไปใช้เองในครอบครัว และเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการจัดนิทรรศการภายในโรงเรียนโดยครูผู้สอนประจำรายวิชานั้นเป็นผู้เฝ้าติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ

๒) ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา
ล้านนา โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๙$)

๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยภาพรวมนักเรียนร้อยละ ๘๐ มีคะแนนเฉลี่ย
๗๕.๘๖ ซึ่งมีผลการเรียนอยู่ในระดับ ๓ ขึ้นไป

ปัญหาที่พบในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา จากความ
คิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นและการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน
ล้านนา พบว่า งบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรรจากหน่วยงานไม่เพียงพอ บุคลากรภูมิปัญญา
ชาวบ้านล้านนาไม่มีทักษะในการสอน เวลาในการพาผู้เรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย
และมีผลกระทบต่อเวลาสอนในวิชาอื่น

ข้อเสนอแนะ ควรหาแหล่งงบประมาณจากหน่วยงานที่มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
จัดโครงการอบรมฝึกทักษะการสอนให้แก่บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และเพิ่มเวลาในการศึกษาแหล่ง
เรียนรู้หรือรวมคาบสอนในรายวิชาที่คล้ายกันเพื่อจะได้ไม่กระทบกับเวลาสอนในรายวิชาอื่น

Research Title : A Critical Study of Local Curriculum and Promoting LannaWisdom
Researchers : Mr.Phairin Na Wanna
Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campas,
Lamphun Buddhist College
Fiscal Year : 2556/2013
Research Grant : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study an analysis of condition and problem to prepare teaching of local curriculum and promoting Lanna wisdom of the secondary school in Lamphun province. (2) to study the satisfaction of student to prepare teaching of local curriculum. (3) to study the achievement of students learning to local curriculum and promoting Lanna wisdom. This research is basic research (Basic Research). The population consisted of 15 school administrators, 15 teachers who teach local curriculum and 590 secondary school students in Lamphun province. The sample consisted of 235 students who study at the secondary school in Lamphun province and 15 personnel of Lanna wisdom. The data were collected by using the questionnaire and interview. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation and descriptive analysis.

The research results are as below:

1) The condition and problem of using local curriculum and promoting Lanna wisdom

1.1) The survey and providing data found that the school has survey and providing data of Lanna wisdom. Mostly, this research is questionnaire and survey by storing data in computer file and record.

1.2) Curriculum planning found that the school selects Lanna wisdom who has knowledge in teaching by the teacher, the education committee, the school administrator, the personnel of Lanna wisdom and the student who participate to plan, to use and local curriculum development at school. By focusing on the student can take an experience and benefit in daily life.

1.3) The using curriculum found that the school has coordinated with quest speaker, there is the explaining to teacher, student and parent. By studying the

current problem of local and then determine appropriate content to use local curriculum.

1.4) The evaluation of learning found that teacher evaluated the student's work from both their in class and out class participation and observing their performance, the student's work can be used in the family and publicize by internal school exhibition. That subject's teacher who is supervisor, follower, controller, caretaker while performance

2) The satisfaction in providing teaching of local curriculum and promoting Lanna wisdom by overall the student's satisfaction was in the high level ($\bar{X} = 4.19$)

3) The achievement of student The overall, 80 percent of students got the average score at 75.86 with level 3 and above

The problem that found in teaching local curriculum and promoting Lanna wisdom. From the comment of administrators and teachers who teach local curriculum and the personnel of Lanna wisdom found that the school budget has been allocated from the institute is insufficient. Personnel of Lanna wisdom do not have skill to teach. Time to take the student to study at community sources is limited and impact on teaching of other subjects.

For the recommendation, school should find budget sources from institute that promote local Lanna wisdom, launch skills training program for teaching personnel of Lanna wisdom and adding time for learning sources or include teaching period in similar subjects in order to interfere with other subjects.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์อุเทน ปัญโญ กรรมการประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิจัย ขอขอบคุณ นายบดินทร์ ธีธัญญ์ม อธิบดีผู้อำนวยการโรงเรียนเชี่ยวชาญ กรรมการผู้ประเมิน สมศ. อาจารย์พิเศษ คณะ ครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน นางรัตนา ชุกชอน ครู ค.ศ.๔ โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มนิเทศและประเมินการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำพูน เขต ๑ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษาและช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของเครื่องมือวิจัย จนทำให้งานนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ยุพิน อินทะยะ อาจารย์เชี่ยวชาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้แนะนำและเพิ่มเติมข้อมูลความรู้ และแนวทางการปฏิบัติในการศึกษาค้นคว้า และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาของเครื่องมือการวิจัย จนสำเร็จและสมบูรณ์ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการและคุณครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดลำพูน ที่ได้อนุเคราะห์สถานที่และนักเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

นายไพรินทร์ ณ วันนา

๑๗ กันยายน ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร.....	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น.....	๓๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๔๘
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๖
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๖๕
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๖๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๖๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๐
๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๑
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๓
๔.๑ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำหรับผู้บริหาร และครูผู้สอน.....	๗๔
๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๗๔
๔.๑.๒ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๗๔

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๑.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น	
กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา.....	๘๙
๔.๒ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาสำหรับนักเรียน.....	๙๐
๔.๒.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๙๐
๔.๒.๒ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา.....	๙๑
๔.๒.๓ ความพึงพอใจในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา.....	๙๒
๔.๒.๔ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น	
กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา.....	๙๓
๔.๓ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาสำหรับ	
ภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	๙๕
๔.๓.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล.....	๙๕
๔.๓.๒ การใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาของภูมิปัญญา	
ชาวบ้าน.....	๙๕
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๑๐๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๐๒
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๐๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๑๒
บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก.....	๑๑๗
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย.....	๑๑๘
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๓๖
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุดิบประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้	
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ.....	๑๓๙
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแบบสอบถาม.....	๑๔๓
ภาคผนวก จ แบบสรุปโครงการ.....	๑๖๒
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๖๘

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
๒.๑	เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินผลตามสภาพจริง.....	๓๓
๔.๑	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลชุมชนของผู้บริหารและครูผู้สอน ก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	๓๔
๔.๒	แสดงร้อยละของบุคลากรผู้รับผิดชอบการสำรวจข้อมูลชุมชนก่อนการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น.....	๓๕
๔.๓	แสดงร้อยละของวิธีการดำเนินการสำรวจข้อมูลชุมชน.....	๓๕
๔.๔	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาที่ใช้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๓๖
๔.๕	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำรวจ.....	๓๖
๔.๖	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๓๗
๔.๗	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้รู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยจัดการเรียนรู้.....	๓๗
๔.๘	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน.....	๓๘
๔.๙	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน.....	๓๘
๔.๑๐	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน.....	๓๙
๔.๑๑	แสดงร้อยละของข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.....	๓๙
๔.๑๒	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร.....	๔๐
๔.๑๓	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะใด.....	๔๐
๔.๑๔	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การกระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่าย ในโรงเรียนมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	๔๑
๔.๑๕	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น.....	๔๑
๔.๑๖	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้.....	๔๒
๔.๑๗	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น.....	๔๒
๔.๑๘	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นให้ครูนักเรียนรู้และผู้ปกครอง.....	๔๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๙	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับท้องถิ่น.....๘๓
๔.๒๐	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของหลักสูตรท้องถิ่นกับความต้องการ ของผู้ปกครอง และชุมชน.....๘๔
๔.๒๑	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้รู้ในท้องถิ่น.....๘๔
๔.๒๒	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้...๘๕
๔.๒๓	แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการเลือกใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้...๘๕
๔.๒๔	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยครูภูมิปัญญา.....๘๕
๔.๒๕	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมของ หลักสูตรท้องถิ่น.....๘๖
๔.๒๖	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ความสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้ของนักเรียน.....๘๖
๔.๒๗	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในผลงานของตนเองของนักเรียน.....๘๖
๔.๒๘	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้ประเมินผลงานของนักเรียน.....๘๗
๔.๒๙	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การนำผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ท้องถิ่น ไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน.....๘๗
๔.๓๐	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ วิธีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น.....๘๘
๔.๓๑	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้นิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น.....๘๘
๔.๓๒	แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน.....๘๙
๔.๓๓	แสดงค่าความถี่ และร้อยละของนักเรียนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหา ในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา.....๙๑
๔.๓๔	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ความพึงพอใจในการจัด การเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา.....๙๒
๔.๓๕	แสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนาของนักเรียน.....๙๔

สารบัญญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาตามแนวคิดของไทเลอร์.....	๑๖
๒.๒	รูปแบบการประเมินหลักสูตรของทาบา.....	๑๗
๒.๓	ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายด้านการศึกษาและหลักสูตร สู่จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน.....	๑๘
๒.๔	ขั้นตอนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.....	๒๒
๒.๕	กระบวนการเรียนรู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.....	๒๓
๒.๖	มาตรฐานตัวชี้วัดจากสถานศึกษา.....	๒๗
๒.๗	ความสัมพันธ์ของการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กับการประเมินตามสภาพจริง.....	๓๔
๒.๘	วงจร PDCA.....	๔๖
๒.๙	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖๔

บทที่ ๑

บทนำ

การจัดการศึกษาให้เด็ก เยาวชนและประชาชนไทยให้มีรากฐานที่มั่นคงในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างสมดุลทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ จากการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาเป็นภาระหน้าที่ของชุมชน ชุมชนได้ให้การศึกษาแก่บุตรหลานและสมาชิกของชุมชนทั้งด้านวิชาการและอาชีพ โดยมีบิดามารดา คนแก่และช่างฝีมือเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่เด็ก การจัดการศึกษาในลักษณะนี้จึงมีรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ความหลากหลายของรูปแบบการศึกษาที่เคยมีในชุมชนได้สูญหายไป เมื่อรัฐได้เข้ามาควบคุมการศึกษาและนำเอาระบบการศึกษาของต่างประเทศทางตะวันตกมาใช้แทนระบบการศึกษาที่เคยมีมาแต่เดิม ในการจัดการศึกษาได้มีการกำหนดนโยบาย หลักการ และแนวปฏิบัติจากหน่วยงานที่อยู่ส่วนกลาง ทำให้หลักสูตรที่นำมาสอนห่างไกลชีวิตจริงของชุมชน ผู้เรียนรู้เรื่องไกลตัวมากกว่าที่จะรู้เรื่องตัวเอง ทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตและช่วยตัวเองไม่ได้^๑

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา ๗ ระบุว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จากรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรา ๒๔ ยังกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา ๒๙ ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และเลือกสรรภูมิปัญญาวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

จากพระราชบัญญัติการศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เกิดความรู้คู่คุณธรรมแล้ว ยังต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง^๒

เมื่อพิจารณาถึงจุดหมาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา จึงคำนึงถึงจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง และจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่นตนเองด้วย เนื่องจากสภาพทั่วไปของโรงเรียนในจังหวัดลำพูน อยู่ในพื้นที่ที่มีภาษาเป็นของตนเอง โดยใช้ภาษาล้านนา และภาษาท้องถิ่นของการสื่อสาร มีสถานที่ที่มีประวัติความเป็นมาหรือตำนานเล่าสู่กันมา มีคติ ความเชื่อ ยึดมั่นในพุทธศาสนา มีประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ มีผู้มีฝีมือในการทอผ้า แกะสลักและจักสาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีโรงเรียนได้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา โดยเอื้อให้นักเรียนได้เลือกเรียนได้อย่างหลากหลายในวิชาเพิ่มเติม โดยรัฐจ่ายค่าตอบแทนให้กับวิทยากรภายนอกที่เข้ามาให้ความรู้ และในบางครั้งโรงเรียนได้พานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงหลักสูตรถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และส่งผลให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒^๓ ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างประชากรที่มีคุณภาพ โดนกำหนดให้รัฐจัดการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้และ

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานกฤษฎมนตรี, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, จุดประกายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒ - ๒๓.

หลักสูตรต่าง ๆ โดยให้ความเสมอภาคแก่บุคคลทุกคนให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพซึ่งได้ระบุไว้ใน มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ การเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาระบุไว้ใน มาตรา ๒๗ ความว่าให้คณะกรรมการศึกษา ขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของ ชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ มาตรา ๒๘ กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความ เข้มแข็งของชุมชน ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้นต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้น ดังที่ สงัด อุทรานันท์^๕ กล่าวว่า ควรเริ่มจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานแล้วนำมาประมวลให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา จากนั้นจึงกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหาที่จำเป็นจาก หลักสูตรแกนกลางและหรือจัดสร้างรายวิชาที่เห็นว่า คนในท้องถิ่นจำเป็นต้องเรียนรู้แล้วจึงนำ หลักสูตรที่พัฒนาแล้วมาทดลองใช้ ทำการติดตาม ประเมินผลการใช้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง แก้ไขต่อไป จากลำดับขั้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ขั้นตอนทดลองใช้และการประเมินการใช้หลักสูตรเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่พัฒนาไปนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงไร ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการรักษาภูมิปัญญาล้ำนนาซึ่งกำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา เช่น การตี กลองสะบัดชัย การทำตุ้ง การทำสลากย้อม อาหารพื้นเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมรดกภูมิปัญญา ล้ำนนาซึ่งนับวันจะมีผู้ให้ความสนใจและสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้น้อยลง

จากการที่กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้ำนนาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และยังไม่ได้ติดตามถึงสภาพและ ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนตลอดจนผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ประการใด ผู้วิจัยจึงสนใจจะ ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้ำนนา ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และนำไปพัฒนาแผนการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ครูผู้สอน นักเรียนและความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนให้สามารถนำ

^๕ สงัด อุทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มิตรสหาย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๖๓ - ๒๗๑.

ภูมิปัญญาล้านนาไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนากลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนากลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๓.๒.๑ ประชากร ได้แก่

๑) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ๑๕ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จำนวน ๑๕ คน ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ๑๕ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จำนวน ๑๕ คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๕๙๐ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

๑) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๕๙๐ คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, ๑๙๗๐ อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล)^๕ โดยยึดจำนวนนักเรียนที่เรียนรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเพิ่มเติม ทั้งหมดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๓๕ คน

และสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๑๕ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาการนำภูมิปัญญาล้านนามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนของกลุ่มวิชาเพิ่มเติมรายวิชา ได้แก่ การแปรรูปอาหาร ท้องถิ่นของเรา งานประดิษฐ์ วรรณกรรมท้องถิ่นดนตรีพื้นเมือง ของกินบ้านเฮา คหกรรม อาหารพื้นเมือง ภาษาและวรรณกรรมล้านนา ภูมิปัญญาไทย

^๕ธีรวุฒิ เอกะกุล, ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์, (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓), หน้า ๔๑.

สมุนไพรรไทย ภูมิปัญญาชาวไทย ท่องหัวข้างศึกษา ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล ๒) ด้านการวางแผนหลักสูตร ๓) ด้านการใช้หลักสูตร ๔) ด้านการประเมินการเรียนรู้

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ใช้เวลาในการวิจัย ๑ ปี ๘ เดือน โดยวิจัยตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ.๒๕๕๖-เดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๘

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในรายวิชาเพิ่มเติม ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์สภาพ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนและผลของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การปรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มวิชาเพิ่มเติม ระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา

สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา ในรายวิชาเพิ่มเติม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูนโดยใช้กระบวนการของ Deming (P-D-C-A) มาวิเคราะห์การวางแผน (Plan) เป็นการกำหนดภาพงานก่อนลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นการปฏิบัติตามสิ่งที่กำหนด โดยนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การตรวจสอบและประเมินผล (Check) เป็นการดำเนินงานเพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นวิธีการในปรับปรุงแก้ไข

ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ภูมิปัญญาล้านนา หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้รู้ ผู้ชำนาญในท้องถิ่นล้านนาที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำให้เกิดทักษะในการปฏิบัติจริงตลอดจนสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้

การส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา หมายถึง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาเข้ามาใช้เป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนหลังจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยวัดจากความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังการเรียนในรายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นหลังจากเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการวัดและประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีในชั้นเรียนและภาคปฏิบัติในการลงมือปฏิบัติจริง

กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ ประกอบด้วย

อำเภอเมืองลำพูน ได้แก่ โรงเรียนจักรคำคณาทรจังหวัดลำพูนโรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม โรงเรียนสวนบุญโอบล้อมลำพูน โรงเรียนอนุวงศ์วิทยาคม

อำเภอแม่ทาได้แก่ โรงเรียนท่าชุมเงินวิทยาคาร โรงเรียนแม่ทาวิทยาคม

อำเภอทุ่งหัวช้าง ได้แก่ โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม

อำเภอบ้านโฮ่ง ได้แก่ โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ่ง โรงเรียนบ้านโฮ่งรัตนวิทยา

อำเภอป่าซาง ได้แก่โรงเรียนน้ำตบวิทยาคม โรงเรียนนวิชิรป่าซาง โรงเรียนป่าซาง

อำเภอบ้านธิ ได้แก่ โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยา

อำเภอลี้ ได้แก่ โรงเรียนแม่ตืนวิทยา โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา

๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๕.๑ ทราบสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนากลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑.๕.๒ ทราบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนากลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑.๕.๓ ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑.๕.๔ ทราบแนวทางข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นสำหรับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๕.๖ ผลของการวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่นให้บังเกิดผลและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

- ๒.๑.๑ ความหมายของหลักสูตร
- ๒.๑.๒ องค์ประกอบของหลักสูตร
- ๒.๑.๓ การพัฒนาหลักสูตร
- ๒.๑.๔ การประเมินหลักสูตร

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

- ๒.๒.๑ ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น
- ๒.๒.๒ ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น
- ๒.๒.๓ เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- ๒.๒.๔ แนวทางการจัดทำและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- ๒.๒.๕ การใช้หลักสูตรท้องถิ่นตามทฤษฎีของ Deming

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา

- ๒.๓.๑ ความหมายของภูมิปัญญา
- ๒.๓.๒ ลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ๒.๓.๓ ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ๒.๓.๔ การนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการศึกษา

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดกับหลักสูตร

๒.๑.๑ ความหมายของหลักสูตร

มีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ธำรง บัวศรี^๑ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบ
จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม
การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

---

^๑ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : เอรวิณการพิมพ์,
๒๕๓๑), หน้า ๖.

กาญจนา คุณารักษ์^๒ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง โครงการหรือแผนอันประกอบไปด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล

Carter V.Good. (๑๙๗๓ อ่างใน จำเนียร ศิลปะวานิช)^๓ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ๓ ประการ คือ

๑) หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเช่นหลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น ความมุ่งหมายของหลักสูตรในข้อนี้หมายถึงหลักสูตรที่เป็นวิชาๆ

๒) หลักสูตร คือ ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้มีความรู้จบชั้น หรือรับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

๓) หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา ความหมายในข้อนี้หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช^๔ ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน กำหนดไว้ในเอกสารเพื่อเป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอนตามระดับชั้น

กรมวิชาการ^๕ ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์

จากความหมายของหลักสูตรสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด และเจตคติ โดยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน และเขียนเป็นโครงการหรือแผนไว้เป็นแนวทางการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามศักยภาพ ความถนัดความสนใจของผู้เรียน สามารถที่จะนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

^๒กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปกรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๓๕), หน้า ๒.

^๓จำเนียร ศิลปะวานิช, หลักและวิธีการสอน, (กรุงเทพมหานคร : เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐.

^๔วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : สานต่อที่ท้องถิ่น, (กรุงเทพ : เซ็นเตอร์ดิสคัฟเวอร์, ๒๕๔๒), หน้า ๔๒.

^๕กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์ (พว), ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

๑.๑.๒ องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

Raph W. Tyler. (๑๙๔๙ อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่)^๖ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนหลักสูตร โดยใช้วิธีการและเป้าหมาย (means ends approach) โดยตั้งคำถาม ๔ ประการ ซึ่งเป็นหลักและเหตุผลสำหรับการพัฒนาหลักสูตร หรือเรียกว่า “หลักการและเหตุผลของไทเลอร์” (Tyler’s rational) ซึ่งสามารถวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้

- ๑) การกำหนดวัตถุประสงค์
- ๒) การเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
- ๓) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- ๔) การประเมินผลการเรียนรู้

สุมิตร คุณานุกร^๗ ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ควรมีองค์ประกอบ ๔ ประการด้วยกัน คือ

- ๑) ความมุ่งหมาย (Objective)
- ๒) เนื้อหา (Content)
- ๓) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
- ๔) การประเมินผล (Evaluation)

Hilda Taba. (๑๙๖๒ อ้างใน จำเนียร ศิลปะวานิช)^๘ ได้กล่าวว่าหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ควรมีองค์ประกอบ ๔ ประการด้วยกัน คือ

- ๑) วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- ๒) เนื้อหาวิชา และชั่วโมงการสอนแต่ละวิชา
- ๓) กระบวนการเรียนการสอน
- ๔) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์^๙ ได้กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบในลักษณะใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วย ส่วนประกอบต่างๆ ดังนี้

- ๑) จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ (Aims and Objectives)
- จุดมุ่งหมาย เป็นสิ่งที่กำหนดไว้กว้าง ๆ เน้นคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้เรียนมักจะได้ในส่วนแรกของหลักสูตร อันเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดเป็นโครงสร้างหลักสูตร ส่วนจุดประสงค์เป็นสิ่งที่กำหนดเฉพาะเรื่องในระดับกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ และรายวิชา ที่มีอยู่ในโครงสร้างหลักสูตร จุดประสงค์จะเป็นตัวบ่งชี้ให้จัดเนื้อหาสาระซึ่งจะต้องจัดให้มีความสอดคล้อง

^๖วิชัย วงษ์ใหญ่, กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๗), หน้า ๕๘.

^๗สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษิตสยาม, ๒๕๒๓), หน้า ๓๕.

^๘อ้างแล้ว, จำเนียร ศิลปะวานิช, หลักและวิธีการสอน, หน้า ๒๕.

^๙อ้างแล้ว, วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ, หน้า ๕๐ - ๕๒.

๒) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content and Experiences)

เนื้อหาสาระ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา ความคิดรวบยอดและหลักการ การแก้ไขปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางกาย และเจตคติและค่านิยม ส่วนประสบการณ์ เป็นการกำหนดคุณลักษณะเจตคติ ค่านิยมอันพึงปรารถนา ให้ผู้สอนได้นำไปพิจารณาตัดสินใจสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและชั้นเรียน

๓) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีการปรับปรุงตลอดเวลาของผู้ใช้หลักสูตรต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ และมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ

๔) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ค้นหาสาเหตุของสิ่งไม่สัมฤทธิ์ผล เป็นงานใหญ่ที่มีขอบเขตกว้างขวางจะต้องวางโครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นกระบวนการ

กรมวิชาการ^{๑๐} ให้กล่าวว่าองค์ประกอบหลักสูตร โดยส่วนรวมจะมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑) หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งแผนดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการใช้หลักสูตรด้านอื่น ๆ ของกลุ่มวิชา รายวิชาต่าง ๆ

๒) ระเบียบการวัดผลและการประเมินผลการเรียน และคู่มือการประเมินผลการเรียนในแต่ละระดับ

๓) สื่อการเรียนการสอนที่ปรากฏในรูปของหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบและสื่อในลักษณะอื่น ๆ

สรุปว่าองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญควรมี ๔ องค์ประกอบ คือ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล

๑.๑.๓ การพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

Saylor, J Galen. And Alexander, William M.^{๑๑} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

^{๑๐} อ่างแล้ว, กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๑๐,

^{๑๑} Saylor, J Galen, And Alexander, William M, Planning Curriculum for School, (New York : Holt Rinehart and Winston, 1971), p. 7.

Nicholl (๑๙๗๒ อ้างใน อำนาจ จันท์แป้น)^{๑๒} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นกระบวนการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดให้ผู้เรียนซึ่งเมื่อได้เรียนรู้แล้วก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การพัฒนาหลักสูตรเป็นการสร้าง เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงแผนประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลาย รวมกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนพัฒนาการศึกษาวิเคราะห์สภาพต่าง ๆ ก่อนการพัฒนาแล้วนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรและการสอนและการพิจารณาประเมินผลหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์^{๑๓} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า มีความหมายอยู่ ๒ แนวทาง คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

จำเนียร ศิลปะวานิช^{๑๔} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้น ในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การเรียนการสอน การจัดเนื้อหาวิชา การวัดประเมินผลเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่ผู้เรียน ให้เข้าใจสภาพการณ์รอบ ๆ ตัว รวมทั้งให้เกิดพัฒนาการในด้านอารมณ์และความรู้สึกเพื่อสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช^{๑๕} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วยวิธีการปรับหรือขยาย

บรรพต สุวรรณประเสริฐ^{๑๖} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และรวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ ๒ แนวทาง คือ หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยสร้างให้ครบองค์ประกอบของหลักสูตร คือ มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และหมายถึงการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีและมีการพัฒนาการในด้านอารมณ์และความรู้สึกที่ดี สามารถนำความรู้ที่บรรจุในหลักสูตรไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

^{๑๒} อำนาจ จันท์แป้น, การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่ปฏิบัติระดับโรงเรียน, (เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๙.

^{๑๓} สังัด อุทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา การบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๓๑.

^{๑๔} จำเนียร ศิลปะวานิช, หลักและวิธีการสอน, (นนทบุรี, เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๙.

^{๑๕} อ้างแล้ว, วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ, หน้า ๑๐.

^{๑๖} บรรพต สุวรรณประเสริฐ, การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

๑.๑.๔ การประเมินหลักสูตร

๑.๑.๔.๑ ความหมายของการประเมินหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

สมิทร คุณากร^{๑๗} ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินหลักสูตรเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง ๑. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร ๒. การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ ๓. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน ๔. การวิเคราะห์โครงการประเมินหลักสูตร

สุจริต เพียรชอบ^{๑๘} ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการที่สำคัญเพราะเป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด อะไรเป็นสาเหตุ ผู้ประเมินหลักสูตรจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งด้านหลักสูตรและด้านการประเมินผลซึ่งจะต้องเน้นการประเมินทั้งโปรแกรมการศึกษา มิใช่แต่เพียงผลการเรียนสุดท้ายเท่านั้น แต่ควรประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

สันต์ ธรรมบำรุง^{๑๙} ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาคูณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลจากการวัดผลในแง่ต่างๆ ของของที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าประการใด มีคุณค่าดีหรือไม่เพียงไร หรือได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือมีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป และนำเสนอผู้บริหารผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการดำเนินต่อไป หรือ การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรอันได้แก่ หลักสูตรจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีสอนและการวัดผลว่าจะสัมพันธ์กันหรือไม่

Carter V Good (๑๙๔๕ อ้างใน สุนีย์ ภูพันธ์)^{๒๐} ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของ การตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสำคัญและความต่อเนื่องของเนื้อหาและ ผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการต่อเนื่องและการหมุนเวียนกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จะจัดให้มีขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างใน สุนีย์ ภูพันธ์) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าอย่างไร มีคุณภาพดี

^{๑๗} สมิทร คุณากร, หลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๙๘.

^{๑๘} สุจริต เพียรชอบ, หลักสูตรและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชามัธยมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๖๔.

^{๑๙} สันต์ ธรรมบำรุง, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๑๕๒๗), หน้า ๑๓๘ – ๑๓๙.

^{๒๐} สุนีย์ ภูพันธ์, แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร, (เชียงใหม่: The Knowledge Center, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๘.

หรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข จากความหมายของการประเมินหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้นๆ มีประสิทธิภาพเพียงใด เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นประโยชน์ ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

๑.๑.๔.๒ จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และมีขอบเขตที่ กว้างขวางการประเมินหลักสูตรจะต้องครอบคลุมขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร การประเมิน หลักสูตรต่อละขั้นตอนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันและมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Taba Hilda (๑๙๖๒ อ้างใน สุนีย์ ภูพันธ์)^{๒๑} ได้ให้ความหมายของการ ประเมินหลักสูตร หมายถึง การกระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่างๆที่กำหนดไว้ว่ามีการ เปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับ วัตถุประสงค์ของการศึกษา การประเมินดังกล่าวจะคลอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรและกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องที่ได้แก่ จุดประสงค์ ขอบเขต ของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้บริหารและผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชา ต่างๆ การใช้สื่อและวัสดุการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่^{๒๒} ได้กล่าวว่า การประเมินส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายดังนี้

๑) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยตรวจสอบดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

๒) เพื่อวัดผลดูว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้ง วัสดุประกอบหลักสูตร และการบริหารและบริการหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

๓) การประเมินจากผู้เรียนเอง หรือการประเมินผลผลิตเพื่อตรวจสอบดูว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๒๓} ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตามมี จุดมุ่งหมายสำคัญคล้ายคลึงกันคือ

๑) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร

๒) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบบริหารหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแล การจัดการกระบวนการ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือควร ยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด

^{๒๑} Taba, Hilda, *Curriculum Development : Theory and Practice*, (New York : Hartcourt Brance and World, 1962), p,320.

^{๒๒} วิชัย วงษ์ใหญ่, *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน : ภาคปฏิบัติ*, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑๘ – ๒๑๙.

^{๒๓} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อีพีเอส, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓๙ – ๑๔๒.

๔) เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหลักจากก่อนกระบวนการทางการศึกษา มาแล้วหรือไม่ อย่างไร

จึงสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรคือ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร หรือการประเมินปัจจัยเบื้องต้น โดยตรวจสอบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้น สามารถบรรลุตาม วัตถุประสงค์หรือไม่ และเพื่อวัดผลดูว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุ ประกอบหลักสูตร และการบริหาร การบริการหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

๑.๑.๔.๓ ลักษณะของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรควรมีการดำเนินเป็นระยะ ทั้งนี้เนื่องจากข้อบกพร่องหรือ ข้อผิดพลาดของหลักสูตรอาจมีสาเหตุจากหลายปัจจัยการประเมินหลักสูตรที่ดีจึงต้องตรวจสอบเป็น ระยะ มีนักการศึกษาได้เสนอลักษณะของการประเมินไว้ดังนี้

วิชัย อิศระ^{๒๔} ได้กล่าวว่า การแบ่งลักษณะของการประเมินผลเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑) การประเมินผลก่อนการดำเนินการ หมายถึงการประเมินหลักสูตรที่มี กระบวนการในช่วงที่หลักสูตรยังไม่ได้นำไปใช้ในโรงเรียน เป็นการประเมินหลักสูตรหลักจากได้ วางแผนพัฒนาหลักสูตร เป็นการวิเคราะห์ความสาเหตุสมผลหรือความเชื่อมั่นของสิ่งที่กำหนดไว้ใน หลักสูตร ความสัมพันธ์และสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือ โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการพัฒนาหลักสูตร นักศึกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียน การสอน

๒) การประเมินผลขณะดำเนินการ หมายถึง การประเมินหลักสูตรใน ช่วงเวลาที่กำลังนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ยึดหลัก เหตุผล ช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถ พิจารณาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนที่นำไปใช้ได้มีความสมเหตุสมผลในขณะ วางแผนพัฒนาหลักสูตรเป็นสำคัญ

๓) การประเมินหลังการดำเนินการ หมายถึง การประเมินหลักสูตรใน ช่วงเวลาที่หลักสูตรได้นำไปใช้แล้ว หรือเป็นการประเมินผลจบโครงการหลักสูตรนั้นๆ ต้องวิเคราะห์ หาผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนหรือ การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตรหลังการดำเนินการส่วนมากอาศัยแบบสอบถาม ชนิดต่าง ๆ เครื่องมือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียน ความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งทางตรงและทางอ้อม

สุนีย์ ภูพันธ์^{๒๕} ได้กล่าวว่า การแบ่งลักษณะของการประเมินผลเป็น ๓ ลักษณะ คือ

ระยะที่ ๑ การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ในช่วงระหว่างที่มีการ สร้างหรือพัฒนาหลักสูตร มีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำ นำตั้งแต่การกำหนด จุดมุ่งหมายไปจนถึงการกำหนดการวัดผลการเรียนซึ่งสามารถทำได้ ๒ ลักษณะ คือ

^{๒๔}วิชัย อิศระ, การพัฒนาหลักสูตรและการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๖.

^{๒๕}อ้างแล้ว, สุนีย์ ภูพันธ์, แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๒๕๒.

๑) ประเมินหลักสูตรเมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จ แล้วก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จริงควรมีการประเมินตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง และองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรการประเมินในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรทางด้านเนื้อหาวิชาชีพครู ทางด้านการวัดผล หรือให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หรือพิจารณาก็ได้

๒) ประเมินหลักสูตรขั้นการทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ขาดตกบกพร่องหรือเป็นปัญหาให้มีความสมบูรณ์เพื่อประสิทธิภาพในการนำไปใช้ต่อไป

ระยะที่ ๒ การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใดหรือบกพร่องในจุดไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น ประเมินการกระบวนการใช้หลักสูตรในด้านการบริหาร การจัดการหลักสูตร กานีเทศกำกับดูแล การจัดกระบวนการเรียนการสอน

ระยะที่ ๓ การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร หลังจากการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่ง หรือครบกระบวนการเรียนร้อยแล้ว ควรประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรคือ เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผล ตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือควรจะยกเลิก

ใจทิพย์ เข็วรัตนพงษ์ ได้เสนอระยะของการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ในช่วงระหว่างที่มีการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร อาจมีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำ ตั้งแต่กำหนดจุดมุ่งหมายไปจนถึงการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียน เมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จแล้ว ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จริงจึงควรมีการประเมินตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่างและองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรทางด้านเนื้อหาวิชา ทางด้านวิชาชีพครู ทางด้านการวัดผล เป็นต้น

ระยะที่ ๒ การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร ในขณะที่มีการดำเนินการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้น ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรในด้านการบริหารการจัดการหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ระยะที่ ๓ การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร หลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่งหรือครบกระบวนการเรียนร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่การประเมินองค์ประกอบด้านต่างๆของหลักสูตรทั้งหมด คือ เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือควรจะยกเลิก

จากการประเมินผลหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ จึงสรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรอาจประเมินหลักสูตรเป็น ๒ - ๓ ระยะ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น คือการประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร

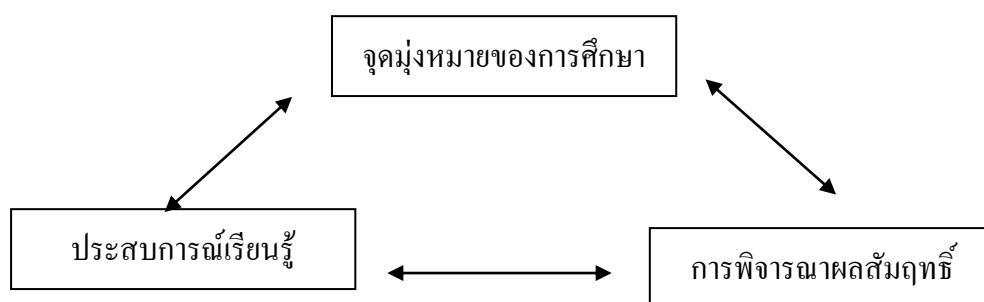
การประเมินขณะการใช้หลักสูตร และการประเมินหลังการใช้หลักสูตร จึงจะได้หลักสูตรที่ดี และมีประสิทธิภาพ

๑.๑.๔.๔ รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

รูปแบบของการประเมินหลักสูตร มีนักการศึกษาได้เสนอรูปแบบที่แตกต่างกัน ตามลักษณะการใช้ ซึ่งจะนำเสนอ ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler Model Evaluation)

Tyler (๑๙๕๐ อ้างใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์)^{๒๖} ได้ให้ความหมายของการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น การประเมินหลักสูตรจึงเป็นการเปรียบเทียบว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ไทเลอร์มีความเห็นว่ากระบวนการจัดการศึกษานั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ อย่างคือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสบการณ์ การเรียน และการพิจารณาสัมฤทธิ์ซึ่งทั้งสามส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ ๒.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาตามแนวคิดของไทเลอร์

ตามแนวคิดดังกล่าวนี้ พื้นฐานการจัดหลักสูตรก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตร จะต้องสามารถวางมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยน หรือมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร และพยายามจัดประสบการณ์การสอนเพื่อช่วยผู้เรียนให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่แนวคิดของไทเลอร์ ยึดความสำเร็จของมุ่งหมายเป็นหลัก

จุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ถือว่า การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะได้เสนอขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังนี้

๑.๑) กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดมุ่งหมาย (goal sources) คือ นักเรียน สังคม เนื้อหาสาระ จิตวิทยาการเรียนรู้ และปรัชญาการศึกษา

^{๒๖}ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : อลินเพรส, ๒๕๓๙)

๑.๒) กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจง ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดภายหลัง

๑.๓) กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

๑.๔) เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่จะทำให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

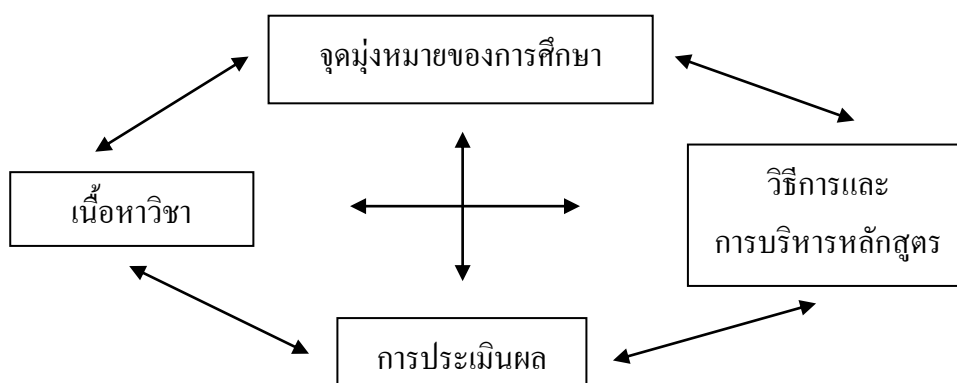
๑.๕) ประเมินผลโดยการตัดสินด้วยการวัดผลการศึกษา หรือตัดสินด้วยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

๑.๖) ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ก็ต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจใช้ผลสะท้อนกลับ ของหลักสูตรนั้นเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณค่าของหลักสูตร

การประเมินตามขั้นตอนของไทเลอร์ จึงเป็นกระบวนการเวียนซ้ำ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงข้อแก้ไขหรือปรับปรุงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ประเมินนั้นก็ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงวิธีการ การประเมินผลแบบนี้มีลักษณะเป็นการประเมินผลสรุป

๒) รูปแบบการประเมินของทาบา (Taba's Model of Evaluation)

Taba Hilda (๑๙๖๒ อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่)^{๒๗} ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ชื่อว่า “A Conceptual Framework for Design” รูปแบบนี้อธิบายการประเมินผลว่าเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่างๆของการพัฒนาหลักสูตรว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่นเดียวกับของไทเลอร์แต่ได้แยกพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ดังภาพที่ ๒.๒ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของทาบา

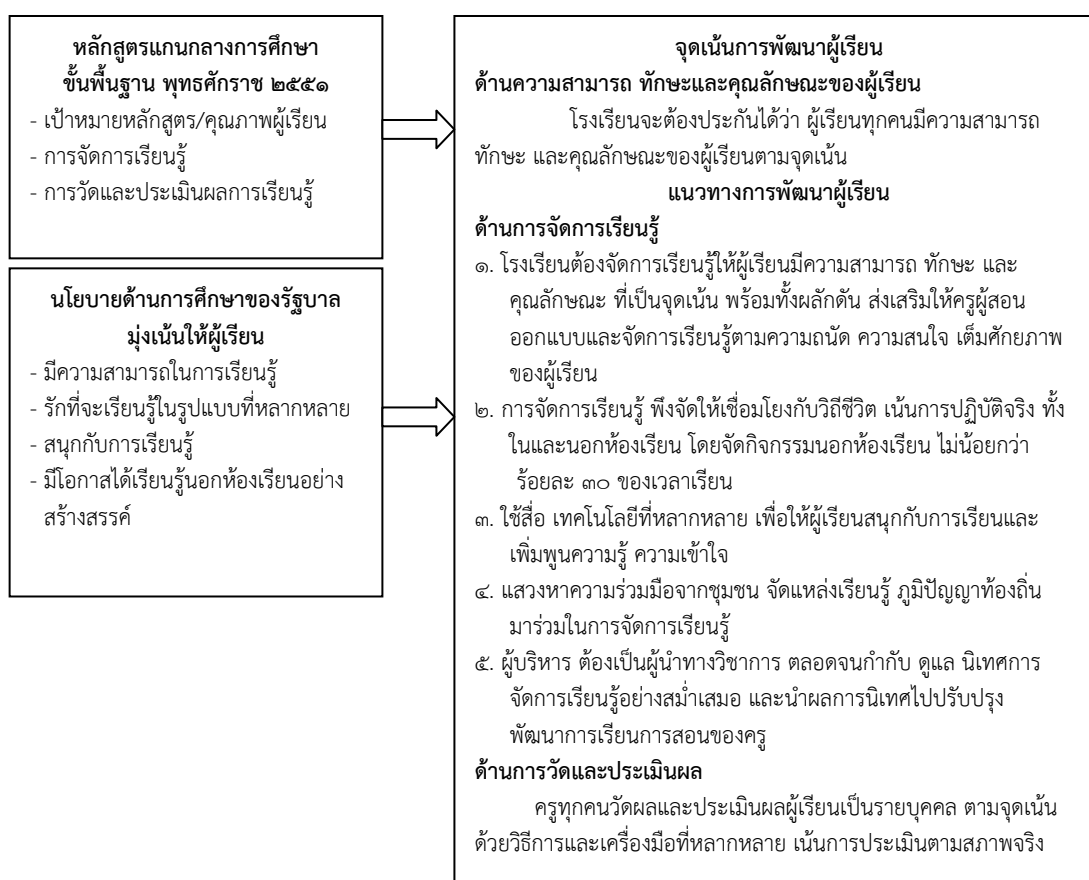
ในการประเมินหลักสูตร แม้ว่าจะมีรูปแบบการประเมินต่าง ๆ สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรควรประเมินโครงสร้างหลักสูตร เพื่อดูความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมและ

^{๒๗} Taba, Hilda, *Curriculum Development : Theory and Practice*, (New York: Hart court Brance and World, 1962), p, 413 – 414.

วิธีสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ประเมินผู้ใช้หลักสูตร (ครู ผู้บริหาร) ประเมินผู้รับผล โดยตรงจากหลักสูตร (นักเรียน) และรับผลกระทบจากหลักสูตร (ผู้ปกครอง ชุมชน)

๒.๑.๕ กระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน

ปี๒๕๕๓ รัฐบาลได้ประกาศนโยบายด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ รักที่จะเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย มีความสนุกกับการเรียนรู้ และมีโอกาสได้เรียนรู้ นอกห้องเรียนอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับสภาพปัญหาของประเทศด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-net NT TIMSS PISA ต่ำในวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์ ปัญหาด้านวิกฤติทางสังคมเกี่ยวกับความแตกแยก ความรุนแรง และปัญหาทุจริต ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงได้นำเอานโยบาย การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล และสภาพปัญหาการใช้ หลักสูตร ที่ผ่านมา เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน

แผนภาพที่ ๒.๓ ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายด้านการศึกษา และหลักสูตรสู่จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน

๒.๑.๕.๑ กระบวนการจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา ๒๒ ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” นอกจากนี้ยังได้กำหนดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ในมาตรา ๒๔ ไว้ว่า “การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒) ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นและทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ

๑) ด้านหลักสูตรกล่าวถึงการปฏิรูปหลักสูตรให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงมีความสมดุลในเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นวิชาการวิชาชีพและวิชาว่าด้วยความเป็นมนุษย์และให้มีการบูรณาการเนื้อหาหลากหลายที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้แก่

๑.๑) เนื้อหาเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม

๑.๒) เนื้อหาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๓) เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย

๑.๔) เนื้อหาความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๑.๕) เนื้อหาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

๒) ด้านกระบวนการเรียนรู้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษา

ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๓) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงโดยการใช้วิธีการประเมินผู้เรียนหลายวิธีได้แก่การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมการใช้แฟ้มสะสมงานการทดสอบการสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงผลการเรียนรู้ได้หลายแบบ

ไม่เพียงแต่ความสามารถทางผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ซึ่งวัดได้โดยแบบทดสอบเท่านั้น การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้แบบนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างอันเกิดจากผลการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในด้านต่างๆได้ชัดเจนมากขึ้น

๒.๑.๕.๒ หลักการของการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หลักสำคัญของการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้^{๒๘}

๑) ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Learners' Needs & Interests) เป็นสำคัญ

๒) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในการเรียนรู้มากที่สุด

๓) เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructionism) คือให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง (Experiential Learning) สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) และสืบค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (Inquiry)

๔) เป็นการพึ่งพาตนเอง (Autonomy) เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนได้ (Metacognition) คือรู้วิธีคิดของตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดได้อย่างเหมาะสมไม่เน้นที่การจดจำเพียงเนื้อหา

๕) เน้นการประเมินตนเอง (Self-Evaluation) ซึ่งแต่เดิมครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินผลการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้นรู้จักจุดเด่นจุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นการประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริงและใช้แฟ้มสะสมผลงานเข้าช่วย

๖) เน้นความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางวิธีการหนึ่งคือการเรียนแบบร่วมมือการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ครูทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถไปสู่จุดหมายปลายทางได้ด้วยดีขณะที่ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันมีการเรียนรู้ร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์แก่กันโดยนักการศึกษาเชื่อว่าวิธีการเรียน

^{๒๘} สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ, การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง, (เชียงใหม่ : The Knowledge Center, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๒.

การสอนดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสุขและเต็มใจและเชื่อว่าจะสามารถสร้างผู้เรียนให้มีลักษณะเหมาะสมกับโลกยุคปัจจุบันซึ่งผู้ที่จะอยู่รอดได้ต้องมีลักษณะดังนี้^{๒๙}

๑) มีความสามารถในเชิงวิเคราะห์สร้างสรรค์สามารถแก้ปัญหาและเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ๆได้

๒) เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนสามารถแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่

๓) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

๔) สามารถประเมินคุณค่าและสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่ตนเองได้อย่างเหมาะสม

๕) มีความสามารถในการสื่อสารทั้งในการพูดเขียนและใช้เทคโนโลยีต่างๆ นอกจากนี้ทัศนคติ^{๓๐} ยังได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

๑) ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) ดังนี้

- แสวงหาความรู้	- ศึกษาทำความเข้าใจ
- คิดวิเคราะห์	- ตีความ
- แปลความ	- สร้างความหมายแก่ตนเอง
- สังเคราะห์ข้อมูล	- สรุปข้อความรู้

๒) ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด

๓) ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันและได้รู้จักกันและกันได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

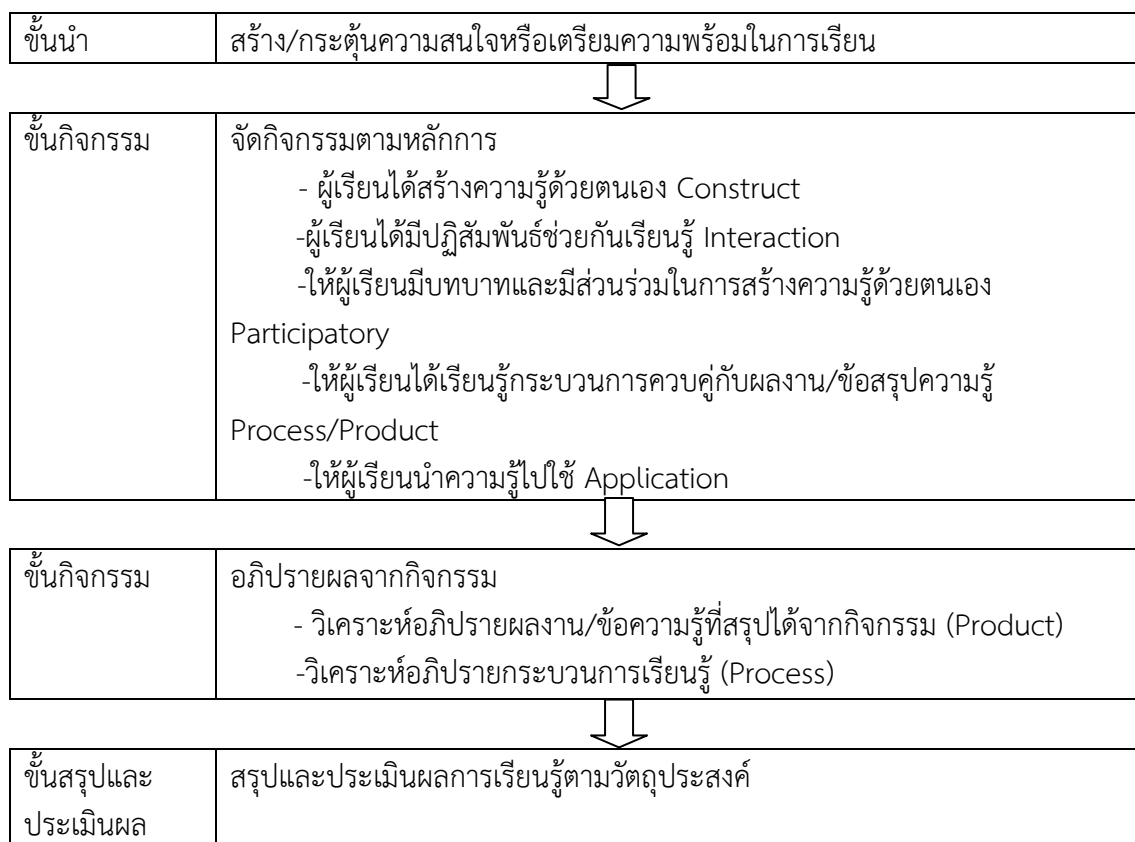
๔) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับ “ผลงานข้อความที่สรุปได้”

๕) ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

^{๒๙} ภัทรา นิคมานนท์, การประเมินผลการเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ติพยสุสุทธิ, ๒๕๔๓), หน้า ๓๙

^{๓๐} ทัศนคติ, เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๐, หน้า ๑๙-๒๐.

๒.๑.๕.๓ ขั้นตอนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

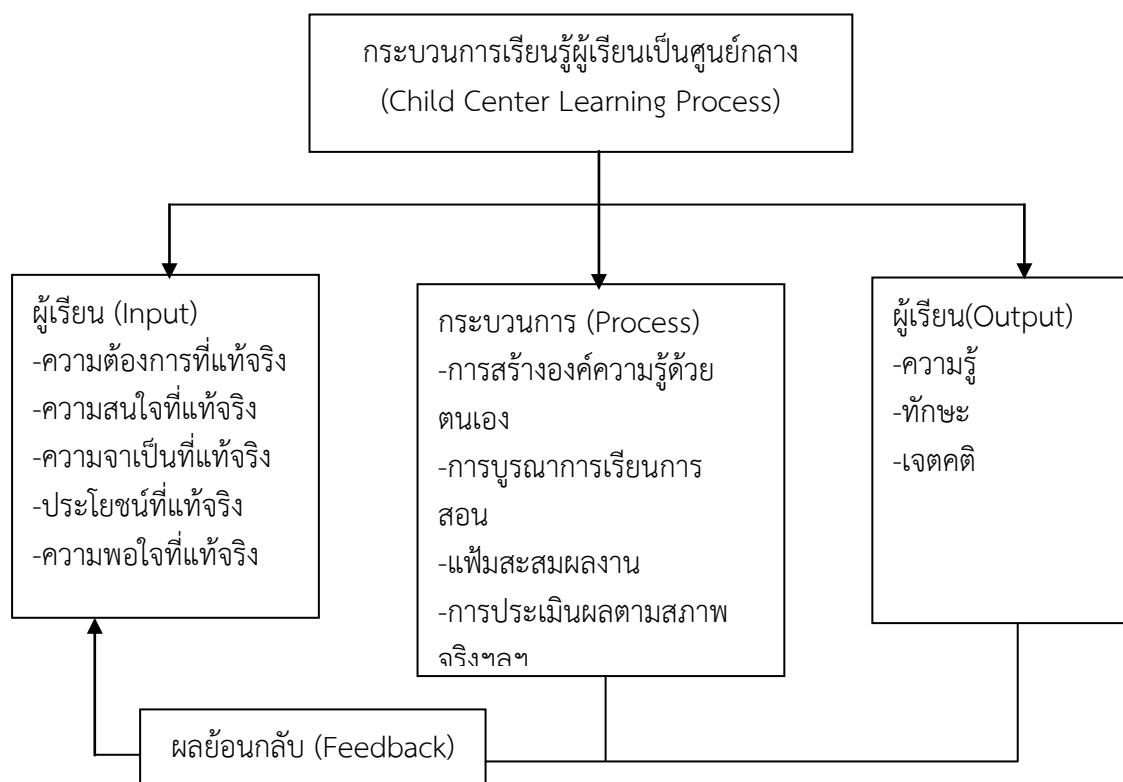

แผนภาพที่ ๒.๔ ขั้นตอนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ที่มา: กรมวิชาการ, ๒๕๔๐ :๒ (อ้างถึงในสุภวันท์ อำนวย)^{๓๑}

^{๓๑}สุภวันท์ อำนวย, การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลูกเสือสามัญชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

๒.๑.๕.๔ กระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แผนภาพที่ ๒.๕ กระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
ที่มา: กรมวิชาการ, ๒๕๔๐ :๒ (อ้างถึงในสุภวันท์ อารุณ)^{๓๒}

๒.๑.๕.๕ บทบาทของครูและผู้เรียนในรูปแบบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บทบาทของครู

บทบาทของครูเปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้ผู้บอกความรู้เป็นผู้ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดค้นหาความรู้ด้วยตนเองตลอดจนแก้ปัญหาด้วยตนเองครูจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกคือเป็นผู้เตรียมประสบการณ์สื่อการเรียนการสอนให้ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง^{๓๓} โดยมีข้อบ่งชี้การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังนี้

๑) ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง (Construct)

๒) ผู้สอนใช้ทักษะกระบวนการคือกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม

เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, สุภวันท์ อารุณ, การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลูกเสือสามัญชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ, หน้า ๔๐.

^{๓๓} พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, นวัตกรรมและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (ภาควิชามัธยมศึกษา : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖.

๓) ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริงลงมือคิดปฏิบัติสรุปความรู้ด้วยตนเองรวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทั้งสมาชิกภายในกลุ่มและสมาชิกระหว่างกลุ่มและปฏิสัมพันธ์กับครู

๔) ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งบรรยากาศทางกายภาพและจิตใจเพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข

๕) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง

๖) ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๗) ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกคือเป็นผู้จัดประสบการณ์รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางสร้างความรู้ด้วยตนเอง

บทบาทของผู้เรียน

การเรียนการสอนจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ผู้เรียนจะมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

๑) บทบาทการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงความคิดเห็นหรือประสบการณ์ต่างๆจากแหล่งความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้

๒) บทบาทในการศึกษาหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆเพื่อทำความเข้าใจ ใช้การคิดในการกลั่นกรองแยกแยะวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริงความคิดเห็นความรู้สึกหรือประสบการณ์ต่างๆที่หามาได้และสร้างความหมายให้แก่ตนเอง

๓) บทบาทในการจัดระบบระเบียบความรู้ที่ได้สรรคสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้การเรียนรู้เกิดความคงทนและสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้สะดวกขึ้น

๔) บทบาทในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จะช่วยต่อยอดย้ำความเข้าใจและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียนในความรู้ต่างๆและการนำความรู้ไปใช้ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้อื่นๆเพิ่มเติมได้ด้วย

ในการดำเนินการตามบทบาททั้ง๔ข้างต้นผู้เรียนจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมต่างๆที่จำเป็นในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นดังนี้

๑) เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆอย่างกระตือรือร้น

๒) ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในการดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆร่วมกับกลุ่มเช่นการแสวงหาข้อมูลการศึกษาข้อมูลและการสรุปเป็นต้นรับฟังพิจารณาและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

๓) ใช้ความคิดอย่างเต็มที่ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบคัดค้านสนับสนุนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกของตนกับผู้อื่น

๔) แสดงความสามารถของตนและยอมรับความสามารถของผู้อื่น

๕) ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ

๖) เรียนรู้จากกลุ่มและช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้

๒.๑.๕.๖ การประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ผู้เรียนจะมีลักษณะการประเมินผลที่สำคัญดังนี้

ภัทรา นิคมานนท์^{๓๔} ได้กล่าวถึงลักษณะของการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

๑) ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนโดยประเมินจากสภาพจริงของผู้เรียนการประเมินสภาพจริงของผู้เรียนได้ดีที่สุดคือการประเมินผลงานนักเรียนการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ควรเพียงแต่ตัดสินว่าผลงานของผู้เรียนถูกหรือผิดเท่านั้นแต่ควรอธิบายหรือชี้แจงด้วยว่าถูกหรือผิดอย่างไรอาจมีการให้แรงจูงใจด้วยคำยกย่องชมเชยเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียนในการทำงานต่อไป

๒) มีการประเมินตนเองโดยผู้เรียนประเมินผลงานของตัวเองว่ามีความรู้สึกพอใจมากน้อยเพียงไรมีจุดไหนที่คิดว่าเป็นจุดเด่นและจุดไหนที่คิดว่าควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๓) มีการประเมินผลงานร่วมกันการทำงานกลุ่มเป็นลักษณะของการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้เรียนจะช่วยกันคิดช่วยกันทำร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดีและต้องมีการประเมินผลงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงผลงานให้ดีที่สุด

๔) การสอบข้อเขียนยังมีความจำเป็นอยู่แต่ควรเป็นการสอบที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถสภาพที่แท้จริงและความสนใจของผู้เรียนและควรสอบเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม การสอบทุกครั้งควรให้ผู้สอบทราบล่วงหน้าถึงวันเวลาในการสอบรวมทั้งจุดประสงค์การวัดและเนื้อหาที่จะวัดจึงจะสามารถวัดสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนได้ไม่ควรสอบแบบจับใจความที่จะบอกผู้สอบว่า “ทุกคนพร้อมที่จะสอบเมื่อไหร่ก็ได้” ถือว่าเป็นคาพูดที่ล้าสมัยมากเพราะห้องสอบไม่ใช่สนามรบแต่เป็นสนามกีฬาที่มีกติกาและผู้แข่งที่รู้ตัวล่วงหน้าและมีการซ้อมมาอย่างดีแล้วก่อนลงแข่งขัน

จะเห็นว่าการประเมินผลโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการประเมินตามสภาพจริงที่มุ่งรวบรวมสารสนเทศของพัฒนาการและการเรียนที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดให้ความสำคัญที่จะเด่นของผู้เรียนเป็นผลพวงจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการประเมินในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงอาศัยการปฏิบัติสอดคล้องกลมกลืนกับการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้ที่มีจุดหมายดาเนินควบคู่ไปกับทุกสภาพแวดล้อมต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองครูและนักเรียนรวมทั้งบุคคลในวิชาชีพอื่นๆตามความจำเป็น^{๓๕}

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางพบว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้หลายมาตราครอบคลุม ๓ ด้านคือด้านหลักสูตรด้านกระบวนการเรียนรู้และด้านการวัดประเมินผลโดยยึดหลักการการมีส่วนร่วมการสร้างองค์ความรู้การ

^{๓๔} อ่างแล้ว, ภัทรา นิคมานนท์, การประเมินผลการเรียน, หน้า ๔๐,

^{๓๕} ขวลิต ชูกำแพง, การประเมินผลการเรียนรู้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๓๖.

วัดประเมินผลตามสภาพจริงโดยครูมีบทบาทที่สำคัญคือเป็นผู้สนับสนุนโดยการจัดกิจกรรมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองส่วนผู้เรียนมีบทบาทสำคัญคือมีส่วนร่วมและกระทำตามกิจกรรมตลอดจนจัดระบบระเบียบของความคิดด้วยตนเอง

๒.๑.๖ หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

มโนทัศน์การวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^{๓๖}

การวัดประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของครุรันั้นควรจัดบรรยากาศของห้องเรียนที่มีการเรียนรู้เป็นหัวใจและมีการวัดประเมินผลเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการสอนและการเรียนรู้เป็นเป้าหมายหลักโดยครูต้องมีการเปลี่ยนแนวคิดที่สำคัญคือมีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดโดยผู้เรียนทุกกลุ่มได้รับความเอาใจใส่เท่าเทียมกันยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการสอบและการให้คะแนนเป็นเพียงแนวปฏิบัติหนึ่งของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้มากกว่าการเป็นเครื่องมือจัดลำดับและเปรียบเทียบผู้เรียน

ความหมายของการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^{๓๗}

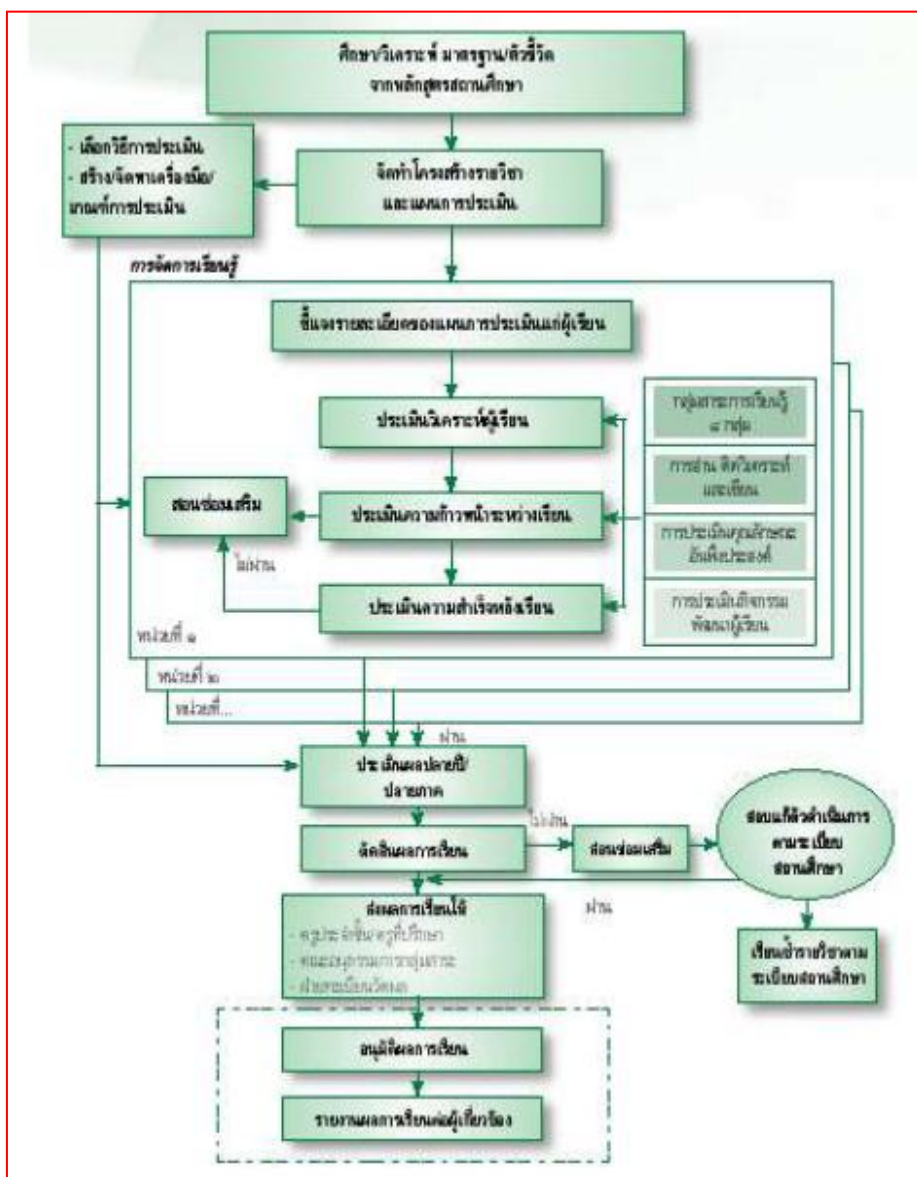
การวัดประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมวิเคราะห์ตีความบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยการดาเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอนนับตั้งแต่ก่อนการเรียนการสอนระหว่างการเรียนการสอนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดนำผลที่ได้มาตีค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดในตัวชี้วัดของมาตรฐานสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรข้อมูลที่ได้นี้นำไปใช้ในการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความก้าวหน้าจุดเด่นจุดที่ต้องปรับปรุงให้แก่ผู้เรียนการตัดสินผลการเรียนรู้รวบยอดในเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้หรือในรายวิชาและการวางแผนออกแบบการจัดการเรียนการสอนของครูโดยผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนจะเป็นข้อมูลสะท้อนให้ผู้สอนทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอนของตนและพัฒนาการของผู้เรียนตามหลักสูตรนี้จึงเน้นคุณภาพของข้อมูลดังนั้นผู้สอนต้องดาเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพจริงจะได้นำไปกำหนดเป้าหมายและวิธีการพัฒนาผู้เรียนผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงหลักการแนวคิดวิธีดาเนินงานในส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการประเมินการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีความถูกต้องยุติธรรมเชื่อถือได้มีความสมบูรณ์ครอบคลุมตาม

^{๓๖} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๘๐.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๘๑.

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งหากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่มีคุณภาพจะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดข้อมูลสำคัญในการสะท้อนผลการดำเนินงานจัดการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่งผลให้การวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนระยะต่อไปไม่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าจะสอดคล้องกับสภาพปัญหาและมีความเหมาะสมกับระดับความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียนในระยะที่ผ่านมากระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังแผนภาพ ๒.๖ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๖ มาตรฐานตัวชี้วัดจากสถานศึกษา

^{๓๘} อ่างแล้ว, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ , หน้า ๙๓.

การวัดและประเมินผลเป็นการวัดทางด้านจิตวิทยามากกว่าการวัดทางกายภาพจึงมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมจึงมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ^{๓๙}

๑) การวัดผลการศึกษาเป็นการวัดผลทางอ้อมการวัดส่วนใหญ่เป็นการวัดคุณลักษณะของบุคคลไม่สามารถสัมผัสได้เช่นเจตคติสติปัญญาความถนัดผู้วัดทำการวัดโดยสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอกแล้วแปลงให้เป็นคุณลักษณะที่ต้องการวัดอีกครั้งดังนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดจะต้องมีคุณภาพดีผ่านการตรวจสอบ

๒) การวัดผลการศึกษาไม่สมบูรณ์ในการวัดผลการศึกษาครั้งหนึ่งๆยังไม่ครอบคลุมเป็นเพียงการวัดเพียงจุดเดียวเนื่องจากวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดขึ้นมีมากมายดังนั้นก่อนการนำข้อมูลจากการวัดผลไปใช้ในทางการศึกษาผู้สอนจะต้องมีการวัดอย่างสม่ำเสมอหลายๆครั้งใช้เครื่องมืออย่างหลากหลายเพื่อให้ครอบคลุม

๓) การวัดผลการศึกษาเป็นค่าคะแนนสัมพัทธ์คะแนนที่ได้จากการวัดผลการศึกษายังไม่มีความหมายในตัวเองจนกว่าจะได้นำคะแนนนั้นไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานเสียก่อนเพื่อช่วยให้มีความหมายที่เด่นชัดขึ้น

๔) การวัดผลศึกษามีความคลาดเคลื่อนเสมอการวัดผลเป็นการวัดทางจิตวิทยาสิ่งที่จะวัดค่อนข้างเป็นนามธรรมและมีตัวแปรแทรกซ้อนมากเช่นตัวผู้วัดวิธีการวัดคุณภาพของเครื่องมือวัดโดยครูไม่สามารถควบคุมได้ครบถ้วนจึงทำให้โอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนได้

๕) การวัดผลทางการศึกษาเป็นการวัดเพื่อการจัดพวกเนื่องจากคะแนนมีความหมายในตัวเพียงตัวเลขดังนั้นคะแนนที่แตกต่างกันทางตัวเลขไม่สามารถบอกได้แน่นอนว่าความรู้ความสามารถแตกต่างกันเท่ากับความแตกต่างของตัวเลข

เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการวัดผลและประเมินผลการศึกษาแต่ละครั้งและสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงมีหลักในการวัดผลและประเมินผลคือ^{๔๐}

๑) ครูต้องวัดให้ตรงจุดมุ่งหมายโดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอนไว้ล่วงหน้าครูควรใช้เครื่องมือวัดให้ครอบคลุมทุกด้านโดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายเลือกเครื่องมือวัดที่เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด

๒) ครูต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพซึ่งหากเครื่องมือไม่มีคุณภาพก็อาจทำให้ผลที่ได้ไม่ตรงตามความเป็นจริง

๓) ครูต้องคำนึงถึงหลักของความยุติธรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญของนักประเมินครูจะต้องทำการวัดโดยไม่มีอคติมีเกณฑ์การตัดสิน

๔) การแปลผลให้ถูกต้องการแปลผลนั้นครูจะต้องพิจารณาความสมเหตุสมผลสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของการประเมินดังนั้นครูจึงควรมีความรู้ทางด้านสถิติด้วย

๕) ใช้ผลของการวัดและการประเมินให้คุ้มค่าในการวัดและการประเมินผลถือได้ว่าเป็นการลงทุนความคิดเวลาและงบประมาณดังนั้นครูควรนำผลที่ได้มาพิจารณาวินิจฉัย

^{๓๙} กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์, การวัดการวิเคราะห์การประเมินทางการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๐) หน้า ๑๗-๑๘.

^{๔๐} พิชิต ฤทธิจรูญ, หลักการวัดและประเมินผลศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เข้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

ข้อบกพร่องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเป็นข้อมูลสำหรับแนะแนวผู้เรียนและผู้ปกครองนอกจากนี้ยังใช้สำหรับปรับปรุงการบริหารงานในโรงเรียนด้วย

นอกจากนี้พิชิต ฤทธิ์จรูญ^{๔๑} ได้แบ่งประเภทของการประเมินผลทางการศึกษาออกเป็น ๓ ประเภทคือการประเมินผลก่อนเรียนการประเมินผลระหว่างเรียนและการประเมินผลรวมสรุปตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

๑) การประเมินผลก่อนเรียนเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะของผู้เรียนว่ามีเพียงพอต่อเนื้อหาที่ครูจะสอนหรือไม่หากพบว่ามีจุดบกพร่องให้มีการสอนปรับพื้นฐานก่อนที่จะเริ่มเนื้อหาใหม่

๒) การประเมินผลระหว่างเรียนเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่หากพบว่ายังมีจุดบกพร่องในจะประสงค์ใดครูก็ทำการสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียน

๓) การประเมินผลหลังเรียนเป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนว่าผู้เรียนมีความรู้ทั้งสิ้นเท่าไร

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำแนกตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียนมี ๔ ประเภทซึ่งมีความแตกต่างกันตามบทบาทจุดมุ่งหมายและวิธีการวัดและประเมินดังนี้^{๔๒}

๑) การประเมินเพื่อจัดวางตำแหน่ง (Placement Assessment) เป็นการประเมินก่อนเริ่มเรียนเพื่อต้องการข้อมูลที่แสดงความพร้อมความสนใจระดับความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนเพื่อให้ผู้สอนนำไปใช้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้วางแผนและออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งรายบุคคลรายกลุ่มและรายชั้นเรียน

๒) การประเมินเพื่อวินิจฉัย (Diagnostic Assessment) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อค้นหาว่าผู้เรียนรู้อะไรมาบ้างเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนสิ่งที่รู้มาก่อนนี้ถูกต้องหรือไม่จึงเป็นการใช้ในลักษณะประเมินก่อนเรียนนอกจากนี้ยังใช้เพื่อหาสาเหตุของปัญหาหรืออุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่มีจะเป็นเฉพาะเรื่องแล้วหาวิธีปรับปรุงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเรียนรู้ขั้นต่อไปวิธีการประเมินใช้ได้ทั้งการสังเกตการพูดคุยสอบถามหรือการใช้แบบทดสอบก็ได้

๓) การประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดการเรียนการสอนโดยครอบคลุมการทดสอบระหว่างเรียนเป็นระยะๆ และการเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการขณะที่ผู้เรียนทําภาระงานตามที่กำหนดครูสังเกตซักถามจดบันทึกแล้ววิเคราะห์ข้อมูลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่จะต้องให้ผู้เรียนปรับปรุงอะไรหรือผู้สอนปรับปรุงอะไรเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, พิชิต ฤทธิ์จรูญ, หลักการวัดและประเมินผลศึกษา, หน้า ๑๔,

^{๔๒} อ่างแล้ว, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๘๒.

๔) การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) มักเกิดขึ้นเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามตัวชี้วัดและยังใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนทำให้ทราบพัฒนาการของผู้เรียนการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ยังเป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตอนปลายปีหรือปลายภาคอีกด้วย การประเมินสรุปผลการเรียนรู้ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินได้อย่างหลากหลาย

๒.๑.๗. การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

ความหมายของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมีดังนี้

ชวลิต ชูกำแหง^{๔๓} ได้ให้ความหมายของการประเมินตามสภาพจริงไว้ดังนี้

๑) เป็นการประเมินที่ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายวิธีเพื่อตรวจสอบคุณภาพของงานของนักเรียนเพื่อแสดงออกถึงทักษะจากการเรียนรู้ตลอดจนการกระทำของนักเรียน

๒) เป็นวิธีการประเมินที่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริงแห่งปัจจุบันที่เน้นงานที่นักเรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (performance) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (process) ผลผลิต (products) และแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองด้วยกระบวนการที่ใช้ในการประเมินอาจใช้การสังเกตการบันทึกและการรวบรวมข้อมูลจากผลงานและวิธีการที่นักเรียนทำหากครูตัดสินใจจะใช้วิธีประเมินตามสภาพจริงครูต้องคำนึงเสมอว่าหลักสูตรการเรียนการสอนการประเมินมีความสัมพันธ์กัน

๓) เป็นการประเมินเชิงปฏิบัติที่สัมพันธ์และมีความหมายที่แท้จริงกับชีวิตประจำวัน เหตุผลประการหนึ่งของความพยายามพัฒนารูปแบบทางเลือกใหม่สำหรับการประเมินคือการประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานการประเมินผลโดยวิธีการอิงกลุ่มการใช้แบบทดสอบชนิดเลือกตอบนั้นมีความล้มเหลวทั้งในเรื่องการประเมินทักษะระดับสูงและความสามารถของผู้เรียนที่จะปฏิบัติงานที่สัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริงการปฏิบัติงานหรือการประกอบอาชีพในชีวิตจริงต้องการผู้ที่มีทักษะทางสติปัญญา

๔) การประเมินโดยใช้เครื่องมือหลากหลายชนิดแทนการใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการวัดเพียงอย่างเดียวเทคนิคการประเมินจากสภาพจริงมักนิยมทำโดยการรวบรวมงานภาคปฏิบัติที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพความเป็นจริงที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันการประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการตัดสินความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆของผู้เรียนในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริงโดยใช้เรื่องราวเหตุการณ์สภาพจริงหรือคล้ายจริงที่ประสบในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนองโดยการแสดงออกลงมือกระทำหรือผลิตจากกระบวนการทำงานตามที่คาดหวังและผลผลิตที่มีคุณภาพจะเป็นการสะท้อนภาพเพื่อลงข้อสรุปถึงความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใดน่าพอใจหรือไม่อยู่ในระดับความสำเร็จใด^{๔๔}

^{๔๓}ชวลิต ชูกำแหง, การประเมินการเรียนรู้, (มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗.

^{๔๔}สุวิมล ว่องวานิช, การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓.

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ^{๔๕} ได้กล่าวว่า การประเมินสภาพจริงเป็นการประเมินจากการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยงานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้ปฏิบัติจะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real Life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงจึงเป็นงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่างานปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนทั่วไป

กล่าวได้ว่าการประเมินผลตามสภาพจริงเป็นกระบวนการวัดผลอย่างเป็นระบบเป็นวิธีการประเมินความสามารถทุกด้านของผู้เรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งประเมินพฤติกรรมในด้านความรู้ความคิดคุณธรรมจริยธรรมและความสามารถในการปฏิบัติ โดยเน้นการวัดทักษะความคิดที่ซับซ้อนความสามารถในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริง จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการและเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและมีการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลการวัดที่แสดงถึงพัฒนาการและความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

๒.๑.๘ จุดมุ่งหมายและปรัชญาพื้นฐานของการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงมีจุดมุ่งหมายและปรัชญาที่เกี่ยวข้องดังนี้^{๔๖} การประเมินตามสภาพจริงมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นและอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับแนวทางใหม่ๆ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้นนอกจากนี้จุดมุ่งหมายของการประเมินจึงไม่ได้อยู่ที่มีการจัดลำดับหรือจัดประเภทของผู้เรียนแต่อย่างใดเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและร่วมกันตรวจสอบว่าได้เรียนรู้มากน้อยเพียงใดโดยการประเมินตามสภาพจริงเน้นปรัชญาที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือคือผู้เรียนและผู้สอนถือเป็นผู้เรียนที่ต้องร่วมมือกันมีอิสระที่จะแสดงออกทางความคิดและทดสอบความคิดซึ่งกันและกันทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบทางปัญญาต่อกันเพื่อสร้างหลักสูตรที่ใช้ในชั้นเรียน

๒.๑.๘.๑ ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง

สุวิทย์ มูลคำ^{๔๗} ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการประเมินตามสภาพจริงไว้ดังนี้

- ๑) เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อมๆกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ทั้งที่โรงเรียนบ้านและชุมชน
- ๒) เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริงๆ
- ๓) เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัดและให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
- ๔) เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน

^{๔๕} กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

^{๔๖} อ่างแล้ว, สมศักดิ์ ภาวิภาดาพรรณ, การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง, หน้า ๙๘-๙๙.

^{๔๗} สุวิทย์ มูลคำ, แพ้ผสมงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓

๕) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริงรวมทั้งการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง

๖) ใช้ข้อมูลที่หลากหลายมีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกด้านทั้งที่โรงเรียนบ้านและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๗) เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้นซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลายๆด้านของผู้เรียน

๘) เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) การวิเคราะห์การสังเคราะห์

๙) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวกมีการชื่นชมส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข

๑๐) เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนครูผู้ปกครอง

๒.๑.๘.๒ ข้อดีของการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนมีข้อดีดังนี้^{๔๘}

๑) ผู้เรียนมีความสามารถกระตือรือร้นที่จะเรียนและเชื่อมั่นในสิ่งที่เรียนรู้

๒) การจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์ที่ดีจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถกำหนดทิศทางการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

๓) ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ขึ้นได้ถ้ามีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

๔) ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและสติปัญญาด้วยอัตราที่แตกต่างกัน

๕) กระบวนการแก้ปัญหาจะช่วยให้ความรู้คงอยู่มากกว่าการท่องจำ

๖) ในสถานการณ์ที่มีความหมายต่อผู้เรียนจะช่วยเสริมสร้างความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗) การประเมินที่แท้จริงจะให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับผู้เรียนรวมทั้งกระบวนการทางการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุปการประเมินผลให้เกิดประสิทธิผลอาศัยหลักการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมบนพื้นฐานของพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญผู้ประเมินต้องถ่องแท้ในสาระการเรียนรู้ธรรมชาติของเนื้อหาลำดับขั้นของการเกิดการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและกรอบการประเมินผลการเรียนรู้

๒.๑.๙ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินผลตามสภาพจริง สามารถมีได้หลายประเภทดังต่อไปนี้^{๔๙}

^{๔๘} ภัทรา นิคมานนท์, การประเมินผลการเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ทิพยวุฒิ, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

^{๔๙} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการประเมินตามสภาพจริง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๙), หน้า ๗-๘.

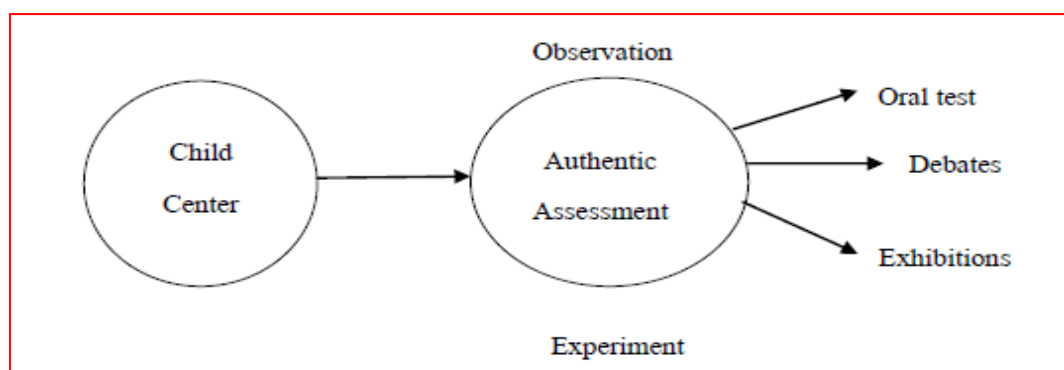
ตารางที่ ๒.๑ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินผลตามสภาพจริง

วิธีการวัด	ตัวอย่างเครื่องมือวัด
การทดสอบ (testing)	แบบสอบข้อเขียน (written test) เช่นแบบเลือกตอบแบบจับคู่แบบถูก-ผิด เป็นต้น
	แบบสอบภาคปฏิบัติ (performance test)
	แบบวัด (scale)
การสัมภาษณ์ (interview)	แบบสัมภาษณ์ (interview guide)
การสอบถาม (inquiry)	แบบสอบถาม (questionnaire)
การสังเกต (observation)	การตรวจสอบรายการ (checklist)
	แบบมาตราประเมินค่า (rating scale)
	แบบบันทึก (record)
	แบบประเมินพฤติกรรม
การตรวจผลงาน	แบบประเมินผลงาน
การใช้แฟ้มสะสมงาน	แบบบันทึก (record)
	แบบประเมินผลงาน
	แบบประเมินตนเอง

๒.๑.๑๐ ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นผลมาจากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งการประเมินตามสภาพจริงเป็นแนวคิดหนึ่งที่เหมาะสมกับการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ให้ความสำคัญกับการประเมินที่วัดความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการประเมินตามสภาพจริงจึงครอบคลุมถึงวิธีการต่างๆที่หลากหลายเช่นการเสนอด้วยปากเปล่าการโต้ว่าที่การจัดนิทรรศการการแสดงกิจกรรมการประดิษฐ์การสืบค้นทดลองต่างๆและยังรวมไปถึงการสังเกตการสำรวจการปฏิบัติงานกลุ่มดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นแนวคิดนำไปสู่วิธีการประเมินตามสภาพจริงซึ่งอาศัยวิธีการที่หลากหลาย ดังภาพที่ ๒.๔^{๕๐}

^{๕๐} ขวลิต ชูกำแหง, การประเมินผลการเรียนรู้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑-๔๒.

แผนภาพที่ ๒.๗ ความสัมพันธ์ของการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
กับการประเมินตามสภาพจริง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

๒.๒.๑ ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๕๑} ได้ให้ความหมายหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานและบุคลากรในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ฉลองชัย อัมพรสินธุ์^{๕๒} ให้ความหมายหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงาน และบุคคลในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ คำว่า “ท้องถิ่น” ในที่นี้มีความหมายได้ ๒ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง “ท้องถิ่น” หมายถึง “ชุมชน” ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งอยู่ อาจจะเป็นชุมชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา หรือภาคภูมิศาสตร์ก็ได้ และทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมา ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทั้งนั้น

ประการที่สอง “ท้องถิ่น” หมายถึง สถานศึกษาหรือหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชนนั้นๆรวมทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนอื่นๆที่มีในชุมชนทุกระดับซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น

^{๕๑} อ่างแล้ว, ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ, หน้า ๑๐๗.

^{๕๒} ฉลองชัย อัมพรสินธุ์, พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น, (เชียงใหม่: การศึกษานิเทศสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕๒.

นิภา เพชรสม^{๕๓} ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เศรษฐกิจ อาชีพและสังคม ตลอดจนทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพและสังคมให้ดียิ่งขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (อังกใน อุดม เขยกิจวงศ์)^{๕๔} ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง เนื้อหาที่ประกอบไปด้วยบรรดาประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เรื่องราวหรือเนื้อหาสาระซึ่งจะเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน อันเนื่องมาจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือการตอบสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นอย่างเป็นทางการอันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ว่าหลักสูตรท้องถิ่น คือ หลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ และเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพ สังคมอย่างลึกซึ้งทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้น มาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต รวมทั้งอาชีพและสังคมให้ดียิ่งขึ้น

๒.๒.๒ ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียนหรือท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางด้านอาชีพหรือด้านทั่วไปในท้องถิ่นหรือเป็นการปรับจากหลักสูตรที่มีอยู่ก็ได้ แต่ต้องเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนมีความใหม่ ทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีลักษณะที่สำคัญ ซึ่งอุดม เขยกิจวงศ์^{๕๕} ได้อธิบายไว้ดังนี้

๑) เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองชีวิตจริงของผู้เรียนที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต

๒) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากความต้องการหรือสิ่งที่ปัญหาโดยสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา

๓) เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน

๔) เป็นหลักสูตรที่บูรณาการกับวิชาต่างๆโดยเฉพาะบูรณาการกับชีวิตจริงได้

^{๕๓} นิภา เพชรสม, หลักสูตรและการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล, โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ, (สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๖.

^{๕๔} อุดม เขยกิจวงศ์, หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ ๑๙๙๑, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๕๕} อ่างแล้ว, อุดม เขยกิจวงศ์, หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้, หน้า ๖ – ๗.

๕) เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง

๖) เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถและตรงกับสภาพปัญหาของตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้ร่วมวางแผนให้คำแนะนำ ชี้แนะและอำนวยความสะดวกเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด

๒.๒.๓ ความหมายการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด ทั้งนี้เพราะหลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับปัญหาและสนองความต้องการของสังคม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ธารง บัวศรี^{๕๖} ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการนำหลักสูตรแม่บทระดับชาติมาจัดทำหรือปรับปรุงให้เหมาะสมที่ใช้ในท้องถิ่น กล่าวคือให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับชีวิตในท้องถิ่น หมายถึง ภาค จังหวัด อำเภอ หรือกลุ่มโรงเรียน

กรมวิชาการ^{๕๗} ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการนำหลักสูตรแม่บทระดับชาติมาจัดทำหรือปรับปรุงให้เหมาะสมที่จะใช้ในท้องถิ่น กล่าวคือ ให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับชีวิตในท้องถิ่น หมายถึง ภาค จังหวัด อำเภอ หรือกลุ่มโรงเรียน

กรมวิชาการ^{๕๘} ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นเป็นกระบวนการนำหลักสูตรแม่บทไปสู่การปฏิบัติ ในห้องเรียนให้ได้ผลยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การจัดวิชาขึ้นใหม่ การปรับปรุงรายวิชาขึ้นใหม่ การปรับรายวิชาจากแม่บท ตลอดจนการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และกระบวนการสอน การวัดผลและการประเมินผล เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันเป็นแนวนโยบายของชาติ

สัจด์ อุทรานันท์^{๕๙} ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่า การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลางมาปรับหรือขยายหรือเพิ่มเติมหรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหลักสูตรแม่บทมาปรับหรือขยายหรือเพิ่มเติมเป็นหลักสูตรย่อยที่ปรับขึ้นมาใหม่ ตามสภาพปัญหาและความต้องการของวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

^{๕๖} อ่างแล้ว, ธารง บัวศรี, **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา**, หน้า ๖.

^{๕๗} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔), หน้า ๖.

^{๕๘} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑**, (ฉบับปรับปรุง พ.ศ., ๒๕๒๓), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕), หน้า ๓๗.

^{๕๙} สัจด์ อุทรานันท์, **พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร: วังเดือนการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๗๕.

๒.๒.๔ เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทแล้ว แต่ท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้เจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๖๐} ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

๑) หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรแม่บท ได้กำหนดจุดหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการต่างๆไป ไม่สามารถประมวลผลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้

๒) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆดังกล่าว

๓) การเรียนรู้ที่ดีจะเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปยังสิ่งไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัวอย่างเดียว

๔) ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ในชนบทของไทยมีอยู่มากมายและมีค่าบอกลึกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นจะทำให้ ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนอย่างลึกซึ้งและจะเกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตนต่อไป และนอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช^{๖๑} ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่าการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น ควรพิจารณาถึงเหตุผลเพื่อให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ดังนี้

๑) เหตุ หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทที่พัฒนาในระดับชาติ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคม ลักษณะกว้าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ผล เนื้อหาสาระและประสบการณ์บางอย่างไม่สามารถประมวลรายละเอียดตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น บางอย่างไม่อาจสนอง ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ความจำเป็น ควรพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการปรับหรือขยายแนวการสอน โครงสร้างการสอน และแผนการสอน หรืออาจจะเขียนคำอธิบาย รายวิชาขึ้นใหม่ โดยมีความสอดคล้องกับ หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ต่างๆ ของหลักสูตร

๒) เหตุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว บางอย่างก้าวเร็วกว่าหลักสูตร แกนกลางจะพัฒนาได้ทันสำหรับคน

^{๖๐} อ่างแล้ว, เจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวทางปฏิบัติ, หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

^{๖๑} อ่างแล้ว, วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : สานต่อที่ท้องถิ่น, หน้า ๑๓๕- ๑๓๖.

ทั่วประเทศบางอย่างมีผลกระทบโดยตรงกับท้องถิ่นในทางท้องถิ่น ผลผู้เรียนเป็นคนล้ำสมัยเรียนรู้ บางอย่างที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันความรู้หรือประสบการณ์บางอย่างพลาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ ความจำเป็น ควรพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น อาจทำได้โดยการเขียนคำอธิบาย รายวิชาขึ้นใหม่ การจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือเสริมประสบการณ์

๓) เหตุ การเรียนรู้ที่ดีควรส่งเสริมให้มีประสบการณ์ตรง ได้พบเห็น ได้สัมผัสได้มีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริง จึงจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรง รวดเร็ว และสามารถนำไปใช้ได้จริง ผล การกำหนดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนจะต้องกำหนดให้สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งหลักสูตรแกนกลางได้พยายามดำเนินการแล้วในระดับหนึ่ง ความจำเป็น ควรมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตร ระดับกลุ่มโรงเรียน โรงเรียน และห้องเรียน เป็นคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอน

๔) เหตุ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ฯลฯ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ผล มีการสนับสนุน ส่งเสริม เขียนไว้ในเอกสาร เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ใช้วัสดุเหลือใช้ วัสดุธรรมชาติภายในท้องถิ่น มีการเชิญวิทยากร ฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ความจำเป็น ซึ่งหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถดำเนินการในสิ่งเหล่านี้ได้ ควรพิจารณาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความผูกพันกับท้องถิ่น

๕) เหตุ ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจหรือค่านิยม เช่น ต้องการเรียนรู้การตัดเย็บเสื้อผ้า ต่อมามีการส่งเสริมเชิงอุตสาหกรรม จึงเปลี่ยนไปเย็บจักรอุตสาหกรรม พอพบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำโรงงานปิด ต้องกลับมาตัดเย็บเสื้อผ้า สร้างงานเองผล การเปิดสอนรายวิชาเลือก จำเป็นต้องมีการสำรวจแนวโน้มของสังคมความต้องการของประชาชน ผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อเป็นการวางแผนสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง ความจำเป็น การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น อาจเป็นการปรับหรือขยายคำอธิบายที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแกนกลางหรืออาจเป็นการพัฒนาขึ้นใหม่ เนื่องจากไม่มีในหลักสูตรแกนกลาง

๖) เหตุ การเปิดโอกาสให้ผู้สอนได้พัฒนาตัวเองและมีการขอ กำหนด ตำแหน่งทางวิชาการ การเลื่อนระดับให้สูงขึ้น โดยใช้ผลงานทางวิชาการในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีผลให้การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผล ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการทำผลงานทางวิชาการมากยิ่งขึ้น เพราะมีแรงจูงใจ เสริมกำลังใจ เกิดพลังในการทำงานให้เห็นผล ความจำเป็น ผลงานทางวิชาการของผู้สอนในภาพรวม เป็นการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เช่น การเขียนแนวการสอน แผนการสอน หนังสืออ่านเพิ่มเติม การวิจัยชั้นเรียน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว และดำเนินการในชีวิตประจำวัน

ดังนั้นสรุปได้ว่าเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรแม่บทหรือระดับชาติได้กำหนดเนื้อหาสาระไว้อย่างกว้างๆและแต่ละท้องถิ่นมีสภาพปัญหา และความต้องการแตกต่างกัน ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้หมด การพัฒนา

หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

๒.๒.๕ แนวทางการจัดทำและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งคือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น สารการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับห้องเรียนไปจนถึงระดับเขตการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในระดับใด หากจะให้เป็นอย่างมีระเบียบแบบแผน ต้องเป็นการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

สังัด อุทรานันท์^{๖๒} ได้กล่าวไว้ว่า การเสนอวิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีได้ ๒ ลักษณะ คือ

- ๑) การปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น
- ๒) การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง ซึ่งในการดำเนินงานทั้ง ๒ ลักษณะ สามารถดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๒.๑) การตั้งคณะทำงาน

๒.๒) ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน

๒.๓) กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น

๒.๔) พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพของท้องถิ่น

๒.๕) ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและ / หรือ

จัดสร้างรายวิชาขึ้นมาใหม่

๒.๖) ดำเนินการใช้หลักสูตร

๒.๗) ประเมินผลการใช้หลักสูตร

๒.๘) ทำการปรับปรุงแก้ไข

เช่นเดียวกับ อำนาจ จันทร์แป้น^{๖๓} ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) การจัดตั้งคณะกรรมการ

๒) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

๓) การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างและวิธีจัดทำ

๔) ดำเนินการ

๕) ทดลองนำไปใช้

๖) ประเมินปรับปรุง

^{๖๒} อ่างแล้ว, สังัด อุทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๑๗.

^{๖๓} อ่างแล้ว, อำนาจ จันทร์แป้น, การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่ปฏิบัติระดับโรงเรียน, หน้า ๒.

กรมวิชาการ^{๖๔} ได้กล่าวว่า นโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ได้เปิดโอกาสให้ดำเนินการได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑) ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ ท้องถิ่นสามารถกระทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษาและในรายวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา และทุกกลุ่มวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายโดยไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

๒) ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของกลุ่มประสบการณ์หรือในคำอธิบายรายวิชาของวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชาทุกกลุ่มวิชา ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้และหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

๓) ปรับปรุงและ / หรือเลือกใช้สื่อการเรียนให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้เป็นการปรับปรุง เลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

๔) จัดทำสื่อการเรียนขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำหนังสือเรียนคู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัดหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่นๆ ขึ้นใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่ อาจจะใช้เนื้อหา รายวิชาที่มีอยู่แล้วหรือใช้กับเนื้อหา รายวิชาที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

๕) จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม เป็นการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบายหรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในเอกสารหลักสูตรแม่บท

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๖๕} ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดคณะกรรมการทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ในขั้นแรกของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งมีประมาณ ๕ - ๘ คน และคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอน ด้านสภาพของท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตร บุคคลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ได้แก่ ครูหรือผู้สอน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอน และมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทเป็นอย่างดี อันได้แก่ ครูวิชาการโรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มประสบการณ์ และครูผู้สอนเป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำ และให้ความรู้ในด้านหลักสูตรและ การสอน ศีษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นวิทยากรท้องถิ่น หรือประชาชน

^{๖๔}กรมวิชาการ, **ท้องถิ่น...กับการพัฒนาหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๙), หน้า ๖ - ๗.

^{๖๕}อ้างแล้ว, ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ**, หน้า ๑๒๔-๑๓๔.

ที่มีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา ด้านสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในท้องถิ่นนั้นๆ นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ อาจารย์จากวิทยาลัยครู หรือมหาวิทยาลัย คณะทำงานเหล่านี้ควรมีความตั้งใจจริงในการ ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นและมีความคาดหวังว่าการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้สามารถประสบ ความสำเร็จได้ หัวหน้าคณะทำงานควรใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มและทีมงานทั้งหมดต้องมีความ รับผิดชอบในงานที่ตนได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ในการขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คณะทำงานต้องดำเนินการ ในเรื่องดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น การศึกษา สภาพและความต้องการของชุมชนอาจศึกษาในหลายๆด้าน เช่น การศึกษาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความคาดหวังของชุมชน เป็นต้น

๒) สำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ รวมทั้งการสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนด้วย

๓) ศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บท คณะทำงานต้องศึกษาให้เข้าใจ เกี่ยวกับปรัชญา หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา และหลักสูตรแม่บท การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล หลักสูตรอื่นๆ เพื่อพิจารณาว่าส่วนใดที่หลักสูตรเปิด โอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

๔) วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของ โรงเรียนในด้านต่างๆเช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายใน ใตเรียนความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือท้องถิ่น ฯลฯ

เมื่อคณะทำงานได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน หรือท้องถิ่นคณะทำงานนำข้อมูลมาสังเคราะห์ และจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและความ ต้องการ เร่งด่วนจากนั้นจึงศึกษาหลักสูตรแม่บท และวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนเพื่อสรุปเป็น ความต้องการจำเป็นไปได้ และสนองได้แล้วจึงกำหนดเรื่องที่จะจัดทำเป็นหลักสูตรรายวิชาใหม่ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น

“จุดประสงค์” ในที่นี้หมายถึง “สิ่งที่มุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้บรรลุผลหลังจากที่ เรียนรายวิชานั้นๆแล้ว” ในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรรายวิชานั้นคณะทำงานควรศึกษาจาก สภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่นผู้เรียนจุดประสงค์ในระดับกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ของ รายวิชานั้น ๆ เพื่อกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชาแล้วในการกำหนด จุดประสงค์ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาประสบการณ์เขียนด้วยภาษาที่ชัดเจน กะทัดรัด และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดเนื้อหา

คณะทำงานจะต้องนำจุดประสงค์ที่ระบุไว้แล้วจากขั้นตอนที่ ๓ มาวิเคราะห์แล้ว กำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาอย่างกว้างๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาดังกล่าว และ

ครอบคลุมส่วนที่เป็นทั้งความรู้และทักษะด้วย จากนั้นจึงแยกแยะออกเป็นเนื้อหาย่อย ซึ่งในส่วนนี้เองที่คณะทำงานสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่จะนำมาสอนให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นในการกำหนดเนื้อหา นั้น คณะทำงานควรกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนมีความต่อเนื่องกับรายวิชาในชั้นต้นและรายวิชาต่างๆในกลุ่มวิชาเดียวกันมีความถูกต้องทันสมัย น่าสนใจ และเหมาะสมกับคาบเวลา

ขั้นตอนที่ ๕ กำหนดกิจกรรม

เมื่อได้เนื้อหารายวิชาแล้ว คณะทำงานควรกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้ออย่างละเอียด กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมากหรือน้อยเกินไป เน้นทักษะกระบวนการ เปิดโอกาสให้เรียนได้กระทำกิจกรรมโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะ

ขั้นตอนที่ ๖ การกำหนดคาบเวลาเรียน

ในการกำหนดคาบเวลาเรียนของรายวิชานั้นมักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรแม่บทและปริมาณของเนื้อหาที่ผู้เรียนเป็นเครื่องกำหนด จำนวนคาบเวลาเรียนที่กำหนดนั้นจะต้องไม่ทำให้คาบเวลาเรียนสำหรับกลุ่มประสบการณ์ / หน่วยย่อยที่มีเปลี่ยนแปลงไป

ขั้นตอนที่ ๗ การกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผล

คณะทำงานกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้ดำเนินการวัดและประเมินผลตรงกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลต่อการใช้หลักสูตรในที่สุด สิ่งที่ต้องระบุนในขั้นตอนนี้คือ รายวิชานี้จะมีการวัดและประเมินผลประเภทใด(ก่อนการเรียนระหว่างเรียนและ / หรือเมื่อจบสูตร) วิธีการวัดผลหรือเครื่องมือที่ใช้วัดผลในแต่ละประเภทมีอะไรบ้าง และมีเกณฑ์ในการประเมินอะไร รวมทั้งมีการตัดสินผลว่าเรียนผ่านหรือไม่ผ่าน หรืออยู่ในระดับคุณภาพ/เกรดใด

ขั้นตอนที่ ๘ การจัดทำเอกสารหลักสูตร

หลังจากสร้างหรือจัดทำหลักสูตรรายวิชาใหม่แล้ว คณะทำงานควรจะทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม และสื่อต่างๆเป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรหรือครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ ๙ การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร

ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่างๆเพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง โดยคณะการทำงานต้องกำหนดเป็นแผนอย่างมีขั้นตอนและระบบ คณะทำงานอาจจะประชุมพิจารณาร่วมกันหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจว่าองค์ประกอบต่างๆของหลักสูตร มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร คณะทำงานจึงคัดเลือกกลุ่มและกำหนดวิธีการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่สร้างใหม่ วัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนต่างสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง ในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้นั้น คณะทำงานจะต้องเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจึงทดลองใช้ในชั้นเรียนโดยคณะต้องวางแผนนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรและทำความเข้าใจร่วมกับครูผู้สอน แล้วร่วมกันวิเคราะห์หาข้อบกพร่องเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ ๑๐ การเสนอข้ออนุมัติใช้หลักสูตร

เมื่อได้ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว และทำงานต้องนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่ตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด แล้วเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับขั้นเพื่ออนุมัติการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ ๑๑ การนำหลักสูตรไปใช้

คณะทำงานจะต้องเตรียมจัดการอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการใช้หลักสูตร เพราะถึงแม้ว่าจะมีคู่มือครูมรการใช้หลักสูตร หรือเอกสารประกอบหลักสูตรอื่นๆ แต่ผู้อ่านอาจจะเข้าใจไม่ตรงกันหรือไม่เข้าใจอย่างชัดเจนก็ได้ เมื่อการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสิ้นสุดลงแล้ว ผู้บริหารหรือที่ได้รับมอบหมายจะต้องนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรของครูด้วย เพื่อให้การสอบเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ ๑๒ การประเมินผลหลักสูตร

หลังจากที่ครูได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนระยะหนึ่งแล้ว ในขั้นการดำเนินงานต่อไปก็คือโรงเรียนควรมีพิจารณาเกี่ยวกับหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ วัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตรคือ เพื่อดูว่าหลักสูตรเมื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ผลเพียงใด เพื่อหาข้อดีข้อเสียในวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อช่วยการตัดสินใจของฝ่ายบริหารว่า ควรจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปอีกหรือไม่ ในการประเมินผลหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินการใช้หลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบและวางแผนด้วยว่าจะดำเนินการเมื่อไร เพื่อให้แน่ใจว่าผลที่ได้รับจากการประเมินสามารถนำไปใช้ได้ทันการ จากนั้นจึงกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จัดทำรายงานผลเพื่อพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่า หลักสูตรนี้มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใดหรือควรยกเลิกไป

TabaHilda (๑๙๖๒ อ้างในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์)^{๖๖} ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดทำและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากล่างขึ้นไปสู่บน (The Grass Approach) ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ซึ่งครูผู้สอนควรมีบทบาทสำคัญ ขั้นตอนดังกล่าวมีดังนี้

๑) วินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of needs) สสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆของสังคมและผู้เรียน

๒) กำหนดจุดประสงค์ (formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน หลักจากที่ได้วินิจฉัยความต้องการแล้ว

๓) คัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) จุดประสงค์ที่กำหนดแล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาที่เลือกนี้ จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วัย และความสามารถของผู้เรียนแล้วเนื้อหาต้องมีความเชื่อถือได้ และสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย

๔) การจัดเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เนื้อหาสาระที่เลือกได้ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

^{๖๖}อ้างแล้ว, Taba, Hilda, Curriculum Development, p. 10-11.

๕) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ครูผู้สอนหรือ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์ การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

๖) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

๗) กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (Determinaion of What Evaluate of the Ways and Means of Doing it) จะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่า บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

ฉลองชัย อัมพรสินธุ์^{๖๗} ได้กำหนดขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

- ๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน สังคม และปรัชญาทางการศึกษา
- ๒) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- ๓) การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
- ๔) การนำหลักสูตรไปใช้
- ๕) การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช^{๖๘} ได้กล่าวถึงการจัดทำและกระบวนการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

๑) จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ประมาณ ๕ - ๗ คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอย่างน้อย ๑ คน เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายนอกนั้นควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหา การสอน และสภาพท้องถิ่น เช่น ผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒) ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนา หลักสูตรระดับชาติ เพื่อให้มีความเข้าใจในโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตรแกนกลางอย่าง ถ่องแท้ก่อนนอกจากนั้นยังเป็นการทบทวนหรือพัฒนาจุดประสงค์ต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น วิเคราะห์เนื้อหาและสาระและประสบการณ์ในหลักสูตร ซึ่งจะทำได้ถึงรายละเอียด ขึ้นการเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังจากตัวผู้เรียน

๓) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามที่ได้เสนอ มาแล้วรวมทั้งสิ่งที่ควรเพิ่มเติมในระดับท้องถิ่น เช่นวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่นการ ประกอบอาชีพในปัจจุบันและอนาคต ความคาดหวังของท้องถิ่น เป็นต้น การเก็บข้อมูลอาจจะ รวบรวมจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และการประชุมสัมมนา หรือวิธีการอื่นใดที่จะ เป็นประโยชน์ ทำให้ทราบข้อมูลที่แท้จริง ภายในสังคมท้องถิ่น

^{๖๗} อ่างแล้ว, ฉลองชัย อัมพรสินธุ์, พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น, หน้า ๓๓๗.

^{๖๘} อ่างแล้ว, วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : สานต่อที่ท้องถิ่น, หน้า ๑๕๐- ๑๕๒.

๔) การประมวล และพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่และต้องการพัฒนาในอนาคตหากข้อมูลไม่ชัดเจนจะต้อง ประเมินผลก่อนคณะกรรมการควรพิจารณาว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วนั้นเป็นไปตามความต้องการหรือไม่ มีสิ่งใดบ้างที่ต้องการและจงใจให้เกิดขึ้น นำทั้ง ๒ ประเด็นมาเปรียบเทียบ เพื่อเรียงและจัดลำดับ ความสำคัญของข้อมูล ผลที่ได้อาจจำแนกได้เป็น ๒ ประเด็น คือ

๔.๑) การปรับ เพิ่ม หรือ ขยาย หลักสูตรแกนกลาง

๔.๒) การสร้างหลักสูตรย่อยเสริมหลักสูตรแกนกลาง

จามรี ศิริจันทร์^{๖๙} ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยนำ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนดังนี้

๑) ขั้นตอนในการศึกษาเรียนรู้ครู จะต้องเสาะแสวงหาความรู้ก่อนที่จะเอา ไปสอนเด็ก เพื่อที่จะได้รู้ว่ากระบวนการเป็นอย่างไร มีกลไกอะไรบ้าง แล้วจะนำไปใช้สอนในเรื่องอะไร ได้บ้าง โดยเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับพัฒนาการที่เด็กจะเรียนรู้ได้

๒) หลังจากเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ผ่านการลงมือปฏิบัติแล้วก็นำองค์ความรู้ที่ ได้มาออกแบบการสอน ประยุกต์การจัดกิจกรรมให้น่าสนใจให้นักเรียนได้เรียนรู้ และสืบเสาะหา ความรู้ด้วยตนเอง

๓) ทดลองสอน และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้นและเน้นการบูรณาการให้กับชีวิตประจำวันของนักเรียน

๔) พัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอนจากองค์ความรู้ในท้องถิ่น

ดังนั้นลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา ท้องถิ่น สามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมได้เฉพาะส่วนที่เป็นวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีทุกกลุ่มวิชา โดยรายวิชาที่เพิ่มเติมนี้จะต้องไม่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับรายวิชาบังคับแกน บังคับเลือกและเลือกเสรีที่มี อยู่ในหลักสูตรแม่บท

กระทรวงศึกษาธิการ^{๗๐} ระบุว่าสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังนี้

๑) จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

๒) ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน

๓) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

^{๖๙}จามรี ศิริจันทร์, “มุมมองการศึกษาขั้นพื้นฐาน : แปรเปลี่ยนภูมิปัญญาให้เป็นสื่อการสอน”, วารสาร วังการศู, ปีที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๕๙): ๔๔ - ๔๕.

^{๗๐}อ้างแล้ว, กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๒๓ - ๒๔.

๔) ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน

๕) ศึกษาวิธีวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ อย่างสม่ำเสมอ

๖) จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพใน สถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อ การเรียนรู้

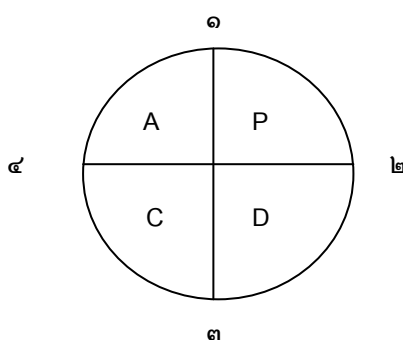
๗) จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น

๘) จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

๒.๒.๖ การใช้หลักสูตรทอ้งถิ่นตามทฤษฎีของ Deming

ทฤษฎี P-D-C-A พัฒนาครั้งแรกในปี ค.ศ.๑๙๓๙ และดร.เอ็ดวาร์ด เดมิ่ง เป็นผู้นำไปใช้และเผยแพร่ในญี่ปุ่น เมื่อปี ค.ศ.๑๙๕๐ จนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในชื่อ “วัฏจักรเดมิ่ง” (Deming Cycle) หรือ “วงจรควบคุมคุณภาพ” (Quality Control:P-D-C-A) หรือ “วัฏจักรแห่ง การบริหารคุณภาพ” ศ.พร.ฮิโตชิ คูเม กล่าวไว้ว่าจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของ P-D-C-A เป็นกิจกรรม พื้นฐานที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ P-D-C-A อย่างต่อเนื่องเป็น ระบบและมีการวางแผน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการศึกษิตตามทฤษฎี P-D-C-A มาทำการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรทอ้งถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาของกลุ่มโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ซึ่งเขียนเป็นวงจร ได้ดังนี้^{๗๑}

แผนภาพที่ ๒.๘ วงจร PDCA

^{๗๑} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๑ ทศวรรษโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๓๓-๒๕๔๓ เส้นทางสู่การศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

P = Plan	= การวางแผน
D= Do	= การปฏิบัติตามแผน
C = Check	= การประเมินและตรวจสอบ
A = Action	= การปรับปรุงแก้ไข

๑) กระบวนการ P-D-C-A

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์^{๗๒} ได้ระบุขั้นตอนไว้ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การวางแผน

การวางแผนจะช่วยพัฒนาความคิดต่างๆเพื่อนำไปสู่แบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการลงมือปฏิบัติ(Do)แผนงานมีลักษณะ ๕ ประการ

- ๑) Realistic : เป็นจริงเกิดขึ้นจริง
- ๒) Understandable : เข้าใจง่าย
- ๓) Measurable : สามารถตรวจสอบได้
- ๔) Behavioral : แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- ๕) Achievable : ประสบความสำเร็จได้

การวางแผน

- ๑) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
- ๒) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- ๓) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน และถูกต้องแม่นยำสูงเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นที่ ๒ ปฏิบัติ

ประกอบการทำงาน ๓ ระยะ

- ๑) การวางแผนกำหนดการ
  - ๑.๑) การแยกแยะกิจกรรมต่างๆที่ต้องการกระทำ
  - ๑.๒) กำหนดเวลาที่คิดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
  - ๑.๓) การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ
- ๒) การจัดการแบบแมทริกซ์ (Matrix Management)การจัดการแบบนี้สามารถดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่างๆมาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานระหว่างฝ่ายต่างๆ
- ๓) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน
  - ๓.๑) ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ
  - ๓.๒) ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสม
  - ๓.๓) พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือกัน

^{๗๒}สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๘- ๑๙๑.

ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบ

การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการทำงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนที่มีกระบวนการดังนี้

- ๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
- ๒) การรวบรวมข้อมูล
- ๓) พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้
- ๔) การรายงานและเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาด

หรือความล้มเหลว

๔.๑) รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

๔.๒) รายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นที่ ๔ การแก้ปัญหา

ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ได้ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐานให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่พบ

๑) ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

๒) ถ้าพบความผิดปกติใดๆให้สอบสวนค้นหาสาเหตุและทำการป้องกันเพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก

ในการแก้ปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการต่อไปนี้

- ๑) การย้ายนโยบาย
- ๒) การปรับปรุงระบบ หรือวิธีการทำงาน
- ๓) การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๓.๑ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นซึ่งเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หรือ เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Indigenous Knowledge) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นกระบวนการที่มีการสืบทอดโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาอย่างต่อเนื่อง มีนักการศึกษาให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก^{๗๓} ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้สะสม

^{๗๓} ธวัช ปุณโณทก, ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานทัศนะของอาจารย์ปรีชา พิณทองในเสรี พงศพิศ (บรรณาธิการ), ทิศทางหมู่บ้านไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, ๒๕๓๑), หน้า ๔๐.

รัตนะ บัวสนธ์^{๗๔} ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคลซึ่งอยู่ในท้องถิ่น โดยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัย บุคคลที่สามารถปรับเปลี่ยนแบบแผนชีวิตนี้เรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น

สามารถ จันทรสุรีย์^{๗๕} ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญา หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ประเวศ วะสี^{๗๖} ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก ซึ่งลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือมี วัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกายใจ สังคม ละสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรมเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์มากกว่า

เอกวิทย์ ณ ถลาง^{๗๗} ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญา ชาวบ้านเป็นสิ่งที่มิชอบเขตกว้างขวางลึกซึ้ง หมายถึง คตินิยม ความสันทัด การรู้เท่าทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัวและการเลือกเฟ้นความคิด วิธีการมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล เป็นเรื่องการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่าหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป

๒.๓.๒ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น อันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม มีนักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นกับสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

^{๗๔} รัตนะ บัวสนธ์, “บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น”, ใน วารสารการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔ (เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๓๓): ๖๙.

^{๗๕} สามารถ จันทรสุรีย์, ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๓), หน้า ๕๖,

^{๗๖} ประเวศ วะสี, การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา, ชนบท, (กรุงเทพมหานคร , อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พลีลิตซิง, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗.

^{๗๗} เอกวิทย์ ณ ถลาง, “คำชี้แจง” ในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

พนิตนาฏ ลักณาโฆษิต^{๗๘} ได้กล่าวว่า ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านให้เข้าใจละเอียดลึกซึ้งและถูกต้องตามหลักวิชาการ ย่อมเป็นผลให้เข้าใจ ภูมิปัญญาของชาติได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถนำภูมิปัญญาไปใช้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัฒนธรรมของสังคมและประเทศชาตินั้นอีกด้วย ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรม เพราะเกิดจากการสร้างวัฒนธรรมของมนุษย์ สาระสำคัญของการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา ย่อมสอดคล้องกับสาระสำคัญของการสร้างสรรค์วัฒนธรรม เพื่อให้มนุษย์เกิดปัญญาหรือปรีชาชาญที่ จะเข้าถึงความจริงที่พึงรู้และประสบสิ่งที่ตั้งงามที่พึง กระทำ ภูมิปัญญาจึงเป็นเรื่องของความรู้ความจริง และสิ่งที่ตั้งงาม สิ่งที่ย่อมส่งเสริมและสนับสนุนกัน ความรู้ทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงการเข้าถึงความ จริงทำให้มนุษย์เกิดปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรเว้น

วิชัย ตันศิริ^{๗๙} ได้กล่าวว่า มนุษย์จัดระบบการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมไทย โดยวิธีการต่างๆกันด้วยสติปัญญาอันล้ำเลิศของมนุษย์ สังคมในยุคต่าง ๆ ได้สร้างขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวประพฤติปฏิบัติวิถีชีวิต และทักษะของการหาเลี้ยงชีพตลอดจนความเชื่อถือทางศาสนา เพื่อสั่งสอนเยาวชน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กระบวนการเรียนรู้ของคนในสมัยก่อน แทรกซึมอยู่กับวิถีชีวิตประจำวันและสอดแทรกอย่างจงใจในพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีการโกนจุกพิธีการ สมรส พิธีการบรรพชา พิธีการสงกรานต์ พิธีกรรมทางศาสนาและพิธีงานศพ จะเห็นได้ว่าพิธีการ เหล่านี้เป็นบทเรียนหรือสาส์นทางวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติที่ผู้ใหญ่จงใจสอนผู้น้อย สอดแทรกอยู่ อย่างแยบคายและเป็นพลังจิตใจที่หลวมรวมผู้คนในสังคมให้อยู่รวมกันได้อย่างสงบ

กล้า สมตระกูล^{๘๐} ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ว่า ในอดีตและปัจจุบันการถ่ายทอดความรู้ในระบบโรงเรียน ยังจัดการเรียนการสอนโดยครูหรือนักวิชาการที่ศึกษาภาคทฤษฎีมีมาก แต่บางครั้งพบว่า ครูหรือนักวิชาการดังกล่าวมีประสบการณ์ใน ภาคปฏิบัติไม่มากนัก ประสบความล้มเหลวในการสอน แต่ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์ลึกเฉพาะเรื่อง สามารถถ่ายทอดและนำความรู้ไปปฏิบัติได้ผลดี เช่น ผู้เลี้ยงหมู เลี้ยงปลาตก ปลูกผัก ทอผ้า จักสาน บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” นอกจากนี้การให้วิทยากรชาวบ้านถ่ายทอด ความรู้ให้แก่ชาวบ้านเป็นความเหมาะสมมากที่สุดประการหนึ่ง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีผลงานสำเร็จเป็น รูปธรรมจนเป็นที่ยอมรับ ทำให้มีช่องว่างของการสื่อสารน้อยมากและยังเป็นการพึ่งตนเองของชาวบ้าน

สุกัญญา จันทะสุน^{๘๑} ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

- ๑) ช่วยให้สมาชิกชุมชนในหมู่บ้านดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุข

^{๗๘}พนิตนาฏ ลักณาโฆษิต, “ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ในด้านโภชนาการและการใช้ยาสมุนไพร กลางบ้าน”, ในรายงานการสัมมนาวิชาการทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม: กรณีทักษิณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓๖.

^{๗๙}วิชัย ตันศิริ, *เครือข่ายการเรียนรู้กับการศึกษาตลอดชีวิต*, การศึกษาแห่งชาติ, ๒๗(๔), ๒๕๓๖, หน้า ๕,

^{๘๐}กล้า สมตระกูล, *เครือข่ายการเรียนรู้ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน การศึกษาชาติ* ๒๗(๔), (ม.ป.ท., ๒๕๓๖), หน้า ๖๗.

^{๘๑}สุกัญญา จันทะสุน, “ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด: การศึกษาพิธีเสนเรือนของชาว ลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐.

- ๒) ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
- ๓) ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอก
- ๔) เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ สามารถกำหนดหน้าที่การทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น
- สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบันและความรู้นั้นเป็นความจริง เป็นสิ่งที่ดีงาม ไม่ว่าจะเป็นตำรายาสมุนไพร การประดิษฐ์วัตถุโบราณต่าง ๆ เครื่องรางของขลัง วรรณกรรมพื้นบ้าน (เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน สำนวนสุภาษิต การละเล่นพื้นบ้าน) ซึ่งล้วนแล้วแต่เขียนด้วยภาษาล้านนาเท่านั้น ถ้าหากคนในชุมชนได้มีความรู้เกี่ยวกับภาษาล้านนาก็จะสามารถนำความรู้หรือภูมิปัญญานั้นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และปัจจุบันก็มีการนำภูมิปัญญามาใช้แต่ผู้ใช้อาจจะยังขาดความรู้ที่ถูกต้องจึงควรมีการศึกษาข้อมูลที่ถูกต่อนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

๒.๓.๓ ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๒๒} สรุปไว้ ๔ ลักษณะ คือ

- ๑) มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
- ๒) มีบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- ๓) มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
- ๔) เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

กิตติพิศ ศิริสูตร (๒๕๓๘ อ่างใน นิคม ชมพู่หลง)^{๒๓} ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญา ไว้ดังนี้

- ๑) ภูมิปัญญา เป็นความรู้ เป็นข้อมูล เน้นเนื้อหาสาระ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ชาย ครอบครัว ฯลฯ
- ๒) ภูมิปัญญา เป็นความเชื่อของสังคมโดยอาจจะยังไม่มีข้อพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่องนรก สวรรค์ ตายแล้วไปไหน
- ๓) ภูมิปัญญา คือความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหา เช่น ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว
- ๔) ภูมิปัญญาทางวัตถุ เช่น เรือนชานบ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสุขสบายตามสภาพ เป็นต้น
- ๕) ภูมิปัญญาทางพฤติกรรม เช่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคนต่างๆในครอบครัว จนทำให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้ก็นับว่าเป็นภูมิปัญญาเช่นเดียวกัน

^{๒๒} อ่างแล้ว, ประเวศ วะสี, การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท, หน้า ๖๘,

^{๒๓} นิคม ชมพู่หลง, วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการทำหลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒,

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญามี ๒ ลักษณะ คือ

- ๑) เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุ และการกระทำทั้งหลาย
- ๒) เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา รวมทั้งการสร้างความสะดวกสุขให้กับชีวิต

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ^{๕๔} แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๔ ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

๑) ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบและนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ คติ ความคิดความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ เช่น คำสอนทางศาสนา ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร การไหว้ครู การบวงสรวง เป็นต้น

๒) ความรู้ความคิดในการสร้างสรรค์แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้หรือความคิดลงไปในวรรณกรรมต่างๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

๓) การประกอบอาชีพที่ยึดหลักพึ่งตนเอง หมายถึง ความรู้หรือประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยหลักธรรมชาติไม่พึ่งปัจจัยภายนอก แต่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย เช่น การปลูกพืชแบบเกษตรธรรมชาติ การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

๔) การประกอบอาชีพที่เกิดจากการผสมผสานความรู้เดิมกับแนวคิดใหม่ หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้ในการแก้ปัญหาบ้านหรือชุมชน เช่น เทคโนโลยีการหล่อโลหะ ทองเหลือง การนวดข้าว การก่อสร้าง เป็นต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^{๕๕} ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

๑) ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของสิ่งในชีวิตประจำวัน

๒) ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน เช่น

- ด้านการเกษตร (เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน และวนเกษตร)
- ด้านสิ่งแวดล้อม (การอนุรักษ์ป่าและพื้นที่สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ และอื่นๆ)

- ด้านสวัสดิการชุมชน (ธุรกิจชุมชน ธนาคารในรูปแบบต่างๆ)
- ด้านศิลปะ หัตถกรรม ดนตรี การละเล่น และวรรณกรรมพื้นบ้านอื่นๆ

หรือแบ่งเป็น ๓ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ

^{๕๔} กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, “รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๓,

^{๕๕} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๑.

(๑) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ ธรรมชาติ

(๒) ความสัมพันธ์กับคนอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน

(๓) ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติที่ไม่อาจสัมผัสได้
ทั้ง ๓ ลักษณะ คือ มิติแห่งชีวิตที่สะท้อนออกมาถึงการใช้ภูมิปัญญาอันเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต
ของชาวบ้าน

กล่าวโดยสรุปลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นนามธรรม กล่าวคือ เป็นภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ ความคิดในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิต และเป็นประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบและปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานเพื่อให้อยู่ร่วมกันในท้องถิ่นอย่างสงบสุข

๒) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม กล่าวคือ เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตและการทำมาหากิน รวมถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น เทคโนโลยีการหล่อโลหะ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นทั้งรูปธรรม อันได้แก่ วัตถุและนามธรรม อันได้แก่ การสร้างความสุขให้แก่ชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ของมนุษย์ มีการเชื่อมโยงระหว่างชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม

๒.๓.๔ ประเภทของภูมิปัญญา

กรมวิชาการ^{๕๖} ได้แบ่งภูมิปัญญาไว้ ๔ ประเภท ดังนี้

๑) คติความคิด ความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

๒) ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

๓) การประกอบอาชีพในท้องถิ่นทำยึดหลักการพึ่งตนเองและได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

๔) แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ในชุมชน

ถวัลย์ มาศจรัส^{๕๗} ได้แบ่งประเภทหรือสาขาภูมิปัญญาไว้ ๔ สาขา ดังนี้

๑) เกษตรกรรม เป็นความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น เกษตรผสมผสาน การแก้ปัญหาเกษตรด้านการตลาด

๒) อุตสาหกรรมเป็นการรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปผลผลิตและวิธีการแก้ไขปัญหาทางการบริหารโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นขบวนการ

^{๕๖} อ่างแล้ว, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน, หน้า ๒.

^{๕๗} ถวัลย์ มาศจรัส, ภูมิปัญญาไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓) การแพทย์แผนไทย เป็นความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยการเน้นให้ชุมชนสามารถที่จะพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

๔) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความสามารถในการจัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรและการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

๕) กองทุนธุรกิจชุมชน เป็นความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต ความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๖) ศิลปกรรมเป็นความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและนันทนาการ เป็นต้น

๗) ภาษาและวรรณกรรม เป็นความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับทางด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดจนวรรณกรรมทุกประเภท พื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

๘) ปรัชญา ศาสนาและประเพณี เป็นความสามารถในการประยุกต์และปรับหลักธรรมคำสอนให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๙) อาหารและโภชนาการ เป็นความรู้ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ ผลิตผลิตคิดค้นทางด้านอาหารและการโภชนาการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เหมาะสมกับชุมชนและสถานการณ์ เป็นสินค้าและบริการที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นด้วย

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นระบบความคิด และวิธีการแก้ปัญหาต่างๆของมนุษย์ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แนวความคิด และวิธีการดังกล่าวเกิดจากการสังเกต หรือใช้วิธีการอย่างอื่นจากประสบการณ์หลายๆครั้ง แล้วสรุปออกมาเป็นความเชื่อ ความศรัทธา ความกลัวหรือแนวคิดอื่นๆที่ยึดมั่นร่วมกันและเป็นอุดมการณ์ในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงออกในรูปธรรมเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ในเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นย่อมแสดงออกถึงพฤติกรรมในเรื่องของสายสัมพันธ์และความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่นด้วย

๒.๓.๕ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาของชาติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามสารถทำได้หลายทาง ซึ่งมีนักการศึกษาเสนอไว้ ดังนี้

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖ อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ)^{๘๘} ได้กล่าวว่า ควรปรับปรุงให้โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชนเป็นโรงเรียนชุมชนเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารและให้การศึกษาทุกรูปแบบเพื่อชุมชน และดึงทรัพยากรจากชุมชนมาใช้โดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาอื่นๆเพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นทั่วประเทศ

นันทน์ภัส ศิริเขตต์^{๘๙} ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

๑) วิทยากรท้องถิ่น โดยสามารถที่จะขออนุญาตนำบุคคลที่สืบทอด หรือเป็นตัวภูมิปัญญามาใช้สอนในโรงเรียนได้ตามระเบียบและวิธีการทางราชการกำหนด

๒) การฝึกงานของผู้เรียน โดยสามารถที่จะนำผู้เรียนไปศึกษา ฝึกปฏิบัติ หรือ เรียนรู้ในแหล่งวิทยาการชุมชน เช่น โรงสี โรงนา หรือสถานที่ปฏิบัติงานของครอบครัว หมู่บ้าน

๓) การจัดทำหลักสูตรเฉพาะ โดยจัดทำหลักสูตรเฉพาะเพื่อกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นการเฉพาะที่สามารถกำหนดลงในทุกกลุ่มประสบการณ์ตามลักษณะของภูมิปัญญาที่สมควรนำมาพิจารณาถ่ายทอด

๔) บุรณาการกับกลุ่มประสบการณ์ต่างๆโดยมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านเนื้อหา

๕) แหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้มีการประสานงานเพื่อทำหน้าที่รวบรวม สะสม และบริการด้านความรู้แก่นักเรียนและชุมชน ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๖) กิจกรรมนอกหลักสูตร โดยจัดในรูปกิจกรรมความสนใจหรือโครงการเสริมหลักสูตรในลักษณะของค่ายความรู้ต่างๆนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ควรพิจารณาความสนใจ ความต้องการของชุมชนและความเหมาะสมของท้องถิ่นเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป การนำภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบ โดยนำรูปแบบดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เข้ากับจุดประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรในการจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้เป็นมวลประสบการณ์สำหรับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่นได้

^{๘๘} สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๘๐.

^{๘๙} นันทน์ภัส ศิริเขตต์, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในกลุ่มโรงเรียนยังمين สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”, รวมบทความอวทยานิพนธ์ ปีการศึกษา ๒๕๔๖, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า

๑) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย ๑๐ ขั้นตอน คือ

๑.๑) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนและคนในชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม

๑.๒) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม โดยได้รับความร่วมมือจากกรมปศุสัตว์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑.๓) จัดเตรียมบุคลากรโดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและพหุบุคลการที่เกี่ยวข้องไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในรูปแบบต่าง ๆ และการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

๑.๔) ประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ

๑.๕) นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม ๑ การเลี้ยงโคนม ๒ ไปทดลอง

๑.๖) ประเมินผลการนำหลักสูตร ไปใช้ในระยะแรก

๑.๗) จัดประชุมติดตามผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม ๑) การเลี้ยงโคนม ๒) หลังจากจบการเรียนการสอนในภาคต้นและภาคปลาย โดยเชิญคนในชุมชน บุคลากรในโรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง

๑.๘) นำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วนำไปใช้

๑.๙) ประเมินผลการใช้หลักสูตร ที่มีครู ผู้บริหารและคนในชุมชน

๑.๑๐) บุคลากรในโรงเรียน และคนในชุมชนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

๒) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนมที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา นั้น มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้วพบว่า

๒.๑) คณะครูที่เข้าร่วมโครงการเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น

๒.๒) ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

^{๑๐}บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๓.

๒.๓) การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานช่วยกระตุ้นให้นักเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงผลงานของตนเองให้ดีขึ้น

๒.๔) นักเรียนมีความสามารถในการทำงานเป็นทีมมากขึ้น

๒.๕) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมมากขึ้น

๒.๖) นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกล้าแสดงออก การมีนิสัยรักการทำงาน การแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสารอยู่ในระดับดี

๒.๗) นักเรียนมีความสุขในการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม และมีเจตคติต่ออาชีพการเลี้ยงโคนมดีขึ้นกว่าก่อนเรียน

ครูผู้สอน ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ บุคลากรในชุมชนมีความคิดเห็นว่าการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมมาใช้ในโรงเรียนมีผลดีและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และชุมชนมากกว่าผลเสีย ซึ่งควรดำเนินไปและควรจะมีการขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ โดยการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลไปปรับใช้ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ ความต้องการและการจัดทำหลักสูตรของแต่ละท้องถิ่น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^{๑๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน” ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผู้บริหารและครูผู้สอนให้ข้อคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับสอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่มีความถนัดและความสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

๒) การดำเนินงานของโรงเรียน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน พบว่า วิธีการที่โรงเรียนดำเนินการ ได้แก่

๒.๑) เชิญผู้รู้มาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการสอนนักเรียน ส่งนักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการของผู้เรียน

๒.๒) ให้นักเรียนสำรวจข้อมูลของท้องถิ่นและนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้มาจัดการเรียนการสอน

๒.๓) จัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรืออุทยานศึกษาให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ชั้นตอนในการดำเนินงานประกอบด้วย

๒.๓.๑) การรวบรวมความรู้ในท้องถิ่นโดยให้นักเรียนสอบถามจากผู้รู้ กรรมการศึกษา และผู้ปกครอง

^{๑๑} อ่างแล้ว , กระทรวงศึกษาธิการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการจัดการ, หน้า ๔๖ – ๕๓.

๒.๓.๒) การเสาะหาผู้รู้ในท้องถิ่นหรือวิทยากร ใช้การสอบถามจากผู้รู้ปกครองและนักเรียน

๒.๓.๓) การติดต่อประสานงาน ใช้การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการก่อน หลังจากนั้นขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการและติดต่อผ่านกรมการศึกษาของโรงเรียน

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามกิจกรรมดังกล่าว คือ นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น และในส่วนของชุมชนเองก็มีความสามัคคีกันมากขึ้นด้วย

๓) ผู้รู้ในท้องถิ่นทั้งหมด เห็นด้วยที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน นอกจากจะสอนให้นักเรียนมีความรู้ ประสบการณ์ ในเนื้อหาวิชาที่เรียนแล้ว ยังได้เน้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าของผู้รู้และองค์ความรู้ที่มีในท้องถิ่น โดยร้อยละ ๒๔ เน้นในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น ร้อยละ ๒๐ เน้นในให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำมาให้เกิดประโยชน์และประกอบอาชีพ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นร้อยละ ๑๐ ให้ข้อมูลว่าวัสดุอุปกรณ์การสอนว่ามีไม่เพียงพอ เวลาในการทำกิจกรรมไม่ต่อเนื่องและระเบียบราชการไม่เอื้อให้โรงเรียนทำงานร่วมกับชุมชน

๔) ความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนกับผู้รู้ในท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

๔.๑) การไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการกับผู้รู้ในท้องถิ่น นักเรียนระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษา เห็นด้วยมากสอดคล้องกัน ๔ ข้อ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นต้องรับผิดชอบ ภูมิใจ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔.๒) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สอนโดยผู้รู้ในท้องถิ่น นักเรียนระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษา เห็นด้วยมากสอดคล้องกัน ๒ ข้อ ภูมิใจ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔.๓) การเข้าร่วมให้ข้อมูลจากแหล่งความรู้ในชุมชน นักเรียนระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษา เห็นด้วยมากสอดคล้องกัน ๒ ข้อ คือ ภูมิใจ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔.๔) การไปศึกษาค้นคว้าเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรืออุทยานศึกษา นักเรียนระดับประถมศึกษา เห็นด้วยสอดคล้องกัน ๒ ข้อ คือ ภูมิใจ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา^{๑๒} ได้ศึกษาวิจัย “แนวโน้มการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจุดเด่น คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและ

^{๑๒} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, “รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบอิงมาตรฐาน”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘), หน้า ข.

นักเรียน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติได้พัฒนาความสามารถความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ จุดด้อย คือ มีสาระการเรียนรู้มากเกินไป ทำให้นักเรียนรู้อ่างแต่ไม่ลึกพอ สัดส่วนโครงสร้างและการจัดเวลาเรียนยังไม่เหมาะสม ครูสอนหลายสาระทำให้เตรียมแผนการสอนได้ไม่ดี ใช้เวลาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามากเกินไป ครูผู้สอนยังไม่เข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และขาดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระใหม่ ๆ ยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ ความแตกต่างของหลักสูตรสถานศึกษาทำให้มีผลต่อนักเรียนบางเรื่อง เช่น การสอบเรียนต่อ การเทียบโอนระหว่างเรียน และการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางหลักสูตรไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่ไม่สนใจและขาดความรับผิดชอบ

แนวทางที่ควรดำเนินการในอนาคตเพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประสิทธิภาพ สูงสุด มีดังนี้ ด้านหลักสูตร ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคมในอนาคต มีการติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำไปสู่การแก้ไขอย่างจริงจัง ควรมีการรวมกลุ่มสถานศึกษาเพื่อร่วมกันปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เช่น ภายในภูมิภาค / เขตพื้นที่ จะทำให้มีทิศทางพัฒนาผู้เรียนชัดเจนมากขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น จัดการเรียนการสอนหลาย ๆ วิธี โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ด้านบุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรจัดหาบุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรจัดหาบุคลากรเฉพาะสาขาวิชาให้ครบ และจัดครูผู้สอนให้สอดคล้องกับสาขาที่เรียนและความถนัด ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนควรรณรงค์ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และควรพัฒนาให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย

สำหรับคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในอนาคต พบว่า ทุกฝ่ายต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด สุขภาพเรียบร้อยมีความเป็นไทย รักสิ่งแวดล้อม และสรรค์สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และเป็นคนเก่ง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

รัตนา แสงสว่าง^{๑๓} ได้ศึกษาวิจัย “โครงการวิจัยพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต : การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสานตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า ด้านผลผลิตของกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสานตอนบนการจัดการความรู้ได้นำไปสู่การยกระดับความรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ซึ่งนำไปสู่การได้มาซึ่งรายได้จากการขายโดยประยุกต์เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายประเภทเครื่องใช้เครื่องประดับประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึกประเภทอาหารและประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยาขายจำแนกตามประเภทสินค้า OTOP การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นนวัตกรรมใหม่เพื่อสร้างสรรค์นอกจากนี้การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาพิธีสู่ขวัญของชาวอีสานเป็นภูมิปัญญาไทยในการสร้างกำลังใจหรือจิตวิญญาณให้ผู้คนในสังคม

^{๑๓}รัตนาแสงสว่าง, ชุด โครงการวิจัยพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต : การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสานตอนบน, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

สถิต ภาคมฤค^{๙๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผญาเกี่ยว” ผลการวิจัยพบว่า ผญาเกี่ยวนั้นมีความสำคัญต่อสังคมอีสานเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ได้วิเคราะห์ในด้านรูปแบบ ด้านภาษา ซึ่งปรากฏว่าผญาเกี่ยวมีการใช้ภาษาอย่างลุ่มลึก มีเนื้อหาที่กินใจ ทั้งยังเป็นการแสดงวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่เป็นความสามารถของชาวอีสานโดยแท้จริง ผญาเกี่ยวจึงเป็นคำที่ได้รับ การกลั่นกรองจากภูมิปัญญาอย่างดีแล้วจึงมีการใช้พูดสื่อสารกันในด้านภูมิปัญญาที่มีการบันทึกเรื่องราวของภูมิปัญญาลงไป ในผญาเกี่ยวนั้นแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการผูกผญาใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ดี ผญาเกี่ยวได้ปรากฏการณ์การนำเสนอองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาที่ได้แนวคิดมาจากศาสนา ภูมิปัญญาที่กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติที่เหมาะสมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ผลการวิจัยดังกล่าวบ่งบอกถึงความสามารถในการใช้ภาษาของชาวอีสาน โดยมีการหล่อหลอมองค์ความรู้ มีการประมวลภาษาที่ใช้ในการเกี่ยวพาราสิซึ่งมีองค์ความรู้แฝงอยู่ทั้งด้านภาษา และยังแสดงถึงพลังทางภูมิปัญญาที่ชาวอีสานได้สั่งสมมา ผญาเกี่ยวจึงเป็นมรดกอันล้ำค่าของบรรพบุรุษชาวอีสานที่ควรค่าแก่ การอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป

ธิดารักษ์ เชื้อสระคู^{๙๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนการสอนนิทานโยบาย สาธารณะและการวางแผนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT” ผลการวิจัยพบว่า ๑) คะแนนเฉลี่ยหลังจบการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๒) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

สำราญ มีแจ้ง และคณะ^{๙๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการความรู้ : กรณีศึกษาการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓ บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก” ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินตะกอนที่ทับถมมีทั้งดินร่วน ดินร่วนเหนียวปนทรายแบ่งจนถึงดินเหนียว เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งชาวบ้านวังวนมีการปลูกกล้วยหอมทองสืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน และมีปราชญ์ ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองอย่างแท้จริง จำนวน ๑๓ คน มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย ๑.๗๙ ไร่ โดยมีองค์ความรู้ในการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทอง อาทิเช่น การเตรียมหน่อพันธุ์เพื่อปลูกให้ตัดยอดที่เป็นหน่อจากต้นแม่ในช่วงที่หน่อมีลักษณะหน่อใบแคบหรือหน่อใบดาบ การเตรียมดินให้

^{๙๔} สถิต ภาคมฤค, “ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผญาเกี่ยว”, (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๙๕} ธิดารักษ์ เชื้อสระคู, “การพัฒนาการเรียนการสอนนิทานโยบายสาธารณะและการวางแผนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT”, งานวิจัย, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๙๖} สำราญ มีแจ้ง และคณะ, “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการความรู้ : กรณีศึกษาการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓ บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๔).

ไถพรวนกลบดินลึกประมาณ ๓๐ เซนติเมตร แล้วตากแดดทิ้งไว้ ๗-๑๐ วัน ใส่ ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก ในอัตรา ๑-๒ กิโลกรัมต่อตารางเมตร แล้วพรวนกลบ การวางแผนการปลูกจะวาง แนวเหนือ-ใต้ ใช้ ระยะปลูก ๒.๕๐ X ๒.๕๐ เมตร = ๕๐๐ ต้น/ไร่ การเตรียมหลุมปลูก ขุดหลุมให้มีขนาด ความลึก X กว้าง X ยาว ประมาณ ๔๕ - ๕๐ เซนติเมตร วิธีการปลูกตั้งต้นหน่อพันธุ์ในหลุมให้ตรงและลึก ๓๐ เซนติเมตร โดยหันรอยแผลที่เกิดจากการแยกหน่อออกจากต้นแม่ไว้ในทิศทางเดียวกันทุกหลุม เพื่อ สะดวกในการเก็บเครือ การใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้นำมารวบรวมและจัดทำเป็นหนังสือ เล่ม เล็กเพื่อให้ความรู้กับชาวบ้าน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบของ หลักสูตร ท้องถิ่น ประกอบด้วย เหตุผลและความจำเป็น จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา หน่วยการ เรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแนวการจัดการเรียนรู้ สื่อและ แหล่ง เรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๑๑ แผน ๑๖ ชั่วโมง การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นในภาพรวมมีความ เหมาะสมใน ระดับมาก จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูทุก คนเห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมเป็นอย่างมาก และนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมมี ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ปิ่นอนงค์ พะนิจรัมย์ ประวิต เอราวรรณ และมนูญ ศิวารมย์^{๔๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔” ผลการวิจัยพบว่า ๑. หลักสูตรท้องถิ่นที่ พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนซึ่งมีความสอดคล้องกัน ประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้หลักสูตร ความนำ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ เนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนการ สอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๓๐$)

๒. หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้การ งานอาชีพและ เทคโนโลยีมีคุณภาพดังนี้ ๒.๑ ประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่น เท่ากับ ๘๔.๐๓/ ๘๕.๐๐ ๒.๒ ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ มี ค่าเท่ากับ ๐.๗๐๖๕ ๒.๓ นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๒.๔ ความความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการ เรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของ หลักสูตรท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๖$)

^{๔๗} ปิ่นอนงค์ พะนิจรัมย์ ประวิต เอราวรรณ และมนูญ ศิวารมย์, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๔”, วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม ๒๕๕๕) : ๒๑๙-๒๑๐.

จรัญ สุดเลิศ สมบัติ คชสิทธิ์ และอุษา คงทอง^{๙๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม (ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่า เอกสารหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น อัตราเวลาเรียน แนวกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผล โดยได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเท่ากับ ๔.๕๔ (ม.ว = ๒.๔๓) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด จากการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นพบว่า ค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวัดพฤติกรรมระหว่างเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง ๗ หน่วยการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ๒๔.๐๐ จากคะแนนเต็ม ๓๐ คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐ คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

สรารุณี จันทรสมบัติ^{๙๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔” ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีเวลาเรียน ๒๒ ชั่วโมง หลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่างก่อนนำไปทดลองใช้ที่ประเมินโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ Puissance Measure (P.M.) ซึ่งหลักสูตรมีคุณค่าสูง และมีประสิทธิภาพเท่ากับ ๙๔.๗๔/๘๑.๗๓ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ที่กำหนดไว้ แผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นที่ประเมินโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด นักเรียนที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่น เท่ากับ ๐.๖๐๒๙ แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ร้อยละ ๖๐.๒๙ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยสรุป หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้

^{๙๘} จรัญ สุดเลิศ สมบัติ คชสิทธิ์ และอุษา คงทอง, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม (ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ๒๕๕๒): ๕๔

^{๙๙} ครูบ้านนอก Bog, “หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำขนมจีน”, ออนไลน์, [แหล่งที่มา] : www.kroobannok.com/blog/42280 [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

สุกัญญา ดวงอุปมา และภัครพร ภาชนะนาค^{๑๐๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก” ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอเสื่อกกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านกระบวนการทอเสื่อกก ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการอนุรักษ์ลวดลายการทอเสื่อกก ควรให้มีการส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน สังคม ชุมชน เกิดความรักความสามัคคี ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอเสื่อกกต่อไป

ดร.บุญช่วย สุทธิรักษ์ และอเนกพงศ์ ธรรมาธิวัฒน์^{๑๐๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยเพื่อพัฒนาครูภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาการทอผ้าหมัก” ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยศึกษารณภูมิปัญญาการทอผ้าหมักตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นตำบลแรกที่มีการทอผ้าหมัก และมีการสืบทอดการทอผ้าหมักมาจนถึงสมัยรุ่นลูกหลานจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์ ควรจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาของท้องถิ่น จัดทำเป็นฐานข้อมูลในเว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเป็นหนังสือ วิดิทัศน์ ซีดีเผยแพร่ให้ผู้สนใจ เป็นแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์ตลอดจนภูมิปัญญาการทอผ้าอย่างยั่งยืน ในขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้สำหรับพัฒนาครูในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาการทอผ้าหมัก ผู้วิจัยดำเนินการเป็น ๔ ขั้นตอน คือ การสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ การตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้ และการสรุปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผลที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการของข้าราชการครูสังกัดโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ ๓ มีความคิดเห็นต่อการสร้างองค์ความรู้สำหรับพัฒนาครูภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาการทอผ้าหมัก ว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาครูด้วยภูมิปัญญาทอผ้าหมัก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนต่อไปในอนาคตอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการอนุรักษ์หรือสืบสานอัตลักษณ์ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเอาไว้ โดยมีการถ่ายทอด อนุรักษ์ และส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาทักษะความรู้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างเช่น การนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาสานเป็นเสื่อ และทำให้เป็นสิ่งของที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ชุมชนได้ ภูมิปัญญาสามารถสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดในชุมชนได้ ภูมิปัญญานับว่าเป็นมรดกทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สืบทอดรักษาไว้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของท้องถิ่น จึงควรรักษาไว้โดยมีผู้สืบทอดและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง เนื่องจากภูมิปัญญาคือวิถีชีวิตของท้องถิ่น

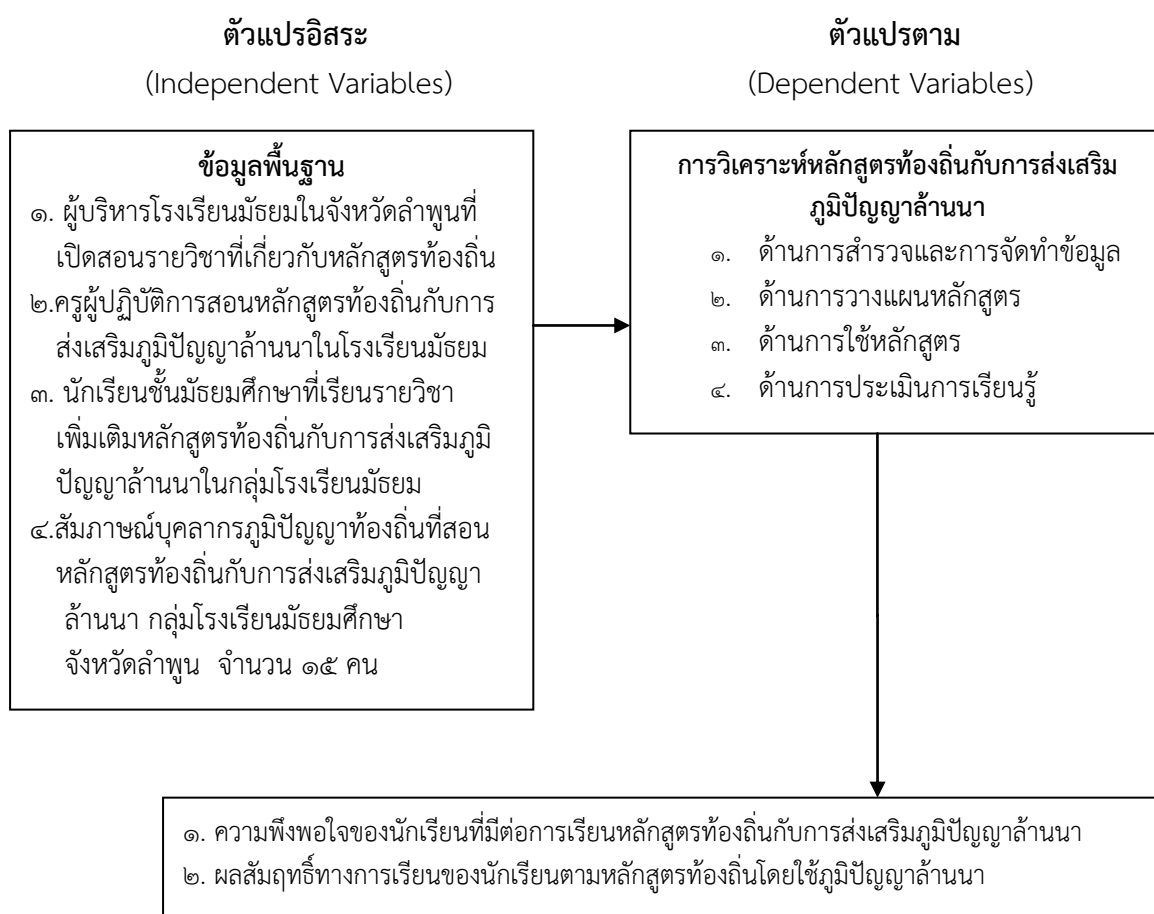
^{๑๐๐} สุกัญญา ดวงอุปมา และภัครพร ภาชนะนาค, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การประดิษฐ์ตุ๊กต่านาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ๑(๓): ๑๙๕-๒๐๓ (๒๕๕๖)

^{๑๐๑} ดร.บุญช่วย สุทธิรักษ์ และอเนกพงศ์ ธรรมาธิวัฒน์, “การวิจัยเพื่อพัฒนาครูภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาการทอผ้าหมัก”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า ๘.

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการลักษณะการบรรยายละเอียดของเนื้อหาวิชา การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและกรประกอบอาชีพในท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษา ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของนักการศึกษาหลายท่าน จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ได้ดังภาพ ๒.๙ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๕ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic or Pure Research) โดยผู้วิจัยสนใจ วิเคราะห์หลักสูตรชั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดลำพูน ที่เปิดสอน รายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเพิ่มเติม ได้ตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของ หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จนได้รายละเอียดและข้อมูลความต้องการ ตามที่วางแผนการจัดการเรียนการสอนไว้ ในขณะเดียวกันก็ได้พูดคุย ซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในระหว่างที่ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปพร้อมกัน

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร ได้แก่

๑) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๓๕ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ๑๕ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จำนวน ๑๕ คน ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ๑๕ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จำนวน ๑๕ คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการ ส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๕๙๐ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

๑) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการ ส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๕๙๐

คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, ๑๙๗๐ อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล)^๑ โดยยึดจำนวนนักเรียนที่เรียนรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเพิ่มเติม ทั้งหมดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๓๕ คน

และสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๑๕ คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นจำนวน ๔ ชุด ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ มีคำถาม จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ มีคำถาม จำนวน ๓๒ ข้อ

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน ๕ ข้อ

ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน ๓ ข้อ

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบจำนวน ๑๑ ข้อ

ตอนที่ ๓ ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ชั้นมัธยมศึกษา โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน ๘ ข้อ

ชุดที่ ๓ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนา แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

^๑ธีรวุฒิ เอกะกุล, ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์, (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓), หน้า ๔๑.

ชุดที่ ๔ แบบประเมินผลการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริม
ภูมิปัญญาล้านนา ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูนที่เปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริม
ภูมิปัญญาล้านนา

๓.๓.๒ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ หลักสูตรท้องถิ่น เอกสาร ตำรา รายงานการวิจัย
และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น

๒) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาล้านนา

๓) ศึกษารูปแบบการสร้างเครื่องมือจากหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
ความเที่ยงตรงภาษาที่ใช้ความครอบคลุมของเนื้อหาของคำถามแต่ละข้อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

- + ๑ หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
  - o หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ๑ หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงประกอบด้วย

๑. รศ.อุเทน ปัญโญ   กรรมการประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
   อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและประเมิน
   โครงการ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
๒. รศ.ยุพิน อินทะยะ   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
   มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
๓. นางรัตนา ชุกซอน   ครู ค.ศ.๔ โรงเรียนจักรคำคณาทร
   อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๔. ดร.เจตนา เมืองมูล   ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ระดับ ๙
   หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
   กลุ่มนิเทศและประเมินการจัดการศึกษา
   สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำพูน เขต ๑
๕. นายบดินทร์ ธิญ่น้อม   อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน เขียวชาญ
   กรรมการผู้ประเมิน สมศ.
   อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of – Objective Congruence)^๒ โดยใช้สูตร $IOC = R/N$ เมื่อ

IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับเนื้อหา
R หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
N หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

เกณฑ์การเลือกคำถาม พิจารณาเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป พบว่าดัชนีความสอดคล้อง IOC(Index of – Objective Congruence) อยู่ระดับ ดังนี้

๕.๑) แบบสอบถามชุดที่ ๑ สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ – ๑.๐๐ ถือว่าคำถามใช้ได้

๕.๒) แบบสอบถาม ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ – ๑.๐๐ ถือว่าคำถามใช้ได้

๕.๓) แบบสอบถาม ชุดที่ ๓ เป็นแบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ – ๑.๐๐ ถือว่าคำถามใช้ได้

๕.๔) แบบสรุปข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนจากสมุดประเมินผลรายวิชาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูนได้จากเอกสารของโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน ๑๕ โรงเรียน

๖) นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับคำถามจากแบบสอบถามโดยตอบคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แก้ไขตัวเลือก ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ปรับคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ปรับตัวเลือกให้สอดคล้องกับข้อคำถาม เพิ่มตัวเลือกของคำตอบ

ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ปรับคำถามบางข้อ ปรับภาษาที่ใช้ให้อ่านแล้วเข้าใจง่ายขึ้น

ชุดที่ ๓ แบบสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ปรับคำถามบางข้อให้ตอบได้ตรงประเด็นมากขึ้น

ชุดที่ ๔ แบบประเมินผลการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูนที่เปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน ๑๕ โรงเรียน

๗) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

^๒บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๕), หน้า ๙๙.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ถึงผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

๓.๔.๒ ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ถึงผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดลำพูน ทั้ง ๑๕ โรงเรียน คือโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม โรงเรียนสวนบุญญโอบถัมภ์ลำพูน โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม โรงเรียนทาชุมเงินวิทยาคาร โรงเรียนแม่ทาวิทยาคม โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม โรงเรียนบ้านโฮ้งรัตนวิทยา โรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม โรงเรียนวชิรป่าซาง โรงเรียนป่าซาง โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยา โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ้ง และโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา

๓.๔.๓ นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูนทั้ง ๑๕ โรงเรียน

๓.๔.๔ นำแบบสอบถามฉบับนักเรียนไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนทั้ง ๑๕ โรงเรียน

๓.๔.๕ ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นครูภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์

๓.๔.๖ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ดังนี้

๑) โรงเรียนจักรคำคณาทรจังหวัดลำพูน	วิชาแปรรูปอาหาร
๒) โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม	วิชาดนตรีพื้นเมือง
๓) โรงเรียนสวนบุญญโอบถัมภ์ ลำพูน	วิชาท้องถิ่นของเรา
๔) โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม	วิชาท้องถิ่นของเรา
๕) โรงเรียนทาชุมเงินวิทยาคาร	ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรท้องถิ่น
๖) โรงเรียนแม่ทาวิทยาคม	ภาษาและวรรณกรรมล้านนา
๗) โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม	ทุ่งหัวช้างศึกษา
๘) โรงเรียนบ้านโฮ้งรัตนวิทยา	ดนตรีพื้นเมือง
๙) โรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม	ท้องถิ่นของเรา
๑๐) โรงเรียนวชิรป่าซาง	วรรณกรรมท้องถิ่น
๑๑) โรงเรียนป่าซาง	งานประดิษฐ์
๑๒) โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยา	ภูมิปัญญาชาวไทย
๑๓) โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา	ท้องถิ่นของเรา
๑๔) โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ้ง	ของกินบ้านเฮา
๑๕) โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา	คหกรรม

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปการพรรณนา

ตอนที่ ๒ สภาพและปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบ คำบรรยาย

ตอนที่ ๓ การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นโดยบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปการพรรณนา

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร ท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนกับการส่งเสริมภูมิ ปัญญาล้านนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ระดับการประเมิน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด^๓ ดังนี้

๕ คะแนน	ความหมาย	พึงพอใจ มากที่สุด
๔ คะแนน	ความหมาย	พึงพอใจ มาก
๓ คะแนน	ความหมาย	พึงพอใจ ปานกลาง
๒ คะแนน	ความหมาย	พึงพอใจ น้อย
๑ คะแนน	ความหมาย	พึงพอใจ น้อยที่สุด

เกณฑ์การพิจารณาการแปลความหมายจากค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	การแปลผล
๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายความว่า พึงพอใจมากที่สุด
๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายความว่า พึงพอใจมาก
๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายความว่า พึงพอใจปานกลาง
๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายความว่า พึงพอใจน้อย
๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายความว่า พึงพอใจน้อยที่สุด

^๓ พวงรัตน์ ทวีวัฒน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบ การศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๗.

ชุดที่ ๓ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนา แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละและการพรรณนาวิเคราะห์

ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ชุดที่ ๔ แบบบันทึกผลการเรียนของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยคะแนนเฉลี่ยแปลความหมายตามเกณฑ์ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^๕ ดังนี้

ช่วงคะแนนร้อยละ	๘๐ - ๑๐๐	มีผลการเรียนระดับ ๔
ช่วงคะแนนร้อยละ	๗๕ - ๗๙	มีผลการเรียนระดับ ๓.๕
ช่วงคะแนนร้อยละ	๗๐ - ๗๔	มีผลการเรียนระดับ ๓
ช่วงคะแนนร้อยละ	๖๕ - ๖๙	มีผลการเรียนระดับ ๒.๕
ช่วงคะแนนร้อยละ	๖๐ - ๖๔	มีผลการเรียนระดับ ๒
ช่วงคะแนนร้อยละ	๕๕ - ๕๙	มีผลการเรียนระดับ ๑.๕
ช่วงคะแนนร้อยละ	๕๐ - ๕๔	มีผลการเรียนระดับ ๑
ช่วงคะแนนร้อยละ	๐ - ๔๙	มีผลการเรียนระดับ ๐

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean)^๕

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

^๕ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, (กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.พ.ส.), ๒๕๕๑), หน้า ๑๐

^๕ กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์, สถิติอ้างอิงเพื่อการวิจัยทางการศึกษา, (เชียงใหม่ : นพบุรีเพชร, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๖

$$\text{สูตร } S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X^2$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum X)^2$ หมายถึงผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
 N หมายถึง จำนวนนักเรียนทั้งหมด

---

^๖ กนกทิพย์ พัฒนาพัฑฒันธ์, วิจัยการศึกษา, (เชียงใหม่ : ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๒.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน โดยเสนอผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา สำหรับผู้บริหาร ประกอบด้วย

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๑.๒ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๔.๑.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๔.๒ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย

๔.๒.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒.๒ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๔.๒.๓ ความพึงพอใจในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา

๔.๓ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาสำหรับภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบด้วย

๔.๓.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

๔.๓.๒ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๔.๓.๓ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๔.๑ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยโรงเรียนจักรคำคณาทรจังหวัดลำพูน โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม โรงเรียนสวนบุญโญบลัมภ์ ลำพูน โรงเรียนอุโมงค์วิทยา โรงเรียนทาขุมเงินวิทยาคาร โรงเรียนแม่ทาพิทยาคม โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม โรงเรียนบ้านโฮ่งรัตนวิทยา โรงเรียนน้ำดิบวิทยา โรงเรียนนชิรป่าซาง โรงเรียนป่าซาง โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยา โรงเรียนแม่ตืนวิทยา โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ่ง และโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๖๐.๐๐) มีอายุอยู่ในช่วง ๕๑ ปีขึ้นไป (ร้อยละ ๓๐.๐๐) รองลงมา มีอายุ ๔๖ – ๕๐ ปี (ร้อยละ ๒๓.๓๓) มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ ๔๖.๖๗) รองลงมา มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ ๔๐.๐๐) มีสถานภาพเป็นทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ลักษณะการเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตร เคยเข้าร่วมวางแผนหาข้อมูลท้องถิ่น (ร้อยละ ๔๐.๐๐) รองลงมา มีส่วนร่วมพิจารณาสาระที่จะนำมาสอน (ร้อยละ ๓๓.๓๓)

๔.๑.๒ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

จากการสำรวจข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ๑๕ คน ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๑๕ คน ปรากฏสภาพและปัญหาในการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ดังนี้

๑) ด้านสำรวจและการจัดทำข้อมูลชุมชนท้องถิ่น

ตาราง ๔.๑ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลชุมชนของผู้บริหารและครูผู้สอน ก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สำรวจ	๒๗	๘๐.๐๐
ไม่สำรวจ	๓	๑๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ได้มีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลชุมชน ก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ ๘๐.๐๐)

ตาราง ๔.๒ แสดงร้อยละของบุคลากรผู้รับผิดชอบการสำรวจข้อมูลชุมชน ก่อนการพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหาร	๖	๒๐.๐๐
ครูวิชาการ	๔	๑๓.๓๓
ครูผู้สอน	๒๐	๖๖.๖๗
นักเรียน	๐	๐.๐๐
อื่นๆ (โปรดระบุ)	๐	๐.๐๐

จากตาราง ๔.๒ แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่บุคลากรที่รับผิดชอบในการสำรวจข้อมูลชุมชน และภูมิปัญญาล้านนาก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ ครูผู้สอน (ร้อยละ ๖๖.๖๗) รองลงมาคือผู้บริหาร (ร้อยละ ๒๐.๐๐)

ตาราง ๔.๓ แสดงร้อยละของวิธีการดำเนินการสำรวจข้อมูลชุมชน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ใช้แบบสำรวจ	๖	๒๐.๐๐
ใช้แบบสอบถาม	๒๑	๗๐.๐๐
ใช้แบบบันทึก	๒	๖.๖๗
อื่นๆ(โปรดระบุ) –สอบถามปากเปล่า	๑	๓.๓๓

จากตาราง ๔.๓ แสดงให้เห็นว่า วิธีสำรวจข้อมูล ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม (ร้อยละ ๗๐.๐๐) รองลงมาคือใช้แบบสำรวจ (ร้อยละ ๒๐.๐๐)

ตาราง ๔.๔ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาที่ใช้บุคลากรภูมิปัญญาล้านนา

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ภาษาและวรรณกรรมล้านนา	๒๕	๘๓.๓๓
การแปรรูปอาหาร	๒๖	๘๖.๖๗
อาหารพื้นเมือง	๒๐	๖๖.๖๗
ของกินบ้านเฮา	๒๒	๖๖.๖๗
อื่นๆ(โปรดระบุ)ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรท้องถิ่น ทุ่งหัวช้างศึกษา ดนตรีพื้นเมือง งานประดิษฐ์ ภูมิปัญญาชาวไทยท้องถิ่นของเรา	๑๖	๕๓.๓๓

จากตาราง ๔.๔ แสดงให้เห็นว่า รายวิชาที่ใช้บุคลากรภูมิปัญญาล้านนาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มากที่สุดในรายวิชาการแปรรูปอาหาร (ร้อยละ ๘๖.๖๗) รองลงมาเป็นรายวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๕ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาล้านนาที่สำรวจ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
อาชีพ	๒๕	๘๓.๓๓
ภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน	๒๓	๗๖.๖๗
ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี	๒๖	๘๖.๖๗
แนวคิดหลักในการปฏิบัติงานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในชุมชน	๘	๒๖.๖๗

จากตาราง ๔.๕ แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนได้มีการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี (ร้อยละ ๘๖.๖๗) รองลงมาก็คืออาชีพ (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๖ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนา

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่ได้จัดทำ	๐	๐.๐๐
จัดทำ		
โดยวิธี		
- ทำทะเบียนประวัติ	๒๕	๘๓.๓๓
- จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์	๒๖	๘๖.๖๗

จากตาราง ๔.๖ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนา โดยจัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ ๘๖.๖๗) และมีการจัดเก็บด้วยวิธีการทำทะเบียนประวัติ (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

๒) ด้านการวางแผนหลักสูตรกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

ตาราง ๔.๗ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้รู้ที่เป็นภูมิปัญญาล้านนาเพื่อช่วยจัดการเรียนรู้

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มีการเลือก	๐	๐.๐๐
ผู้รู้ที่มีความรู้บ้างแต่มีความสมัครใจเข้ามาสอน	๒๐	๖๖.๖๗
ผู้รู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน	๒๕	๘๓.๓๓
ผู้รู้ที่มีความรู้ความสามารถบางส่วนในรายวิชาที่เปิดสอน	๕	๑๖.๖๗

จากตาราง ๔.๗ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกผู้รู้ที่เป็นภูมิปัญญาล้านนาในลักษณะเป็นผู้รู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับรายวิชาที่เปิดสอนมากที่สุด (ร้อยละ ๘๓.๓๓) รองลงมาเป็นผู้รู้ที่มีความรู้บ้างแต่มีความสมัครใจเข้ามาสอน (ร้อยละ ๖๖.๖๗)

ตาราง ๔.๘ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มีส่วนร่วม	๐	๐.๐๐
เข้ามาจัดการเรียนรู้อเอง	๐	๐.๐๐
เข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอน	๒๑	๗๐.๐๐
ถ่ายทอดความรู้ ทักษะให้ครู แล้วครูนำมาจัดการเรียนรู้	๒	๖.๖๗
เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	๗	๒๓.๓๓

จากตาราง ๔.๘ แสดงให้เห็นว่า บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน ในด้านการเข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอนมากที่สุด (ร้อยละ ๗๐.๐๐) รองลงมาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (๒๓.๓๓)

ตาราง ๔.๙ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ผู้บริหาร	๒๕	๘๓.๓๓
ครูผู้สอน	๓๐	๑๐๐.๐๐
นักเรียน	๗	๒๓.๓๓
ผู้นำชุมชน	๔	๑๓.๓๓
ศึกษานิเทศก์	๑๒	๔๐.๐๐
ภูมิปัญญาชาวบ้าน	๓๐	๑๐๐.๐๐
กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๒๒	๗๓.๓๓

จากตาราง ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้สอนและภูมิปัญญาชาวบ้าน (ร้อยละ ๑๐๐) ผู้บริหาร (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๑๐ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ประชุมคณะครูเพื่อร่วมกันวางแผน	๒๖	๘๖.๖๗
ประชุมผู้ปกครองเพื่อทราบข้อมูลความต้องการและแหล่งเรียนรู้	๒๒	๗๓.๓๓
ประชุมคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อร่วมกันวางแผน	๒๓	๗๖.๖๗
ไม่มีการประชุมวางแผน	๐	๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการวางแผนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยประชุมคณะครูเพื่อร่วมกันวางแผน (ร้อยละ ๘๖.๖๗) รองลงมาคือ ประชุมคณะครูและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อร่วมกันวางแผน (ร้อยละ ๗๓.๓๓) และประชุมผู้ปกครองเพื่อทราบข้อมูลความต้องการและแหล่งเรียนรู้ (ร้อยละ ๗๓.๓๓)

ตาราง ๔.๑๑ แสดงร้อยละของข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
วิเคราะห์	๓๐	๑๐๐.๐๐
ไม่ได้วิเคราะห์	๐	๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนได้มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐)

ตาราง ๔.๑๒ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มี	๐	๐.๐๐
มี	๓๐	๑๐๐.๐๐
โดยใช้วิธีการ		
-ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน	๓๐	๑๐๐.๐๐
-ให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๑๖	๕๓.๓๓
-ให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	๑๘	๖๐.๐๐
-ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่ถูกต้อง ต่อเรื่องที่เรียน	๒๕	๘๓.๓๓
-ให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	๓๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน และให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) รองลงมาคือ ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่ถูกต้องต่อเรื่องที่เรียน (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๑๓ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะใด

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มี	๐	๐.๐๐
มี		
โดยใช้วิธีการ		
จัดอบรมครูภายในโรงเรียน	๒๔	๘๐.๐๐
จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่	๒๐	๖๖.๖๗
จัดครูเข้าอบรมในกลุ่มโรงเรียน	๑๕	๕๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการจัดเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้วิธีการจัดอบรมครูในโรงเรียน (ร้อยละ ๘๐.๐๐) รองลงมาคือ จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ (ร้อยละ ๖๖.๖๗)

ตาราง ๔.๑๔ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การกระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มี	๐	๐.๐๐
ทำ		
โดยใช้วิธีการ		
ให้นักเรียนและครูมีส่วนร่วม	๒๕	๘๓.๓๓
มีการประชาสัมพันธ์	๒๓	๗๖.๖๗
ให้ครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ประเมินผลงาน	๒๑	๗๐.๐๐
จัดนิทรรศการแสดงผลงานที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของนักเรียน	๒๐	๖๖.๖๗
ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนตรวจผลงานจากการฝึกปฏิบัติจริงในชุมชนซึ่งกันและกัน	๑๘	๖๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนได้มีการกระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น ด้วยวิธีการให้นักเรียนและครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๑๕ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดเตรียมสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่ได้จัดสถานที่เรียนเป็นพิเศษ	๐	๐.๐๐
จัดในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียน	๑๘	๖๐.๐๐
จัดในโรงเรียนโดยใช้สถานที่ฝึกปฏิบัติโดยเฉพาะ	๑๙	๖๓.๓๓
จัดในโรงเรียนโดยจัดนอกห้องเรียนตามความเหมาะสม	๒๐	๖๖.๖๗
จัดนอกห้องเรียนโดยประสานงานกับสถานประกอบการ	๘	๒๖.๖๗

จากตาราง ๔.๑๕ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการจัดเตรียมสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยจัดนอกห้องเรียนตามความเหมาะสม (ร้อยละ ๖๖.๖๗) รองลงมาคือ จัดในโรงเรียนโดยใช้สถานที่ฝึกปฏิบัติโดยเฉพาะ (ร้อยละ ๖๓.๓๓)

ตาราง ๔.๑๖ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ใบงาน	๒๓	๗๖.๖๗
ใบความรู้	๒๐	๖๖.๖๗
ของจริง	๒๖	๘๖.๖๗
ของจำลอง	๕	๑๖.๖๗
เอกสารประกอบการเรียน	๑๐	๓๓.๓๓
หนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกเวลา	๕	๑๖.๖๗

จากตาราง ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ ทางโรงเรียนได้มีการจัดเตรียมของจริงเป็นสื่อการเรียนรู้มากที่สุด (ร้อยละ ๘๖.๖๗) รองลงมาคือ ใบงาน (ร้อยละ ๗๖.๖๗)

๓) ด้านการใช้หลักสูตร

ตาราง ๔.๑๗ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆในการดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
กลุ่มโรงเรียน	๓	๑๐.๐๐
แหล่งวิทยากรภายนอก	๒๗	๘๐.๐๐
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	๐	๐.๐๐

จากตาราง ๔.๑๗ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนประสานกับการดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับแหล่งวิทยากรภายนอกมากที่สุด (ร้อยละ ๘๐.๐๐) รองลงมาคือ กลุ่มโรงเรียน (ร้อยละ ๑๐.๐๐)

ตาราง ๔.๑๘ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การประชาสัมพันธ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้
ครูนักเรียนและผู้ปกครอง

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มีการชี้แจง	๐	๐.๐๐
จัดทำเอกสารเผยแพร่	๒๐	๖๖.๖๗
จัดป้ายนิทรรศการแนะนำ	๕	๑๖.๖๗
ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครองในการนำหลักสูตรท้องถิ่น มาใช้	๒๓	๗๖.๖๗

จากตาราง ๔.๑๘ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์แนวทางการพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่นให้ครู นักเรียนและผู้ปกครองทราบโดยวิธีการประชุมชี้แจงมากที่สุด (ร้อยละ ๗๖.๖๗)
รองลงมาคือ จัดทำเอกสารเผยแพร่ (ร้อยละ ๖๖.๖๗)

ตาราง ๔.๑๙ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น	๒๕	๘๓.๓๓
ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระ	๒๘	๘๓.๓๓
กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น	๒๒	๗๓.๓๓
กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและ ผู้ปกครอง	๒๖	๘๖.๖๗

จากตาราง ๔.๑๙ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับ
ท้องถิ่นโดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระมากที่สุด (ร้อยละ
๘๓.๓๓) รองลงมาคือ กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง
(ร้อยละ ๘๖.๖๗)

ตาราง ๔.๒๐ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของหลักสูตรท้องถิ่นกับความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
เป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชน	๒๐	๖๖.๖๗
เป็นเรื่องใหม่แต่จำเป็นสำหรับชุมชน	๐	๐.๐๐
เป็นจริงตามข้อเสนอแนะของชุมชน	๑๐	๓๓.๓๓
เป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชน แล้วนำมาพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน	๒๕	๘๓.๓๓
เป็นหลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเองตามรายวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียน	๕	๑๖.๖๗

จากตาราง ๔.๒๐ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชน โดยเป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชนแล้วนำมาพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน (ร้อยละ ๘๓.๓๓) รองลงมาเป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชน (ร้อยละ ๖๖.๖๗)

ตาราง ๔.๒๑ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
สาธิตประกอบสื่อ และตัวอย่างผลงาน	๑๐	๓๓.๓๓
สาธิตประกอบบทเรียนให้นักเรียนปฏิบัติจริง	๑๕	๕๐.๐๐
บรรยายประกอบสื่อและตัวอย่างผลงาน	๑๒	๔๐.๐๐
บรรยาย สาธิต และให้นักเรียนปฏิบัติจริง	๒๐	๖๖.๖๗

จากตาราง ๔.๒๑ แสดงให้เห็นว่า ผู้รู้ในท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบรรยาย สาธิต และให้นักเรียนปฏิบัติจริงมากที่สุด (ร้อยละ ๖๖.๖๗) รองลงมาคือ สาธิตประกอบบทเรียนให้นักเรียนปฏิบัติจริง (ร้อยละ ๕๐.๐๐)

ตาราง ๔.๒๒ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ	๒๓	๗๖.๖๗
ร่วมวางแผนในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น	๘	๒๖.๖๗
ร่วมกับบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	๑๕	๕๐.๐๐

จากตาราง ๔.๒๒ แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ มากที่สุด (ร้อยละ ๗๖.๖๗) รองลงมา คือ ร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ร้อยละ ๕๐.๐๐)

ตาราง ๔.๒๓ แสดงร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการเลือกใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
เนื้อหาวิชา	๒๐	๖๖.๖๗
กิจกรรมการเรียนรู้	๒๒	๗๓.๓๓
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	๑๕	๕๐.๐๐
การหาง่าย ประหยัดและมีในท้องถิ่น	๒๕	๘๓.๓๓

จากตาราง ๔.๒๓ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนใช้เกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นโดยพิจารณาจากการหาง่าย ประหยัดและมีในท้องถิ่น มากที่สุด (ร้อยละ ๘๓.๓๓) รองลงมา คือ กิจกรรมการเรียนรู้ (ร้อยละ ๗๓.๓๓)

๔) ด้านการประเมินการเรียนรู้

ตาราง ๔.๒๔ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยครูภูมิปัญญา

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ประเมินผลงานนักเรียน	๒๕	๘๓.๓๓
ใช้ทดสอบวัดความรู้	๒๓	๗๖.๖๗
วัดผลตามแผนการจัดการเรียนรู้	๒๐	๖๖.๖๗
สังเกตพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียน	๒๐	๖๖.๖๗

จากตาราง ๔.๒๔ แสดงให้เห็นว่า การใช้หลักสูตรโดยครูภูมิปัญญาประเมินผลการเรียนรู้ โดย ประเมินผลงานนักเรียน มากที่สุด (ร้อยละ ๘๓.๓๓) รองลงมา คือ ใช้ทดสอบวัดความรู้ (ร้อยละ ๗๖.๖๗)

ตาราง ๔.๒๕ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมของ
หลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มีความเหมาะสม	๐	๐.๐๐
มีความเหมาะสมน้อย	๐	๐.๐๐
มีความเหมาะสมปานกลาง	๖	๒๐.๐๐
มีความเหมาะสมมาก	๒๔	๘๐.๐๐

จากตาราง ๔.๒๕ แสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมสื่อการเรียนรู้สำหรับจัดหลักสูตรท้องถิ่น มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาก (ร้อยละ ๘๐.๐๐) รองลงมา มีความเหมาะสมปานกลาง (ร้อยละ ๒๐.๐๐)

ตาราง ๔.๒๖ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ความสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
มีความสนใจและเอาใจใส่เป็นบางครั้ง	๕	๑๖.๖๗
มีความสุขในการเรียนรู้	๒๕	๘๓.๓๓
มีการปรับปรุงผลงานตลอดเวลา	๒๐	๖๖.๖๗
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในผลงาน	๒๒	๖๐.๐๐
มีความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่างสม่ำเสมอ	๒๖	๘๖.๖๗

จากตาราง ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่า ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนแสดงความสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้ โดยมีความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ ๘๖.๖๗) รองลงมาคือ มีความสุขในการเรียนรู้ (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๒๗ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในผลงานของตนเองของนักเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
นำไปใช้เองในครอบครัว	๒๕	๘๓.๓๓
มอบให้เพื่อน หรือบุคคลอื่น	๒๓	๗๖.๖๗
ผลงานสามารถจำหน่ายมีรายได้พิเศษ	๘	๒๖.๖๗
เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานขึ้นไป	๑๕	๕๐.๐๐

จากตาราง ๔.๒๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในผลงานของตนเองโดยนำไปใช้เองในครอบครัว (ร้อยละ ๘๓.๓๓) รองลงมาคือ มอบให้เพื่อน หรือบุคคลอื่น (ร้อยละ ๗๖.๖๗)

ตาราง ๔.๒๘ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้ประเมินผลงานของนักเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ผู้บริหาร	๕	๑๖.๖๗
ครูวิชาการโรงเรียน	๕	๑๖.๖๗
ครูผู้สอน	๓๐	๑๐๐.๐๐
บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา	๕	๑๖.๖๗
นักเรียน	๕	๑๖.๖๗
เพื่อน	๕	๑๖.๖๗
ผู้ปกครอง	๐	๐.๐๐
ชุมชน	๐	๐.๐๐

จากตาราง ๔.๒๘ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการประเมินผลงานของนักเรียนโดยครูผู้สอน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) รองลงมาคือ ผู้บริหาร ครูวิชาการโรงเรียน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา นักเรียน และเพื่อน (ร้อยละ ๕๐.๐๐)

ตาราง ๔.๒๙ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การนำผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
จัดนิทรรศการภายในโรงเรียน	๓๐	๑๐๐.๐๐
จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโรงเรียน	๑๐	๓๓.๓๓
จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชุมชน	๕	๑๖.๖๗
จัดนิทรรศการในระดับกลุ่มโรงเรียน	๒	๖.๖๗

จากตาราง ๔.๒๙ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการนำผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่นไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบการจัดนิทรรศการภายในโรงเรียน (ร้อยละ ๑๐๐) รองลงมาคือ จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโรงเรียน (ร้อยละ ๓๓.๓๓)

ตาราง ๔.๓๐ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ วิธีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
สังเกตการปฏิบัติงาน	๒๕	๘๓.๓๓
ใช้แบบสอบถาม	๒๐	๖๖.๖๗
ใช้การสัมภาษณ์	๕	๑๖.๖๗
ประเมินจากผลงานของนักเรียน	๓๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๔.๓๐ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีวิธีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธี ประเมินจากผลงานของนักเรียน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) รองลงมาคือ สังเกตการปฏิบัติงาน (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๓๑ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้นิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ผู้บริหาร	๒๐	๖๖.๖๗
ศึกษานิเทศก์	๕	๑๖.๖๗
ครูวิชาการ	๒๕	๘๓.๓๓
ครูผู้สอนประจำรายวิชานั้น	๒๘	๙๓.๓๓
ครูทุกคน	๓	๑๐.๐๐
บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	๕	๑๖.๖๗
ชุมชน	๒	๖.๖๗

จากตาราง ๔.๓๑ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยครูผู้สอนประจำรายวิชานั้น (ร้อยละ ๙๓.๓๓) รองลงมาคือ ครูวิชาการ (ร้อยละ ๘๓.๓๓)

ตาราง ๔.๓๒ แสดงร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับ การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ติดตามในช่วงระยะเวลาก่อนการดำเนินการ	๒	๖.๖๗
ติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ	๒๘	๘๓.๓๓
ติดตาม กำกับ ดูแลหลังการดำเนินการ	๒๐	๖๖.๖๗
รายงานผลการพัฒนาหลักสูตร	๑๐	๓๓.๓๓

จากตาราง ๔.๓๒ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ (ร้อยละ ๘๓.๓๓) รองลงมาคือ ติดตาม กำกับ ดูแลหลังการดำเนินการ (ร้อยละ ๖๖.๖๗)

๔.๑.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ได้พบปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์การตอบแบบสอบถามปลายเปิด ดังนี้

๑. จากการใช้และสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ประสบปัญหาต่างๆ พบว่า งบประมาณที่โรงเรียนจัดสรรเพื่อใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ (๒๕ คน) อีกทั้งบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มาให้ความรู้แก่นักเรียนไม่ชำนาญในการสอน (๒๐) ผู้ปกครอง ชุมชน สนใจและให้ความร่วมมือน้อย (๒๕ คน) เวลาในการพานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย และต้องใช้เวลาในการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ทำให้ส่งผลกระทบต่อเวลาสอนในรายชาติติดกัน (๒๐ คน)

๒. การใช้หลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ส่วนมากมีความพอใจ (๒๕คน) เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นที่นักเรียนได้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพในอนาคตได้ นอกจากนี้ยังตรงต่อความต้องการของนักเรียน ได้ใช้วัสดุในท้องถิ่น และได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่เป็นคนในพื้นที่

แต่มีบางส่วนให้ความคิดเห็นว่า ชุมชน ให้ความร่วมมือไม่เต็มที่ และขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน เช่น ความรู้ ความร่วมมือ เศรษฐกิจ รวมทั้งเวลาในการไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น (๕ คน)

๓. ความต้องการส่งเสริม และสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านงบประมาณมากที่สุด (๒๕ คน) รองลงคือ บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ ความสามารถในด้านรายวิชาต่างๆ อย่างชำนาญ จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ควรมีการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง (๕ คน)

๔. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการดำเนินการอย่างจริงจังในระดับปานกลาง (๒๐ คน) เนื่องจากโรงเรียนได้ทดลองใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน มีการพานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย และมีผลกระทบต่อเวลาสอนในวิชาอื่น

๕. ข้อเสนอแนะที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ให้ไว้ คือ โรงเรียนควรจัดหางบประมาณในการจัดการเรียนการสอนจากหน่วยงานที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเชิญบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนามารับความรู้ด้านการสอนจากครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน โดยจัดโครงการอบรมฝึกทักษะการสอน เพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีสอน การจัดทำสื่อนวัตกรรมประกอบการสอน เพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนของบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความชำนาญด้านการสอนยิ่งขึ้น ควรทำความเข้าใจกับผู้ปกครองชุมชน ให้เห็นความสำคัญของการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเพิ่มเวลาในการพานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มเติม เพื่อจะได้มีเวลาในการศึกษาเรียนรู้และไม่กระทบกับเวลาสอนในวิชาอื่น

๔.๒ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา สำหรับนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ ผู้วิจัยได้สอบถามนักเรียนด้วยแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน ๒๓๕ คน ที่เรียนในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นกับภูมิปัญญาล้านนา โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอโดยการพรรณนาความ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

๔.๒.๑ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ได้แก่ นักเรียนที่เรียนหลักสูตรเพิ่มเติมของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยโรงเรียนจักรคำคณาทรจังหวัดลำพูน โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม โรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม โรงเรียนทาจุมเงินวิทยาคาร โรงเรียนแม่ทาววิทยาคม โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม โรงเรียนบ้านโฮ่งรัตนวิทยา โรงเรียนน้ำตบวิทยาคม โรงเรียนวชิรป่าซาง โรงเรียนป่าซาง โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยา โรงเรียนแม่ตืนวิทยา โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ่ง และโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา จำนวน ๒๓๕ คน พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๕๔.๔๗) อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มากที่สุด (ร้อยละ ๓๙.๑๕) รองลงมาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ (ร้อยละ ๒๕.๙๖) และนักเรียนเคยเรียนหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ ๘๐.๘๕) และรองลงมาไม่เคยเรียนหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ ๑๙.๑๕)

๔.๒.๒ สภาพและปัญหาในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริม ภูมิปัญญาล้านนา

จากการสำรวจข้อมูลจากนักเรียน ๒๓๕ คน ที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริม
ภูมิปัญญาล้านนาของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปรากฏสภาพและปัญหาใน
การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ดังนี้

ตาราง ๔.๓๓ แสดงค่าความถี่ และร้อยละของนักเรียนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการ
เรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา (N= ๒๓๕)

รายการ	ทำ หรือ มี		ไม่แน่ใจ		ไม่ทำหรือไม่มี	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
๑.โรงเรียนมีการสำรวจความต้องการของ นักเรียนในเรื่องที่นักเรียนอยากเรียน	๑๗๕	๗๔.๔๗	๔๖	๑๙.๕๗	๑๔	๕.๙๖
๒.โรงเรียนมีการกำหนดเนื้อหาสาระรายวิชา ที่นักเรียนได้เรียนเหมาะสมกับสภาพของ ท้องถิ่น	๑๗๙	๗๖.๑๗	๔๕	๑๙.๑๕	๑๑	๔.๖๘
๓. รายวิชาเพิ่มเติม(หลักสูตรท้องถิ่น)ที่จัดทำ ขึ้นมีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียน	๑๗๓	๗๓.๖๒	๔๒	๑๗.๘๗	๒๐	๘.๕๑
๔.โรงเรียนมีการจัดสถานที่เรียนเฉพาะ รายวิชาที่เปิดสอน	๑๘๗	๗๙.๕๗	๔๑	๑๗.๔๕	๗	๒.๙๘
๕. มีการจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอน	๑๗๙	๗๖.๑๗	๔๓	๑๘.๒๙	๑๓	๕.๕๓
๖.โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับการ จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา	๑๗๔	๗๔.๐๔	๕๐	๒๑.๒๘	๑๑	๔.๖๘
๗.นักเรียนมีการวางแผนการทำงาน แล้ว จึงลงมือปฏิบัติงานในรายวิชาที่ใช้ ภูมิปัญญาล้านนา	๒๐๕	๘๗.๒๓	๑๑	๔.๖๘	๙	๓.๘๓
๘.การจัดการเรียนการสอนมีรูปแบบที่ หลากหลาย	๑๗๕	๗๔.๔๗	๔๓	๑๘.๒๙	๑๗	๗.๒๓
๙.นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	๑๗๘	๗๕.๗๔	๓๖	๑๕.๓๒	๒๑	๘.๙๔
๑๐.นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการ การเรียนการสอน	๑๘๙	๘๐.๔๓	๒๖	๑๑.๐๖	๒๐	๘.๕๑
๑๑. สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมและ เพียงพอกับกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่ใช้ ภูมิปัญญาล้านนา	๑๘๐	๗๖.๕๙	๔๐	๑๗.๐๒	๑๕	๖.๓๘

จากตาราง ๔.๓๓ แสดงให้เห็นว่า สภาพและปัญหาในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา นักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า กิจกรรมการวางแผนหลักสูตรที่ได้ทำหรือมีการจัดทำมากที่สุด คือ มีการวางแผนการทำงานแล้วจึงลงมือปฏิบัติงานในรายวิชาที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ ๘๗.๒๓) รองลงมาคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ใช้ในการเรียนการสอน (ร้อยละ ๗๐.๔๓)

ในความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ นักเรียนมีความเห็นตรงกันมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ก่อนที่นักเรียนจะได้เรียน (ร้อยละ ๒๑.๒๘) รองลงมา คือ โรงเรียนมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนในเรื่องที่อยากเรียน (ร้อยละ ๑๙.๕๗)

๔.๒.๓ ความพึงพอใจในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาของนักเรียน

ตาราง ๔.๓๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
๑.เนื้อหาสาระในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนสอนตรงกับ ความสนใจ	๔.๐๐	๐.๗๔	มาก
๒.นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา	๔.๐๘	๐.๗๓	มาก
๓. นักเรียนมีทักษะในการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตร ท้องถิ่น	๔.๐๕	๐.๗๔	มาก
๔.นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔.๓๔	๐.๗๙	มาก
๕.นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียน การสอนตามรายวิชาที่ใช้ภูมิปัญญาล้านนา	๔.๐๓	๐.๗๑	มาก
๖.นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง	๔.๓๘	๐.๕๗	มาก
๗.นักเรียนได้ฝึกการรับผิดชอบในงานของตนเอง และการทำงาน อย่างเป็นระบบ	๔.๒๘	๐.๖๙	มาก
๘.การเรียนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา เป็นสิ่งที่ มีค่าควรแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมต่อไป	๔.๓๓	๐.๖๙	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๑๙	๐.๗๑	มาก

จากตาราง ๔.๓๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากในเรื่องการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ($\bar{x} = ๔.๓๘$) รองลงมาคือนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = ๔.๓๔$)

๔.๒.๔ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

การใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในรายวิชาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ แต่ละโรงเรียนมีดังนี้

โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน รายวิชาการแปรรูปอาหาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนสวนบุญโอบุญปลั้มภักดิ์ลำพูน รายวิชาท้องถิ่นของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนป่าซาง รายวิชางานประดิษฐ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนนวัชรป่าซาง รายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนน้ำตึบวิทยาคม รายวิชาท้องถิ่นของเราชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนบ้านโฮ่งรัตนวิทยา รายวิชาดนตรีพื้นเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนธีรภัณฑ์บ้านโฮ่ง รายวิชาของกินบ้านเฮา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนแม่ตืนวิทยา รายวิชาท้องถิ่นของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา รายวิชาคหกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม รายวิชาอาหารพื้นเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนแม่ทาววิทยาคม รายวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนท่าชุมเงินวิทยาคาร รายวิชาภูมิปัญญาไทยสมุนไพรรท้องถิ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยา รายวิชาภูมิปัญญาชาวไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม รายวิชาท้องถิ่นของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม รายวิชาทุ่งหัวช้างศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑.๐ หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ๒ คาบ/สัปดาห์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โรงเรียนได้เชิญบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้วนมาเข้าร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และโรงเรียนได้นำนักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้โดยมีบุคลากรที่เป็นครูภูมิปัญญาเป็นผู้ให้ความรู้ ในด้านการพัฒนาสติปัญญาทุกด้าน วัดโดยการทดสอบความรู้และทักษะการปฏิบัติของนักเรียน ผลคะแนนเฉลี่ยปรากฏดังตาราง ๔.๓๕

ตาราง ๔.๓๕ แสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน

โรงเรียน	ระดับชั้น	รายวิชา	คะแนนเฉลี่ย	ผลการเรียน
จักรคำคณาทร	มัธยมศึกษาปีที่ ๒	การแปรรูปอาหาร	๗๘.๙๕	๓.๕
ส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน	มัธยมศึกษาปีที่ ๒	ท้องถิ่นของเรา	๗๗.๘๐	๓.๕
ป่าซาง	มัธยมศึกษาปีที่ ๑	งานประดิษฐ์	๗๖.๐๐	๓.๕
วชิรป่าซาง	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	วรรณกรรมท้องถิ่น	๗๘.๑๓	๓.๕
น้ำดิบวิทยาคม	มัธยมศึกษาปีที่ ๑	ท้องถิ่นของเรา	๗๒.๐๐	๓
บ้านโฮ้งรัตนวิทยา	มัธยมศึกษาปีที่ ๒	ดนตรีพื้นเมือง	๗๕.๐๐	๓.๕
ธีรกาหนที่บ้านโฮ้ง	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	ของกินบ้านเฮา	๗๗.๘๗	๓.๕
แม่ตืนวิทยา	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	ท้องถิ่นของเรา	๗๐.๓๓	๓
เวียงเจดีย์วิทยา	มัธยมศึกษาปีที่ ๒	คหกรรม	๗๑.๐๐	๓
บ้านแป้นพิทยาคม	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	อาหารพื้นเมือง	๗๖.๘๗	๓.๕
แม่ทาวิทยาคม	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	ภาษาและ วรรณกรรมล้านนา	๗๖.๘๗	๓.๕
ทาขุมเงินวิทยาการ	มัธยมศึกษาปีที่ ๒	ภูมิปัญญาไทย สมุนไพรท้องถิ่น	๗๕.๖๗	๓.๕
ป่าตาลบ้านธิพิทยา	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	ภูมิปัญญาชาวไทย	๗๗.๘๐	๓.๕
อุโมงค์วิทยาคม	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	ท้องถิ่นของเรา	๗๕.๐๐	๓.๕
ทุ่งหัวช้างวิทยาคม	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	ทุ่งหัวช้างศึกษา	๗๘.๖๗	๓.๕
รวม			๗๕.๘๖	๓.๒๐

จากตาราง ๔.๓๕ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ รายวิชาที่ใช้ในหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ทั้ง ๑๕ โรงเรียน รายวิชาการแปรรูปอาหาร มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (๗๘.๙๕) รองลงมารายวิชาทุ่งหัวช้างศึกษา (ร้อยละ ๗๘.๖๗) โดยภาพรวมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนระดับ ๓ ขึ้นไป

๔.๓ วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาสำหรับภูมิปัญญาชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวน ๑๕ คน ที่ให้ความรู้ในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นกับภูมิปัญญาล้านนา โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาความ ดังนี้

๔.๓.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ จำนวน ๑๕ คน พบว่า บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๖๖.๖๗) อายุระหว่าง ๕๑ – ๖๐ ปี (ร้อยละ ๕๓.๓๓) อาศัยอยู่ในภูมิลำเนา ๕๑ – ๖๐ ปี (ร้อยละ ๕๓.๓๓) การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ ๔๖.๖๗) และมีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด (ร้อยละ ๔๐.๐๐)

๔.๓.๒ การใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาของภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา

๑) การมีส่วนร่วมในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนมาก มีส่วนร่วมในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และเนื้อหาโดยภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ครูผู้สอนได้มาหาผมที่บ้านและพูดคุยถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอน และแบ่งเนื้อหาในส่วนที่ต้องการที่จะสอนให้ก่อนเพื่อให้เห็นรายละเอียดของวิชาก่อนจะมีการประชุมอย่างเป็นทางการของทางโรงเรียน” นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ครูโรงเรียนจักคำคณาทรได้มาหาป่าที่บ้าน และขอร้องให้ช่วยสอนการแปรรูปอาหารให้แก่เด็กนักเรียนที่โรงเรียน และได้พูดคุยถึงอาหารแปรรูปที่อยากให้ช่วยสอนการแปรรูปอาหารที่หลากหลายแก่นักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้นำไปใช้ประโยชน์กับชีวิตจริงของนักเรียน ที่บ้าน และเป็นประโยชน์ในอนาคตซึ่งอาจจะเป็นอาชีพในอนาคตได้ด้วย” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ครูที่โรงเรียนธีรภานท์บ้านโสมมาหาป่าที่บ้านให้ช่วยสอนการทำเค้กกล้วยเพื่อให้ นักเรียนได้รู้วิธีการทำขนมกินเอง” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ครูในโรงเรียนวชิรป่าซางได้นำรายละเอียดวิทยาวรรณกรรมท้องถิ่นมาให้ผมดูว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรบ้าง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดลำดับเนื้อหาในการสอนได้เป็นอย่างดีว่าจะเริ่มสอนจากตรงไหนก่อน” และสอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ครูในโรงเรียนป่าซางได้มาพูดคุยและถามถึงเรื่องงานประดิษฐ์เครื่องจักรสานที่จะสอนนักเรียนนั้นจะสอนเกี่ยวกับอะไรบ้าง มีอุปกรณ์เพียงพอหรือเปล่า ใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง และต้องการให้ทางโรงเรียนช่วยเหลืออย่างไร ซึ่งผมก็พร้อมที่จะช่วยทางโรงเรียนเต็มที่”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่ามีส่วนร่วมในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทางด้านเนื้อหาของรายวิชาภูมิปัญญาล้านนาก่อนที่จะมีการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม สร้างการวางแผนของทางโรงเรียนและบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนที่จะเป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาเอง

๒) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานนักเรียนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนมาก มีการประเมินผลงานนักเรียนโดยภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “มีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนจากความสนใจ ความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนและทำงานร่วมกันกับเพื่อนในชั้นเรียน เช่น วิชาที่ป่าสอนคือวิชาอาหารพื้นเมือง นักเรียนก็จะเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์การทำอาหารมาจากบ้านเพื่อที่จะมาร่วมกันทำอาหารกับเพื่อนในชั้นเรียน โดยแบ่งกันนำวัตถุดิบการทำอาหาร ส่วนประกอบการทำอาหาร เครื่องปรุงอาหาร มาคนละอย่าง โดยนักเรียนแบ่งกันนำมาเอง” นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียน นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจในการเรียนมีการฝึกอ่าน ฝึกเขียน ภาษา และวรรณกรรมล้านนา มีการเตรียมหนังสือภาษาและวรรณกรรมล้านนาขึ้นมาอ่านรอก่อนที่ผมจะเข้ามาสอน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของนักเรียนที่อยากจะเรียนรู้ในวิชานี้จริงๆ” นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “การประเมินผลงานนักเรียนสามารถทำได้จากการศึกษาในภาคของการปฏิบัติงานในช่วงเวลาเรียน เช่น นักเรียนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติโดยการเล่าประวัติท้องถิ่น ประวัติหมู่บ้าน นิทานพื้นบ้านของตัวเองในรายวิชาท้องถิ่นของเรา การปฏิบัติทำอาหารที่โรงครัว การทำอาหารพื้นเมืองอย่างมีความสุขที่ได้ลงมือทำเองและให้เพื่อนในกลุ่มชิมอาหารว่ามีรสชาติอร่อย จะเห็นได้จากนักเรียนที่ทำอาหารอย่างมีความสุข” นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “สามารถวัดได้จากผลงานของนักเรียนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเอง หรือมอบให้เพื่อน บุคคลอื่น และส่งเข้าประกวด เช่น หนังสือจากการศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าปาเกญอของโรงเรียนทุ่งหัวช้าง ศึกษา การทำโครงการของนักเรียนเกี่ยวกับการแปรรูปอาหาร ซึ่งผลงานของนักเรียนจะเป็นเอกสาร แผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก นำไปเผยแพร่ด้วยการจัดนิทรรศการในวันวิชาการ โดยฉายเป็นหนังสือจากการไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน” และสอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “มีการประเมินผลนักเรียนด้วยการสอบถามในชั้นเรียนว่ามีความเข้าใจในวิชาที่เรียนมาน้อยเพียงใด เช่น การให้นักเรียนเล่าหรือเขียนถึงลำดับขั้นตอนในการทำงานประดิษฐ์ว่าทำอย่างไร ใช้อุปกรณ์อะไรบ้างในการทำ และมีปัญหาอะไรบ้างในการทำ”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่ามีส่วนร่วมในการประเมินผลงานนักเรียนเป็นอย่างดีเนื่องจากครูภูมิปัญญาชาวบ้านได้สังเกต สอบถาม เขียน และฝึกปฏิบัติในรายวิชาที่ต้องการความรู้ความเข้าใจเช่น รายวิชาการทำอาหาร วิชางานประดิษฐ์ซึ่งต้องฝึกทำให้เกิดความชำนาญ ให้เกิดทักษะในการทำและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนหรือผู้ที่สนใจต่อไปได้

๓) วิธีการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนมากมีวิธีการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา โดยให้สัมภาษณ์ว่า “การสอนมีทั้งการบรรยาย สาธิต การเล่า ยกตัวอย่างประกอบให้นักเรียนฟังและใช้วิธีการสอนแบบปฏิบัติจริง เช่น ในวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น จะใช้วิธีการบรรยาย การเล่า ประวัติท้องถิ่นให้ฟัง เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น” สอดคล้องกับภูมิปัญญาให้สัมภาษณ์ว่า “วิชาที่ผมสอนคือวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา จะใช้วิธีการฝึกอ่าน เขียน เพื่อให้ นักเรียนได้จดจำมีความชำนาญในการอ่าน การเขียน” และสอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ลุงสอนวิชาศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นก็จะให้นักเรียนได้ฟังเล่า ฝึกเขียน ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในการถ่ายทอดความรู้ในรายวิชาการแปรรูปอาหาร จะต้องใช้สื่อจากธรรมชาติมาทำอาหารซึ่งเป็นของจริง หาง่าย ประหยัด มีอยู่ในท้องถิ่นของนักเรียน เช่น ถ้าจะทำกล้วยฉาบนักเรียนก็ต้องเตรียมกล้วย มีด ภาชนะใช้รองตากแดดมาไว้สำหรับทำกล้วยฉาบ ซึ่งต้องใช้วิธีปฏิบัตินักเรียนจึงจะเข้าใจได้ดี” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในวิชาอาหารพื้นเมืองที่ป่าสอน ก็จะใช้วิธีการสอนแบบปฏิบัติให้นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตนเองด้วย เพื่อจะได้มีความเข้าใจในการทำอาหารและการใช้ส่วนประกอบอาหารด้วยว่ามีอะไรบ้าง มีขั้นตอนการทำอาหารอย่างไร ตอนไหนควรทำอะไร ในระหว่างรออาหารสุก เราก็สามารถทำอาหารหรือเตรียมวัตถุดิบอย่างอื่นเพื่อทำอาหารเมนูต่อไปได้ เพราะอาหารบางอย่างใช้เวลาในการทำอาหารนาน เช่น การต้มไก่เมือง การแกงหน่อไม้” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในอำเภอบ้านโฮ่งก็จะมีป่าทำเค้กกล้วยเป็นของฝากที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงมากในจังหวัดของเรา เราก็นำสิ่งที่มีอยู่ในบ้านเรามาแปรรูปเป็นขนมเพื่อเพิ่มราคาให้กับสินค้ามากยิ่งขึ้น โดยครูพานักเรียนมาเรียนรู้วิธีการทำเค้กกล้วยที่บ้านเลย เพราะจะได้เข้าใจถึงวิธีการทำเพราะอุปกรณ์ในการทำขนมเค้กมีครบทุกอย่างที่บ้านจะได้เห็นวิธีการทำจริงๆ เลย” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในรายวิชาหูกหิ้วช่างศึกษาที่ผมสอนก็จะให้นักเรียนทำหนังสือทำโครงการ การทำแผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก หลังจากศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านแล้ว ก็ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ โดยมีผมผู้ปกครองสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณในการทำผลงานเหล่านี้”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย สาธิต อุปมาอุปไมย ยกตัวอย่างให้นักเรียนฟังและใช้วิธีการสอนแบบปฏิบัติจริงทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในรายวิชาที่ต้องการความเข้าใจและความชำนาญในการทำสูงเช่น วิชาการแปรรูปอาหาร ของกินบ้านเฮา หรือวิชางานประดิษฐ์ ต้องมีการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง

๔) ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนมากให้สัมภาษณ์ว่า “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มาให้ความรู้แก่นักเรียน ยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้โดยง่าย เพราะไม่มีทักษะด้านวิธีสอน ประกอบกับวิชาที่ผมสอนต้องใช้ความสามารถในการจดจำรายละเอียดและขั้นตอนในการทำมาก เพราะวิชาประดิษฐ์ต้องจดจำขั้นตอนในการทำเยอะมากถึงจะทำงาน

ออกมาได้สักชิ้นหนึ่ง” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในการทำอาหารก็ต้องใช้วัสดุหลายอย่างถึงจะทำอาหารให้ออกมามีรสชาติอร่อยได้ ถ้าขาดวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่สามารถทำอาหารให้ออกมามีรสชาติอร่อยได้ อีกทั้งต้องใช้การฝึกและความสามารถเฉพาะตัวในการทำอาหารด้วย” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ผมอายุ ๖๑ ปีแล้ว สอนวิชาท้องถิ่นของเรา ร่วมกับกับครูในโรงเรียน บางครั้งพูดเสียงเบา พูดภาษากลางไม่ชัด ก็ต้องใช้ภาษาเมืองผสมกลางเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยและเข้าใจกับภาษาที่ผมสื่อสารกับนักเรียน ซึ่งเป็นภาษาเมืองเพื่อให้ นักเรียนจะได้เข้าใจในการสอนง่ายขึ้น” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านยังให้สัมภาษณ์ว่า “ขาดความพร้อมหลายด้าน เช่น ความรู้ ความร่วมมือของผู้ปกครอง ชุมชนให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือน้อย เนื่องจากยังไม่เห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาล้านนา มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “การจัดเวลาเรียนในกรณีที่ต้องออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนซึ่งกระทบกับการเรียนรายวิชาอื่นเนื่องจากต้องใช้เวลาในการเดินทางไปกลับ และต้องมีครูคอยติดตามดูแลนักเรียนด้วยกลัวจะเกิดเหตุอันตรายขึ้น” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านยังให้สัมภาษณ์ว่า “ผมมีอาชีพเกษตรกรรมต้องปลูกผักดูแลผักบางครั้งไปสอนหนังสือนักเรียนเช้า หรือไม่ได้ไปสอนเลยก็ต้องลาครูทางโรงเรียนกลัวนักเรียนจะคอย เพราะมาสอนในโรงเรียนต้องใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง ทำให้ขาดช่วงในการทำงานส่วนตัวไปด้วย”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าครูภูมิปัญญายังขาดทักษะในการสอนที่ใ้มน้ำวให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ ประกอบกับบางวิชาที่ต้องใช้ทักษะการจดจำถึงขั้นตอนในการทำเช่นในรายวิชางานประดิษฐ์ หรือในรายวิชาการทำอาหารต้องใช้ความชำนาญในการทำ และใช้เวลาในการฝึกฝนถึงจะมีความชำนาญได้

๕) การส่งเสริมสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนของโรงเรียนในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในรายวิชาที่ต้องใช้อุปกรณ์ที่จำเป็นทางโรงเรียนมีให้นักเรียน เช่น ในรายวิชาดนตรีพื้นบ้าน ทางโรงเรียนบ้านโองวิทยาก็จะมีเครื่องดนตรีที่ห้องดนตรีไว้ให้นักเรียนได้เรียน แต่ถ้าเป็นเครื่องดนตรีชิ้นส่วนเล็กๆ เช่น ชลุ่ย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่มีค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก นักเรียนก็จะนำมาเองจากที่บ้าน ส่วนใครไม่มีก็สามารถยืมได้จากทางโรงเรียน ส่วนของผมจะนำชลุ่ยประจำตัวมาเองจากที่บ้าน” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “อุปกรณ์การเรียนส่วนมากแล้วจะใช้วัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติซึ่งนักเรียนและป่าจะต้องนำมาเองจากบ้าน โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับของกินบ้านเฮา นักเรียนและป่าจะช่วยกันนำมาจากที่บ้านซึ่งเป็นวัสดุในการประกอบอาหารที่มีอยู่ทุกครัวเรือนอยู่แล้ว เพราะอาหารหรือผักต้องเป็นอาหารสดเพื่อเวลาปรุงออกมาจะได้มีรสชาติอร่อย ป่าจะขอใช้สถานที่คือโรงครัว อุปกรณ์มีหม้อ กระทะ และเตาแก๊สที่โรงครัวในการทำอาหารเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเท่านั้น” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ในรายวิชาที่เกี่ยวกับงานประดิษฐ์ เช่น ทำตุ๊ก ทำสลาก ก็จะทำให้ นักเรียนช่วยกันนำไม้ไผ่ ผ้า กระดาษสา อุปกรณ์มาจากบ้านโดยผมจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มแล้วบอกว่าจะให้ทำอะไร นักเรียนก็จะแบ่งกันเตรียมอุปกรณ์มาจากที่บ้านเอง”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการให้การส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวกด้านอุปกรณ์ในการเรียนการสอนของวิชาภูมิปัญญาล้านนา

เป็นอย่างดี เพื่อให้ครูภูมิปัญญาพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ และนักเรียนพร้อมที่เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างทักษะในการเรียนวิชาภูมิปัญญาล้านนาให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมยิ่งขึ้น

๖) ค่าตอบแทนการถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “โรงเรียนมีการคัดเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ โดยครูมาเชิญให้ไปช่วยสอนนักเรียนในโรงเรียนโดยร่วมกันกับครูซึ่งผมเองมีความสมัครใจในการที่จะนำความรู้ไปสอนแก่เด็กนักเรียนให้มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาล้านนาที่ผมมีให้มากที่สุด” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ครูโรงเรียนบ้านโฮ่งวิทยามาหาที่บ้านแล้วก็พูดคุยกันเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียน อยากให้ป่าช่วยนำความรู้มาสอนด้านการทำอาหารของกินบ้านเฮาให้นักเรียน เพราะป่ามีอาชีพทำค้าขาย ทำอาหารขาย ลูกค้าที่มาซื้อก็เยอะ ตัดใจฝีมือป่า ครูจึงมาขอร้องให้ป่าช่วยสอนนักเรียน ป่าก็รับปากครูเขาว่าจะช่วยสอน เพราะเด็กสมัยนี้กินแต่ขนมปังลูกชิ้น ฮอตดอก จนลืมของกินอาหารบ้านเราแล้ว” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านยังให้สัมภาษณ์ว่า “ครูในโรงเรียนมาหาที่บ้านแล้วก็ขอให้ช่วยสอนโดยใช้เวลาสอนประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง ต่อ ๑ สัปดาห์ โดยให้ค่าตอบแทนการสอนชั่วโมงละ ๒๐๐ บาท”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการติดต่อประสานงานกับภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาก่อนที่จะมีการสอนในชั้นเรียนจริง โดยทางโรงเรียนมีค่าตอบแทนให้ส่วนหนึ่งและทางภูมิปัญญาเองก็เต็มใจและพร้อมที่จะนำภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาสอนแก่เด็กนักเรียน

๗) การส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ภูมิปัญญาล้านนาในลำพูนมีหลากหลาย ทั้งการทำตุ๋น การทำสลากย้อม อาหารเมือง ภาษากำเมือง สมุนไพร เครื่องจักรสาน ดนตรีพื้นเมือง ลุงพร้อมที่จะนำความรู้ของดีพื้นเมืองอันเป็นภูมิปัญญาล้านนาที่บรรพบุรุษได้มอบให้และได้รำเรียนมา พร้อมทั้งจะนำมาถ่ายทอดให้กับลูกหลานเพื่อจะได้มีคนรับมรดกอันเป็นภูมิปัญญาล้านนาไว้สืบทอดไว้ให้แก่คนรุ่นต่อไป เพื่อไม่ให้สูญหายไปกับคนรุ่นพ่อรุ่นลุง” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ลุงพร้อมที่จะมอบภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดมาจากพ่อแม่ถ่ายทอดให้แก่ นักเรียน และควรนำภาษาเมือง ตัวเมือง สมุนไพรเมือง ดนตรีพื้นเมือง อาหารเมือง การทำตุ๋น การทำสลากย้อม อันเป็นภูมิปัญญาล้านนาเข้าไปอยู่ในหลักสูตรท้องถิ่นให้ได้มีการจัดการเรียนกัน ให้ลูกหลานล้านนาได้มีโอกาสได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาอันเป็นความรู้ วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ควรอนุรักษ์รักษาไว้ และร่างเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่นให้ได้เล่าเรียนกัน” สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ลุงอายุมากแล้วกลัวว่าในวันข้างหน้าภูมิปัญญาอย่างเครื่องจักรสานเหล่านี้จะไม่มีใครสืบทอดต่อ การทำซุ่มไก่ การทำเครื่องกับดักปลาเหล่านี้วันข้างหน้าจะไม่มีใครทำเป็นแล้ว ลุงอยากสอนให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ไว้ เพื่อได้ใช้ในวันข้างหน้า ไม่ต้องไปซื้อเขาเพราะมันราคาแพงมาก”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีความรู้พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนให้ได้รับประโยชน์ในการเรียนหลักสูตรภูมิปัญญาล้านนา ซึ่งภูมิปัญญาล้านนามีอย่างหลากหลายทั้งในรูปแบบของอาหาร ดนตรีพื้นเมือง วรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งภูมิปัญญาพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ

๘) ความรู้สึกที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ผมรู้สึกภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาล้านนาให้แก่นักเรียน โดยต้องการที่จะมีผู้สืบทอดภูมิปัญญานี้ไป เพราะนักเรียนสมัยใหม่เรียนรู้ความรู้แบบใหม่จนลืม ภูมิปัญญาล้านนาอันเป็นของดีล้ำพูน เมื่อผมมีโอกาสได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้มาสอนภูมิปัญญาสมุนไพรล้านนา ผมจึงอยากจะทำถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มความสามารถเพื่อที่จะได้มีคนรับความรู้เหล่านี้ไปถ่ายทอดต่อไปในอนาคตได้” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “รู้สึกดีใจที่ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาล้านนาแล้วนำไปจัดเป็นหลักสูตรสอนลูกหลาน เช่น การทำตุ๋นทำไม่อย่างแต่ขาดคนสอนและสานต่อ เมื่อผมได้รับเชิญจากทางโรงเรียนให้มาสอนวิชาการประดิษฐ์ ผมจึงอยากจะทำสอนลูกหลานให้ได้เรียนรู้การทำตุ๋นที่ถูกวิธีพอวันนี้ผมมีโอกาสแล้วผมจะสอนถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มที่ และยังเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งของดีเมืองลำพูนด้วย” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “ผมมีความถนัดเรื่องการตีทองสะบัดชัย การเป่าขลุ่ย ครูจึงให้ผมช่วยสอนวิชาดนตรีพื้นเมือง ผมจะสอนวิธีการตีทองสะบัดชัย และการสอนเป่าขลุ่ยให้ลูกหลานของผมได้เรียนรู้เอาไว้ใช้ต้อนรับผ้าป่าจากกรุงเทพฯ เวลาเขามาทอดผ้าป่าบ้านเราจะได้อะไรดีพื้นเมืองไว้แสดงให้เขาดู ไว้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองเอาไว้เชิญหน้าชูตาบ้านเรา” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านยังให้สัมภาษณ์ว่า “ป่ามีอาชีพทำขนมเค้กกล้วยขาย พอครูมาขอให้ช่วยสอนรู้สึกดีใจมากที่ที่ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญจะได้นำความรู้ที่มีจะได้เอามาสอนให้นักเรียนได้รู้และเอาไปทำไว้กิน หรือเอาไว้ขายเป็นอาชีพของเขาได้ หรือเขาจะพัฒนาต่อยอดเป็นขนมอย่างอื่นก็แล้วแต่ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน แต่ป่าก็จะสอนเท่าที่ป่าทำได้นี่ละ”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีความรู้สึกที่ดีที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญอยู่แล้ว มีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในหาผู้สืบทอดอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกของบรรพบุรุษล้านนา

๙) ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า “นักเรียนมีความตั้งใจที่ดีมีส่วนร่วมในการเรียนโดยเฉพาะวิชาที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทำด้วยตนเองจะสนุกและมีความสุขกับการได้ทำได้เรียน เพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการคิด ในการตัดสินใจทำร่วมกันกับเพื่อนในชั้นเรียนด้วยตัวของเขาเอง” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านยังให้สัมภาษณ์ว่า “หลักสูตรท้องถิ่นที่นำมาใช้สอนและพัฒนา มีความเหมาะสมกับนักเรียนในท้องถิ่น เพราะนักเรียนมีพื้นที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลเดียวกันจะมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ทำร่วมกัน เช่น การทำสลาก การทำตุ๋น นักเรียนจะทำออกมาสวยและทำได้ดี เพราะที่บ้าน อ้ายจะสอนลูกหลานทำอยู่แล้ว” นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านยังให้สัมภาษณ์ว่า “ป่าถามนักเรียนว่าหลังจากได้เรียนวิชาของกินบ้านเรา ไปแล้วนักเรียนบอกว่าสามารถทำอาหารกินเองได้ ซึ่งเมื่อก่อนที่ทำอาหารไม่เป็น แต่ตอนนี้ทำอาหารกินเองได้สบาย”

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนว่ามีความตั้งใจ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ถ้านักเรียนมีส่วนร่วมแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพอใจที่จะเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นและสนุกกับการเรียน

๑๐) ข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาล้านนาในโรงเรียน

ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนมากให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากที่นำมาใช้สอนในรายวิชาเพิ่มเติมที่มีอยู่เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายที่ยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ในด้านอื่นอีก เพื่อถ่ายทอดให้นักเรียนรุ่นลูกหลานได้เรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สืบทอดธำรงรักษาไว้ เพื่อไม่ให้สูญหายไปกับภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีผู้รู้ไม่กี่คนและนับวันอายุมากขึ้นเรื่อยๆ จะหาผู้สืบทอดเรียนรู้ไว้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยลง ซึ่งการเรียนรู้ไว้อาจจะเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันและอาจจะเป็นอาชีพให้แก่นักเรียนได้ในอนาคตได้ด้วย นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้าน ซึ่งมีความรู้เรื่องภูมิปัญญาหลายอย่างได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ด้วยโดยการเชิญให้มาสอนหรือร่วมสาธิตการทำในวันจัดนิทรรศการทางวิชาการของทางโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาล้านนาที่มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่ดำรงอยู่ได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเอง นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวนหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรเพิ่มค่าตอบแทนบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น เนื่องจากภูมิปัญญาชาวบ้านต้องเสียเวลา มาสอนในโรงเรียนโดยใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง ทำให้บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านเสียเวลาในการทำงานและขาดรายได้ นอกจากนี้ต้องเดินทางไปให้ความรู้แก่นักเรียนที่โรงเรียนเองซึ่งต้องใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทาง ๓-๕ กิโลเมตร ซึ่งต้องออกค่าใช้จ่ายเสียค่าน้ำมันเองด้วย นอกจากนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้ข้อเสนอแนะว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป จะขี่จักรยานไปสอนที่โรงเรียน หรือให้ลูกหลานไปส่งที่โรงเรียน จะมีความสุขในการได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน แต่ก็ควรให้ขวัญและกำลังใจในการสอนด้วย

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้านแสดงให้เห็นว่ายังมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ในด้านอื่นๆ อีกหลายคน ซึ่งควรได้รับการเชิญให้มาสอนบรรยายร่วมกันกับครูผู้สอนและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนในการสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้จริงจากผู้มีประสบการณ์ตรงให้แก่นักเรียนได้ประโยชน์อย่างสูงสุดในการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ประชากรคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๕ คน ครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน ๑๕ คน และนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๕๕๐ คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๒๓๕ คน และสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา จำนวน ๑๕ คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนาวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย (๑) แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบมี ๓๒ ข้อ และคำถามปลายเปิดจำนวน ๕ ข้อ (๒) แบบสอบถามสำหรับนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบจำนวน ๓ ข้อ และมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน ๘ ข้อ (๓) แบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรภูมิปัญญาล้านนา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างจำนวน ๑๐ ข้อ (๔) แบบประเมินผลการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ซึ่งผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามชนิดเลือกตอบและมาตราส่วนประมาณค่า ใช้วิธีแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๒ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๖๐.๐๐) มีอายุอยู่ในช่วง ๕๑ ปีขึ้นไป (ร้อยละ ๓๐.๐๐) รองลงมา มีอายุ ๔๖ – ๕๐ ปี (ร้อยละ ๒๓.๓๓) มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ ๔๖.๖๗) รองลงมา มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ ๔๐.๐๐) มีสถานภาพเป็นทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ลักษณะการเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตร เคยเข้าร่วมวางแผนหาข้อมูลท้องถิ่น (ร้อยละ ๔๐.๐๐) รองลงมา มีส่วนร่วมพิจารณาสาระที่จะนำมาสอน (ร้อยละ ๓๓.๓๓)

นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๕๔.๔๗) อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มากที่สุด (ร้อยละ ๓๙.๑๕) รองลงมาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ (ร้อยละ ๒๕.๙๖) และนักเรียนเคยเรียนหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ ๘๐.๘๕) และรองลงมาไม่เคยเรียนหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ ๑๙.๑๕)

บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๖๖.๖๗) อายุระหว่าง ๕๑ – ๖๐ ปี (ร้อยละ ๕๓.๓๓) อาศัยอยู่ในภูมิลำเนา ๕๑ – ๖๐ ปี (ร้อยละ ๕๓.๓๓) การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ ๔๖.๖๗) และมีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด (ร้อยละ ๔๐.๐๐)

๕.๑.๒ สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและผลการใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน ระบุว่า โรงเรียนมีการสำรวจข้อมูลชุมชนก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยมีครูผู้สอนผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบในการสำรวจ ใช้แบบสอบถามหรือแบบสำรวจ มีการสำรวจในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่อง อาชีพ หลังจากการสำรวจแล้วมีการจัดทำข้อมูลบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านลำานนา โดยการทำทะเบียนประวัติไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจนำมาใช้ในรายวิชาภาษาและวรรณกรรมลำานนา ภูมิปัญญาไทย สมุนไพรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวไทย ท้องถิ่นของเรา ดนตรีพื้นเมือง ของกินบ้านเฮา การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ท่งหัวข้างศึกษา งานประดิษฐ์

นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า มีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนในด้านเนื้อหา

สำหรับการสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านลำานนา พบว่า ทางโรงเรียนมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลของภูมิปัญญาชาวบ้านลำานนา ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ และทำทะเบียนประวัติไว้

๒) ด้านการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านลำานนาที่มีความรู้ บุคลากรภูมิปัญญาส่วนใหญ่สมัครใจมาสอนโดยร่วมกันจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอน สำหรับแหล่งเรียนรู้นักเรียนได้เรียนรู้จากห้องเรียนและการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ในการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ครูผู้สอน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านลำานนา ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน นักเรียน โดยมีการประชุมคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อวางแผนการดำเนินงาน เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น เน้นให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียนกระทำโดยวิธีจัดอบรมครูภายในกลุ่มโรงเรียน มีการกระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธีการให้นักเรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดสถานที่

เรียนในโรงเรียนโดยการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนตามกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ ได้มีการจัดเตรียมของจริงเป็นสื่อ

นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่าในการวางแผนหลักสูตร ท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนานั้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น

สำหรับการสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า โรงเรียนมีการ คัดเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ในรายวิชาที่เปิดสอนมาสอน โดยให้ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และนักเรียนมีส่วนร่วมใน การวางแผน การใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถนำ ประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๓) ด้านการใช้หลักสูตร

ทางโรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ในการดำเนินการใช้และ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้มีการประชาสัมพันธ์โดยการประชุมชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ทราบแนวทางการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกำหนดเนื้อหาสาระ ซึ่งได้วิเคราะห์จาก การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของท้องถิ่น ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ใน ชุมชนแล้วนำมาพัฒนาเนื้อหา สาระให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า ในการจัดการเรียนรู้ของ บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา มีการบรรยาย สาธิต ฝึกอ่าน เขียนในการสอนรายวิชาเกี่ยวกับ ภาษาและวรรณกรรมล้านนา บรรยาย ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นใน รายวิชาท้องถิ่นของเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ของกินบ้านเฮา ซึ่งโรงเรียนในอำเภอบ้านโฮ่งจะมีบุคลากรภูมิปัญญาล้านนาและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเค้กกล้วย เป็นจำนวนมาก เป็นของฝากที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำพูน การทำหนังสือจากการทำโครงการทุ่งหัว ช้างศึกษา การทำแผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก จากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ โดยมีผู้ปกครองสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ นอกจากนี้ยังมีการเลือกสื่อ การเรียนรู้ที่ใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาง่าย ประหยัด

สำหรับการสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า โรงเรียนได้ ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาสภาพ ปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๔) ด้านการประเมินการเรียนรู้

มีการประเมินผลงานนักเรียน สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน สื่อการ เรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมี ความสนใจ ตั้งใจในการเรียนฝึกอ่าน ฝึกเขียน ภาษาและวรรณกรรมล้านนา การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงเรียนและเวลาว่าง ปฏิบัติงานอย่างมีความสุข ผลงานของ นักเรียนนำไปใช้เองหรือมอบให้เพื่อน บุคคลอื่น และส่งเข้าประกวด เช่น หนังสือจากการศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าปกาเกอญอของโรงเรียนทุ่งหัวช้างศึกษา การทำโครงการของนักเรียนเกี่ยวกับการแปรรูปอาหาร ในด้านผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน คือ ครูผู้สอน

ผู้บริหาร ผลงานของนักเรียนซึ่งเป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก นำไปเผยแพร่ด้วยการจัดนิทรรศการในวันวิชาการ โดยฉายหนังสือจากการไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านและสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พร้อมทั้งจัดจำหน่ายอาหารแปรรูป อาหารพื้นเมือง วิธีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการประเมินผลงาน และการสังเกตขณะปฏิบัติงาน นอกจากนี้มีผู้บริหาร ครูผู้สอนประจำรายวิชา เป็นผู้นิเทศติดตามการใช้หลักสูตร โดยมีการนิเทศ ติดตาม กำกับดูแล ขณะดำเนินการ และหลังจากการดำเนินการ นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า มีการประเมินผลการเรียนในด้านความรู้ การปฏิบัติ ความพึงพอใจในผลงาน ในระดับมาก

สำหรับการสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนจากความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่าง และการสังเกตการปฏิบัติงาน ส่วนผลงานของนักเรียนสามารถนำไปใช้เองในครอบครัว และเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการจัดนิทรรศการภายในโรงเรียนโดยครูผู้สอนประจำรายวิชานั้นเป็นผู้นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ

๕) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

จากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ผู้บริหารและครูผู้สอนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า ปัญหาในการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ งบประมาณในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงไม่สามารถเชิญบุคลากรภูมิปัญญาล้านนามาสอนได้หลายชั่วโมง จึงมอบหมายให้นักเรียนเข้ากลุ่มและไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และบุคลากรภูมิปัญญาแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ไปกลับพอสมควร บางครั้งอาจจะกลับมาช้าทำให้เลยเวลาในการเรียนของวิชาที่ติดกับชั่วโมงวิชาหลักสูตรท้องถิ่น มีเพียงโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณเพียงพอในการเชิญบุคลากรภูมิปัญญาล้านนามาเข้ามาช่วยสอน และมีรถของโรงเรียนพานักเรียนออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ข้างนอกได้ ด้านบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มาให้ความรู้แก่นักเรียน ยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากไม่มีทักษะด้านวิธีสอน ประกอบบางคนมีอายุมากพูดเสียงเบา ครูต้องคอยควบคุมชั้นเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือน้อย เนื่องจากยังไม่เห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาล้านนามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขาดความพร้อมหลายด้าน เช่น ความรู้ ความร่วมมือ เศรษฐกิจและการจัดรายวิชาสอนไม่ต่อเนื่องกัน การจัดเวลาเรียนในกรณีที่ต้องออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนซึ่งกระทบกับการเรียนรายวิชาอื่น

๕.๑.๓ ความพึงพอใจในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาของนักเรียน

นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากในเรื่องการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ($\bar{x} = ๔.๓๘$) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = ๔.๓๔$)

๕.๑.๔ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

หลังจากมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว มีการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปรากฏว่าผลการเรียนในรายวิชาต่างๆ จำนวน ๑๒ รายวิชา นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนคะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ รายวิชาที่ใช้ในหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ทั้ง ๑๕ โรงเรียน รายวิชาการแปรรูปอาหารมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (๗๘.๙๕) รองลงมา รายวิชาทุ่งหัวช้างศึกษา (ร้อยละ ๗๘.๖๗) โดยภาพรวมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนระดับ ๓ ขึ้นไป

๕.๒ การอภิปรายผล

๕.๒.๑ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๑) ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล

การสำรวจและจัดทำข้อมูล จากการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการสำรวจข้อมูลชุมชน ก่อนการนำมาใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และข้อมูลที่ได้จากการสำรวมนำมาจัดทำทำเนียบบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา มีการบันทึกทะเบียนประวัติไว้ เพื่อนำมาใช้ในรายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา เช่น ภาษาและวรรณกรรมล้านนา ท้องถิ่นของเรา ทุ่งหัวช้างศึกษา ของกินบ้านเฮา การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ดนตรีพื้นเมือง ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวไทยนอกจากนี้ยังมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนและสำรวจความถนัด ความสามารถของบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า โรงเรียนได้มีการร่วมมือกันในการดำเนินการวางแผนงานในการจัดรายวิชาที่สอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในรายวิชาเพิ่มเติม การสำรวจข้อมูลทำให้ทราบว่าในชุมชนมีบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความถนัด ความสามารถ หรืออาชีพใดบ้างที่จะนำมาเป็นวิทยากรบุคคลภายนอกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอนประจำวิชา ชุมชน และนักเรียนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล ให้ข้อมูลความต้องการทั้งด้านเนื้อหา และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^๑ กล่าวว่า การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งอาจศึกษาหลายๆด้าน เช่น การศึกษาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต และความคาดหวังของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเรียง ขจรศิลป์

^๑ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ : อีสเทิร์น, ๒๕๓๙),

และคณะ^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้มาจากความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนและคนในชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

๒) ด้านการวางแผนหลักสูตร

ในการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา โรงเรียนได้คัดเลือกบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ สมครใจมาสอนด้วยการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอนในโรงเรียน และให้นักเรียนไปศึกษาจากบุคลากรภูมิปัญญาในหมู่บ้านโดยนำเนื้อหาจากประสบการณ์ของบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาทฤษฎีจากเอกสารที่ครูผู้สอนค้นคว้า โดยได้ดำเนินการในลักษณะการบรรยายละเอียดของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จัดทำเป็นคำอธิบายรายวิชา นอกจากนี้โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ครูผู้สอน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ครูวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน และนักเรียนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งการคัดเลือกบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่เข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ จันทร์แป้น^๓ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดหลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง และวิธีจัดทำ ดำเนินการ ทดลองใช้และประเมินปรับปรุง ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้มีคณะกรรมการจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียนด้วยวิธีการจัดการอบรมครู กระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายเห็นความสำคัญด้วยการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นทำให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนในการศึกษา เรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ในส่วนของบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาระบุว่า ส่วนมากมีส่วนร่วมในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากครูผู้สอนได้ประสานงาน พูดคุย ซักถาม บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านก่อนการดำเนินการสอนแล้วว่า ในเรื่องที่จะมาให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นเรื่องใดบ้าง จะให้ครูเตรียมสื่ออะไรบ้าง การทำชิ้นงาน การมอบหมายงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^๔ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอนจัดกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ

^๒ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๓.

^๓ อำนาจ จันทร์แป้น, การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่ปฏิบัติระดับโรงเรียน, (เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒.

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการจัดการ, กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๖ – ๕๓.

สอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่มีความถนัดและความสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้วย

๓) ด้านการใช้หลักสูตร

ในด้านการใช้หลักสูตรพบว่า โรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอกกลุ่มโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ โดยการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจให้ทุกฝ่ายได้ทราบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ด้วยการใช้วิธีการสอนแบบการบรรยาย การสาธิต ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง โดยมีผู้ปกครองสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ลูกหลานของตนเอง ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนได้เปิดวิชาเพิ่มเติม ในรายวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา ท้องถิ่นของเรา พุงหิ้วข้างศึกษา ของกินบ้านเฮา การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ดนตรีพื้นเมือง ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรรักษาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวไทย โดยมีบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนามาสอนร่วมกับครูประจำวิชา เมื่อดำเนินการสอนแล้ว ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของมาตรฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา^๕ ได้ศึกษาวิจัย “แนวโน้มการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจุดเด่น คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักเรียน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติได้พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ จากการวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา พบว่า ด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการประกอบอาชีพของผู้เรียนมีความสำคัญต่อนักเรียน และสังคมไทย สอดคล้องกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน รักและผูกพันท้องถิ่นของตนเอง ในส่วนการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนสนใจ ตั้งใจ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ได้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงและรู้จริง ได้ฝึกปฏิบัติจริง ประกอบกับนักเรียนบางโรงเรียนได้นำความรู้ด้านเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิตสื่อชิ้นงานส่งครูผู้สอนแล้ว ยังนำผลงานส่งเข้าประกวด ส่งผลให้ได้รับรางวัล อาทิ การประกวดหนังสือพิมพ์ หัวข้างศึกษา ได้รับรางวัลชนะเลิศ จากการประกวดในระดับเขตพื้นที่ และเข้าประกวดในระดับภูมิภาคต่อไป หนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ผลิตภัณฑ์น้ำถั่ว) ของโรงเรียนป่าตาลบ้านอิพิทยา ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จากการประกวดสื่อระดับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นักเรียนโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูนได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันโครงงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี “แปรรูปเห็ดจากภูมิปัญญา” ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประจำปี ๒๕๕๖

^๕ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, “รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบอิงมาตรฐาน”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘), หน้า ข.

โรงเรียนธีรกาหนท์บ้านโฮ้ง นักเรียนสามารถผลิตเค้กกล้วยและจำหน่ายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ดวงอุปมา และภัครพร ภาระนาค^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน สังคม ชุมชน เกิดความรักความสามัคคี ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอเสื่อกกต่อไป

ดังนั้น ในการวิเคราะห์การใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน กล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จ ครูภูมิปัญญาล้วนนามีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และความรู้อย่างเต็มที่ และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจริงได้ อย่างไรก็ตามในด้านครูผู้สอนประจำวิชาก็ได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เมื่อมีครูภูมิปัญญาชาวบ้านล้วนนามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน อาทิ การแปรรูปอาหาร การทำน้ำถั่ง นิทานพื้นบ้าน ประวัตินิทานบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น การตัดตุ๊ก การทำอาหารพื้นเมือง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

ในการประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลงานของนักเรียนสามารถนำไปเผยแพร่ในงานนิทรรศการของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และนำเข้าร่วมประกวด แข่งขันทั้งในและนอกโรงเรียน มีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาเพิ่มเติม โดยมีการติดตาม กำกับ ดูแล ขณะดำเนินการและหลังจากการดำเนินการโดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนประจำรายวิชา เป็นผู้ประเมิน ในด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้นำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ เช่น ส่วนประกอบของอาหารพื้นบ้าน การแปรรูปอาหาร การสานน้ำถั่ง การตัดตุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อที่มีในท้องถิ่น มีอยู่จริงตามธรรมชาติใกล้ตัวของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้และนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ เช่น การประยุกต์สูตรการทำอาหารพื้นเมืองจากของเดิมที่มีอยู่ มาทำเป็นอาหารพื้นเมืองตามสูตรของนักเรียน สามารถคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ทำได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุฒิ จันทรสมบัติ^๗ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔” ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้

^๖ สุกัญญา ดวงอุปมา และภัครพร ภาระนาค, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การประดิษฐ์ตุ๊กล้านนาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ๑(๓): ๑๙๕-๒๐๓ (๒๕๕๖)

^๗ ครูบ้านนอก Bog, “หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำขนมจีน”, ออนไลน์, [แหล่งที่มา] : www.kroobannok.com/blog/42280 [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

๕) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริม ภูมิปัญญาล้านนา

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในรายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า การสนับสนุนให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น แต่ยังมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนงบประมาณ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และการพัฒนาหลักสูตรผู้เรียนต้องไปสัมภาษณ์หรือให้บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาสอนในโรงเรียนโดยใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง ทำให้บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านเสียเวลาในการทำงานและขาดรายได้ ยกเว้นบุคลากรที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป จะมีความสุขในการได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่แก่นักเรียน ซึ่งเป็นครูภูมิปัญญาเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมล้านนา การตัดตุง การประกอบพิธีกรรมต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของพินิตนาฏ ลักณาโฆษิต^๕ ได้กล่าวว่า ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านให้เข้าใจละเอียดลึกซึ้งและถูกต้องตามหลักวิชาการ ย่อมเป็นผลให้เข้าใจภูมิปัญญาของชาติได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถนำภูมิปัญญาไปใช้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัฒนธรรมของสังคมและประเทศชาติได้อีกด้วย

๕.๒.๒ ความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ ภูมิปัญญาล้านนา

นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากในเรื่องการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ($\bar{x} = ๔.๓๘$) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = ๔.๓๔$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ มีแจ้ และคณะ^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการความรู้ : กรณีศึกษาการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓ บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก” ผลการศึกษาพบพบว่า ครูผู้สอนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูทุกคนเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมเป็นอย่างมาก และนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

^๕พินิตนาฏ ลักณาโฆษิต, “ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ในด้านโภชนาการและการใช้ยาสมุนไพร กลางบ้าน”, ในรายงานการสัมมนาวิชาการทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม: กรณีทักษิณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓๖.

^๖สำราญ มีแจ้ และคณะ, “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการความรู้ : กรณีศึกษาการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓ บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๔).

ธิดารักษ์ เชื้อสระคู^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนการสอนนิทานนโยบายสาธารณะและการวางแผนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT” ผลการวิจัยพบว่า ๑) คะแนนเฉลี่ยหลังจบการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๒) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT อยู่ในระดับพึงพอใจมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสถิต ภาคมฤค^{๑๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผญาเกี่ยว” ผลการวิจัยพบว่า ผญาเกี่ยวจึงเป็นคำที่ได้รับการกลั่นกรองจากภูมิปัญญาอย่างดีแล้วจึงมีการใช้พูดสื่อสารกันในด้านภูมิปัญญาที่มีการบันทึกเรื่องราวของภูมิปัญญาลงไปเป็นผญาเกี่ยวนั้นแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการผูกผญาใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ดี ผญาเกี่ยวได้ปรากฏการณ์การนำเสนอองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาที่ได้แนวคิดมาจากศาสนา ภูมิปัญญาที่กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติที่เหมาะสมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

๕.๒.๓ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

การวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่กลุ่มโรงเรียน จังหวัดลำพูนนำมาใช้และพัฒนามีความเหมาะสมกับนักเรียนในท้องถิ่น จังหวัดลำพูน จากการที่นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก นักเรียนสามารถอ่าน และเขียนภาษาล้านนา ร้องเพลงพื้นเมืองจากการเรียนภาษาและวรรณกรรมล้านนา ทำโครงการตามที่ตนเองสนใจได้ สามารถนำมาใช้กับสื่อเทคโนโลยี และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในระดับ ๓ ขึ้นไป

ผลสัมฤทธิ์การเรียนคะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ รายวิชาที่ใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ทั้ง ๑๕ โรงเรียนรายวิชาการแปรรูปอาหารมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (๗๘.๙๕) รองลงมารายวิชาทุ่งหัวช้างศึกษา (ร้อยละ ๗๘.๖๗) โดยภาพรวมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในรายวิชาเพิ่มเติม ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนระดับ ๓ ขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจรรย์ สุตเลิศ สมบัติ คชสิทธิ์ และอุษา คงทอง^{๑๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตร

^{๑๐} ธิดารักษ์ เชื้อสระคู, “การพัฒนาการเรียนการสอนนิทานนโยบายสาธารณะและการวางแผนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT”, งานวิจัย, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๑} สถิต ภาคมฤค, “ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผญาเกี่ยว”, (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๑๒} จรรย์ สุตเลิศ สมบัติ คชสิทธิ์ และอุษา คงทอง, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม (ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ๒๕๕๒): ๕๔

ท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม (ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

๕.๓.๑ โรงเรียนควรจัดหางบประมาณในการจัดการเรียนการสอนจากหน่วยงานที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓.๒ โรงเรียนควรสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกเหนือจากที่นำมาใช้สอนในรายวิชาเพิ่มเติมที่มีอยู่

๕.๓.๓ โรงเรียนควรเพิ่มค่าตอบแทนบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการหางบประมาณจากหน่วยงานที่มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓.๔ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีหลายสาขาได้นำผลงานของตนเองมาจัดแสดงนิทรรศการภายในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ในวันวิชาการของโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

๕.๓.๕ โรงเรียนควรจัดโครงการอบรมฝึกทักษะการสอน เพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีสอนการจัดทำสื่อนวัตกรรมประกอบการสอน เพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนของบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความชำนาญด้านการสอนยิ่งขึ้น

๕.๖.๗ โรงเรียนควรเพิ่มเวลาในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย :

๑.๑ ข้อมูลวิทยุภูมิ

๑.๑.๑ หนังสือ

กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์. สถิติอ้างอิงเพื่อการวิจัยการศึกษา. ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร กระทรวงฯ, ๒๕๔๐.

_____ . หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๒๓)

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

_____ . หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔.

_____ . ท้องถิ่น...กับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๗.

_____ . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.พ.ส.), ๒๕๕๑.

_____ . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔.กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (พว).๒๕๔๔.

_____ . การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการจัดการ.

กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, ๒๕๔๒.

กล้า สมตระกูล . เครือข่ายการเรียนรู้ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน การศึกษาชาติ ๒๗ (๔).ม.ป.ท.,๒๕๓๖.

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. ๒๕๓๕.

จำเนียร ศิลปะวานิช. หลักและวิธีการสอน. กรุงเทพฯ : เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ใจทิพย์ เข็วรัตน์พงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : อลิเพรส, ๒๕๓๗.

ฉลองชัย อัมพรสินธุ์. พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. เชียงราย : การศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย, ๒๕๔๐.

ถวัลย์ มาศจรัส. ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖.

ธวัช ปุณโณทก (บรรณาธิการ). ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานทัศนะของอาจารย์ปรีชา พิณทองในเสรี พงศพิศทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, ๒๕๓๑.

ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา. กรุงเทพฯ:เอราวัณการพิมพ์. ๒๕๓๑

- นิคม ชมพูหลง. **วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและวิธีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร. ๒๕๔๕.
- นิภา เพชรสม . **หลักสูตรและการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล**. โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ. สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. **การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. เชียงใหม่: แสงศิลป์, ๒๕๔๔.
- บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงดู โคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑
- ประเวศ วะสี. **การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา**. ชนบท. กรุงเทพฯ . อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๖.
- พินิตนาถ ลักณาไสยจิต. **“ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ในด้านโภชนาการและการใช้ยาสมุนไพร กลางบ้าน”**. ในรายงานการสัมมนาวิชาการทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม : **กรณีทักษิณ**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔.
- พวงรัตน์ ทวีวัฒน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **จุดประกายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักนายกรัฐมนตรี. **พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒.กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๙.**
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบอิงมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.). ๒๕๔๘.
- สุจริต เพียรชอบ. **หลักสูตรและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๓.
- สุจริต เพียรชอบ. **หลักสูตรและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๓.
- สุนีย์ ภูพันธ์. **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร**. เชียงใหม่ : The Knowledge Center. ๒๕๔๖.
- สุนีย์ ภูพันธ์. **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร**. เชียงใหม่ : แสงศิลป์, ๒๕๔๖.
- สุมิตร คณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม, ๒๕๒๓.
- อำนาจ จันทร์แป้น. **การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่ปฏิบัติระดับโรงเรียน**. เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๓๒.
- อุดม เขยกิจวงศ์. **หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. “คำชี้แจง” ในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๖.

๑.๑.๒ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ครูบ้านนอก Bog. “หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำขนมจีน”. ออนไลน์, [แหล่งที่มา] : www.kroobannok.com/blog/42280 [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

๑.๑.๓ บทความ

จามรี ศิริจันทร์. มุมการศึกษาขั้นพื้นฐาน : แปรเปลี่ยนภูมิปัญญาให้เป็นสื่อการสอน. วารสาร
วงการครู. ๓(๓) : ๒๕๔๗.

จรัญ สุดเลิศ สมบัติ ศชสิทธิ์ และอุษา คงทอง. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม
(ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรหมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒”. วารสาร
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑
กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ๒๕๕๒ : ๕๔

ปิ่นอนงค์ พะนิจรัมย์ ประวีต เอรารวรรณ และมนุญ ศิวารมย์. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง
การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔”. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕ : ๒๑๙-๒๑๐.

สุกัญญา ดวงอุปมา และภัครพร ภาระนาค. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การประดิษฐ์ตุ๊ก
ล้านนาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น”. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ๑
(๓): ๑๙๕-๒๐๓ (๒๕๕๖)

สำราญ มีแจ่ง และคณะ. “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการ
จัดการความรู้ : กรณีศึกษาการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓
บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก”. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๔.

๑.๑.๔ รายงานวิจัย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. “รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการ
สร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบอิงมาตรฐาน”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘.

รัตนาแสงสว่าง. ชุด โครงการวิจัยพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต : การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภาคอีสานตอนบน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙
ธิดารักษ์ เชื้อสระคู. “การพัฒนาการเรียนการสอนนิเวศวิทยาแบบบูรณาการและการวางแผนโดยใช้
รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT”. งานวิจัย. สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒.

ดร.บุญช่วย สุทธิรักษ์ และอเนกพงศ์ ธรรมาธิวัฒน์. “การวิจัยเพื่อพัฒนาครูภายในจังหวัด
เพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาการทอผ้าหมัก” . รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์,
๒๕๕๕

๒.ภาษาอังกฤษ

๒.๑ ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

๒.๑.๑ หนังสือ

Saylor, J Galen. And Alexander, William M. **Planning Curriculum for School**. New
York : Holt, Rinehart and Winston, ๑๙๗๑.

Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York: Hartcourt
Brance and World. ๑๙๖๒.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความการวิจัย

บทความวิจัย
การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

นายไพรินทร์ ณ วันนา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ๒. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ๓. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ประชากรคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๕ คน ครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน ๑๕ คน และนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๕๙๐ คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๒๓๕ คน และสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา จำนวน ๑๕ คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

๑. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๑.๑ ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลของภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ และทำทะเบียนประวัติไว้

๑.๒ ด้านการวางแผนหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ในรายวิชาที่เปิดสอนมาสอน โดยให้ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๑.๓ ด้านการใช้หลักสูตร พบว่า โรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๑.๔ ด้านการประเมินการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนจากความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่าง และการสังเกตการปฏิบัติงาน ส่วนผลงานของนักเรียนสามารถนำไปใช้เองในครอบครัว และเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการจัดนิทรรศการภายในโรงเรียนโดยครูผู้สอนประจำรายวิชานั้นเป็นผู้นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ

๒) ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๙$)

๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยภาพรวมนักเรียนร้อยละ ๘๐ มีคะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ ซึ่งมีผลการเรียนอยู่ในระดับ ๓ ขึ้นไป

ปัญหาที่พบในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา จากความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นและการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา พบว่า งบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา ไม่มีทักษะในการสอน เวลาในการพาผู้เรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย และมีผลกระทบต่อเวลาสอนในวิชาอื่น

ข้อเสนอแนะควรรหาแหล่งงบประมาณจากหน่วยงานที่มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดโครงการอบรมฝึกทักษะการสอนให้แก่บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และเพิ่มเวลาในการศึกษาแหล่งเรียนรู้หรือรวมคาบสอนในรายวิชาที่คล้ายกันเพื่อจะได้ไม่กระทบกับเวลาสอนในรายวิชาอื่น

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study an analysis of condition and problem to prepare teaching of local curriculum and promoting Lanna wisdom of the secondary school in Lamphun province. (2) to study the satisfaction of student to prepare teaching of local curriculum. (3) to study the achievement of students learning to local curriculum and promoting Lanna wisdom. This research is basic research (Basic Research). The population consisted of 15 school administers, 15 teachers who teach local curriculum and 590 secondary school students in Lamphun province. The sample consisted of 235 students who study at the secondary school in Lamphun province and 15 personnel of Lanna wisdom. The data were collected by using the questionnaire and interview. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation and descriptive analysis.

The research results are as below:

1) The condition and problem of using local curriculum and promoting Lanna wisdom

1.1) The survey and providing data found that the school has survey and providing data of Lanna wisdom. Mostly, this research is questionnaire and survey by storing data in computer file and record.

1.2) Curriculum planning found that the school selects Lanna wisdom who has knowledge in teaching by the teacher, the education committee, the school administrator, the personnel of Lanna wisdom and the student who participate to

plan, to use and local curriculum development at school. By focusing on the student can take an experience and benefit in daily life.

1.3) The using curriculum found that the school has coordinated with quest speaker, there is the explaining to teacher, student and parent. By studying the current problem of local and then determine appropriate content to use local curriculum.

1.4) The evaluation of learning found that teacher evaluated the student's work from both their in class and out class participation and observing their performance, the student's work can be used in the family and publicize by internal school exhibition. That subject's teacher who is supervisor, follower, controller, caretaker while performance

2) The satisfaction in providing teaching of local curriculum and promoting Lanna wisdom by overall the student's satisfaction was in the high level ($\bar{X} = 4.19$)

3) The achievement of student The overall, 80 percent of students got the average score at 75.86 with level 3 and above

The problem that found in teaching local curriculum and promoting Lanna wisdom. From the comment of administrators and teachers who teach local curriculum and the personnel of Lanna wisdom found that the school budget has been allocated from the institute is insufficient. Personnel of Lanna wisdom do not have skill to teach. Time to take the student to study at community sources is limited and impact on teaching of other subjects.

For the recommendation, school should find budget sources from institute that promote local Lanna wisdom, launch skills training program for teaching personnel of Lanna wisdom and adding time for learning sources or include teaching period in similar subjects in order to interfere with other subjects.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาให้เด็ก เยาวชนและประชาชนไทยให้มีรากฐานที่มั่นคงในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างสมดุลทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ จากการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาเป็นภาระหน้าที่ของชุมชน ชุมชนได้ให้การศึกษากลับบุตรหลานและสมาชิกของชุมชนทั้งด้านวิชาการและอาชีพ โดยมีบิดามารดา คนแก่และช่างฝีมือเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่เด็ก การจัดการศึกษาในลักษณะนี้จึงมีรูปแบบที่หลากหลาย และสอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนความหลากหลายของรูปแบบการศึกษาที่เคยมีในชุมชนได้สูญหายไป เมื่อรัฐได้เข้ามาควบคุมการศึกษาและนำเอาระบบการศึกษาของต่างประเทศทางตะวันตกมาใช้แทนระบบการศึกษาที่เคยมีมาแต่เดิม ในการจัดการศึกษาได้มีการกำหนดนโยบาย

หลักการ และแนวปฏิบัติจากหน่วยงานที่อยู่ส่วนกลาง ทำให้หลักสูตรที่นำมาสอนห่างไกลชีวิตจริงของชุมชน ผู้เรียนรู้เรื่องไกลตัวมากกว่าที่จะรู้เรื่องตัวเอง ทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตและช่วยตัวเองไม่ได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา ๗ ระบุว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรา ๒๔ ยังกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา ๒๙ ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และเลือกสรรภูมิปัญญาวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

จากพระราชบัญญัติการศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เกิดความรู้คู่คุณธรรมแล้ว ยังต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพ เศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาถึงจุดหมาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้น ในการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา จึงคำนึงถึงจุดหมายของหลักสูตร แกนกลาง และจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่นตนเองด้วย เนื่องจากสภาพทั่วไปของ โรงเรียนในจังหวัดลำพูน อยู่ในพื้นที่ที่มีภาษาเป็นของตนเอง โดยใช้ภาษาล้านนา และภาษาท้องถิ่น ยองในการสื่อสาร มีสถานที่ที่มีประวัติความเป็นมาหรือตำนานเล่าสู่กันมา มีคติ ความเชื่อ ยึดมั่นใน พุทธศาสนา มีประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ มีผู้มีฝีมือในการทอผ้า แกะสลักและจักสาน ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้มีโรงเรียนได้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา โดยเอื้อให้นักเรียนได้เลือกเรียนได้อย่าง หลากหลายในวิชาเพิ่มเติม โดยรัฐจ่ายค่าตอบแทนให้กับวิทยากรภายนอกที่เข้ามาให้ความรู้ และใน บางครั้งโรงเรียนได้พานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงหลักสูตรถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญใน การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการ ดำรงชีวิตสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และส่งผลให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความสำคัญต่อการจัด การศึกษาเพื่อสร้างประชากรที่มีคุณภาพ โด้นกำหนดให้รัฐจัดการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้และ หลักสูตรต่าง ๆ โดยให้ความเสมอภาคแก่บุคคลทุกคนให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพซึ่งได้ระบุไว้ใน มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ การเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาระบุไว้ใน มาตรา ๒๗ ความว่าให้คณะกรรมการศึกษา ขึ้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของ ชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ มาตรา ๒๙ กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความ เข้มแข็งของชุมชน ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆเพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้นต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้น ดังที่ สจ๊วต อุทรานันท์ กล่าวว่า ควรเริ่มจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานแล้วนำมาประมวลให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา จากนั้นจึงกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหาที่จำเป็น จาก หลักสูตรแกนกลางและหรือจัดสร้างรายวิชาที่เห็นว่า คนในท้องถิ่นจำเป็นต้องเรียนรู้แล้วจึงนำ หลักสูตรที่พัฒนาแล้วมาทดลองใช้ ทำการติดตาม ประเมินผลการใช้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง แก้ไขต่อไป จากลำดับขั้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการทดลองใช้และการประเมินการใช้หลักสูตรเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่พัฒนาไปนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

เพียงไร ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการรักษาภูมิปัญญาล้านนาซึ่งกำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา เช่น การตี กลองสะบัดชัย การทำตุง การทำสลากย้อม อาหารพื้นเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมรดกภูมิปัญญา ล้านนาซึ่งนับวันจะมีผู้ให้ ความสนใจและสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้น้อยลง

จากการที่กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และยังไม่ได้ติดตามถึงสภาพและ ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนตลอดจนผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ประการใด ผู้วิจัยจึงสนใจจะ ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และนำไปพัฒนาแผนการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ครูผู้สอน นักเรียนและความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนให้สามารถนำ ภูมิปัญญาล้านนาไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร ได้แก่

๑) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๓๕ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ๑๕ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จำนวน ๑๕ คน ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๕ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ๑๕ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จำนวน ๑๕ คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการ ส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๕๙๐ คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

๑) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการ ส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๕๙๐ คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยยึดจำนวนนักเรียนที่เรียนรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเพิ่มเติม ทั้งหมดเป็น หน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๓๕ คน

และสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาล้านนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน จำนวน ๑๕ คน

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาการนำภูมิปัญญาล้านนามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนของกลุ่มวิชา เพิ่มเติมรายวิชา ได้แก่ การแปรรูปอาหาร ท้องถิ่นของเรา งานประดิษฐ์ วรรณกรรมท้องถิ่นดนตรี พื้นเมือง ของกินบ้านเฮา คหกรรม อาหารพื้นเมือง ภาษาและวรรณกรรมล้านนา ภูมิปัญญาไทย

สมุนไพรรไทย ภูมิปัญญาชาวไทย พุ่่งหัวข้างศึกษา ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล ๒) ด้านการวางแผนหลักสูตร ๓) ด้านการใช้หลักสูตร ๔) ด้านการประเมินการเรียนรู้

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ใช้เวลาในการวิจัย ๑ ปี ๘ เดือน โดยวิจัยตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ.๒๕๕๖-เดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๘

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) โดยผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์หลักสูตรขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดลำพูน ที่เปิดสอนรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเพิ่มเติม ได้ตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จนได้รายละเอียดและข้อมูลความต้องการตามที่วางแผนการจัดการเรียนการสอนไว้ ในขณะที่เดียวกันก็ได้พูดคุย ชักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในระหว่างที่ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปพร้อมกัน

สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปรากฏสภาพและปัญหาในการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ดังนี้

๑.สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๑.๑ ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลของภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ และทำทะเบียนประวัติไว้

๑.๒ ด้านการวางแผนหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ในรายวิชาที่เปิดสอนมาสอน โดยให้ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๑.๓ ด้านการใช้หลักสูตร พบว่า โรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๑.๔ ด้านการประเมินการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนจากความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่าง และการสังเกตการปฏิบัติงาน ส่วนผลงานของนักเรียนสามารถนำไปใช้เองในครอบครัว และเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการจัดนิทรรศการภายในโรงเรียนโดยครูผู้สอนประจำรายวิชานั้นเป็นผู้นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ

๒) ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๙$)

๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยภาพรวมนักเรียนร้อยละ ๘๐ มีคะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ ซึ่งมีผลการเรียนอยู่ในระดับ ๓ ขึ้นไป

ปัญหาที่พบในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา จากความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นและการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา พบว่า งบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา ไม่มีทักษะในการสอน เวลาในการพาผู้เรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย และมีผลกระทบต่อเวลาสอนในวิชาอื่น

ข้อเสนอแนะควรรหาแหล่งงบประมาณจากหน่วยงานที่มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดโครงการอบรมฝึกทักษะการสอนให้แก่บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และเพิ่มเวลาในการศึกษาแหล่งเรียนรู้หรือรวมคาบสอนในรายวิชาที่คล้ายกันเพื่อจะได้ไม่กระทบกับเวลาสอนในรายวิชาอื่น

การอภิปรายผล

สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา

ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล การใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนาของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน ได้มีการสำรวจและจัดทำข้อมูล จัดทำทำเนียบ บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา มีการบันทึกทะเบียนประวัติไว้ เพื่อนำมาช่วยในการจัดการเรียน การสอน เช่น ภาษาและวรรณกรรม ล้านนา ท้องถิ่นของเรา ทุ่งหัวช้างศึกษา ของกินบ้านเฮา การแปร รูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ดนตรีพื้นเมือง ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวไทย นอกจากนี้ยังมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนและสำรวจความถนัด ความสามารถของบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้านนา โรงเรียนได้มีการร่วมมือกันในการดำเนินการ วางแผนงานในการจัดรายวิชาที่สอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในรายวิชาเพิ่มเติม การสำรวจข้อมูลทำให้ทราบว่าในชุมชนมีบุคลากรภูมิปัญญา ชาวบ้านที่มีความถนัด ความสามารถ หรืออาชีพใดบ้างที่จะนำมาเป็นวิทยากรบุคคลภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของเจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ กล่าวว่า การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการ ของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และความ ต้องการของท้องถิ่น ซึ่งอาจศึกษาหลายๆด้าน เช่น การศึกษาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต และความคาดหวังของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการ พัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นได้มาจากความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการ ของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนและคนในชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา โรงเรียนได้คัดเลือก บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ สัมผัสใจมาสอนด้วยการจัดการเรียนรู้อบรมกับครูผู้สอนใน โรงเรียน และให้นักเรียนไปศึกษาจากบุคลากรภูมิปัญญาในหมู่บ้านโดยนำเนื้อหาจากประสบการณ์

ของบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาทฤษฎีจากเอกสารที่ครูผู้สอนค้นคว้า โดยได้ดำเนินการในลักษณะการบรรยายละเอียดของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จัดทำเป็นคำอธิบายรายวิชา นอกจากนี้โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ครูผู้สอน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน ลานนา ครูวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เริ่มจากการวิเคราะห์ หลักสูตร กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งการคัดเลือกบุคลากร ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ จันทรแป้น กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดหลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง และวิธีจัดทำ ดำเนินการ ทดลองใช้และประเมินปรับปรุง ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้มีคณะกรรมการจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียนด้วยวิธีการจัดการอบรมครู กระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายเห็นความสำคัญด้วยการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นทำให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนในการศึกษา เรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ในส่วนของบุคลากร ภูมิปัญญาชาวบ้านลานนาระบุว่า ส่วนมากไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างเป็นทางการ ได้มีส่วนร่วมโดยครูผู้สอนได้ประสานงาน พูดคุย ซักถามก่อนการดำเนินการสอนแล้วว่า ในเรื่องที่จะมาให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นเรื่องใดบ้าง จะให้ครูเตรียมสื่ออะไรบ้าง การทำชิ้นงาน การมอบหมายงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมและการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ สอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่มีความถนัดและความสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้วย

ด้านการใช้หลักสูตรพบว่า โรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอกกลุ่มโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ โดยการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจให้ทุกฝ่ายได้ทราบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ด้วยการใช้วิธีการสอนแบบการบรรยาย การสาธิต ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง โดยมีผู้ปกครองสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ลูกหลานของตนเอง ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนได้เปิดวิชาเพิ่มเติม ในรายวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา ท้องถิ่นของเรา หุ่นห้างช้างศึกษา ของกินบ้านเฮา การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ดนตรีพื้นเมือง ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวไทย โดยมีบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านลานนามาสอนร่วมกับครูประจำวิชา เมื่อดำเนินการสอนแล้ว ให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของมาตรฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้ศึกษาวิจัย “แนวโน้มการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจุดเด่น คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและ

นักเรียน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติได้พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ จากการวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา พบว่า ด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพของผู้เรียนมีความสำคัญต่อนักเรียน และสังคมไทย สอดคล้องกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน รักและผูกพันท้องถิ่นของตนเอง ในส่วนการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนสนใจ ตั้งใจ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ได้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงและรู้จัก ได้ฝึกปฏิบัติจริง ประกอบกับนักเรียนบางโรงเรียนได้นำความรู้ด้านเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิตสื่อ ชิ้นงานส่งครูผู้สอนแล้ว ยังนำผลงานส่งเข้าประกวด ส่งผลให้ได้รับรางวัล อาทิ การประกวดหนังสือสั้นทุ่งหัวช้างศึกษา ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดในระดับเขตพื้นที่ และเข้าประกวดในระดับภูมิภาคต่อไป หนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ผลิตภัณฑ์น้ำถุ้ง) ของโรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยาศาสตร์ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จากการประกวดสื่อระดับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นักเรียนโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูนได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันโครงงานกลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคโนโลยี “แปรรูปเห็ดจากภูมิปัญญา” ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประจำปี ๒๕๕๖ โรงเรียนธีรภานุรักษ์บ้านโฮ้ง นักเรียนสามารถผลิตเค้กกล้วยและจำหน่ายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ดวงอุปมา และภัทรพร ภาชนะนาค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน สังคม ชุมชน เกิดความรักความสามัคคี ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอเสื่อกกต่อไป

ดังนั้น ในการวิเคราะห์การใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน กล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จ ครูภูมิปัญญาล้านนามีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และความรู้อย่างเต็มที่ และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจริงได้ อย่างไรก็ตามในด้านครูผู้สอนประจำวิชาก็ได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เมื่อมีครูภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน อาทิ การแปรรูปอาหาร การทำน้ำถุ้ง นิทานพื้นบ้าน ประวัตินิทานพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น การตัดตุ้ม การทำอาหารพื้นเมือง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลงานของนักเรียนสามารถนำไปเผยแพร่ในงานนิทรรศการของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และนำเข้าร่วมประกวด แข่งขันทั้งในและนอกโรงเรียน มีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาเพิ่มเติม โดยมีการติดตาม กำกับ ดูแล ขณะดำเนินการและหลังจากการดำเนินการโดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนประจำรายวิชา เป็นผู้ประเมิน ในด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้นำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ เช่น ส่วนประกอบของอาหารพื้นบ้าน การแปรรูปอาหาร การสานน้ำถุ้ง การตัดตุ้ม ซึ่งเป็นสื่อที่มีในท้องถิ่น มีอยู่จริงตามธรรมชาติใกล้ตัวของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถศึกษาหา

ความรู้และนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ เช่น การประยุกต์สูตรการทำอาหารพื้นเมืองจากของเดิมที่มีอยู่ มาทำเป็นอาหารพื้นเมืองตามสูตรของนักเรียน สามารถคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวุฒิ จันทรสมบัติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔” ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในรายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า การสนับสนุนให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น แต่ยังมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนงบประมาณ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และการพัฒนาหลักสูตรผู้เรียนต้องไปสัมภาษณ์หรือให้บุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาสอนในโรงเรียนโดยใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง ทำให้บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านเสียเวลาในการทำงานและขาดรายได้ ยกเว้นบุคลากรที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป จะมีความสุขในการได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่แก่นักเรียน ซึ่งเป็นครูภูมิปัญญาเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมล้านนา การตัดตุง การประกอบพิธีกรรมต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของพินิตนาฏ ลัคนาโฆษิต ได้กล่าวว่า ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านให้เข้าใจละเอียดลึกซึ้งและถูกต้องตามหลักวิชาการ ย่อมเป็นผลให้เข้าใจภูมิปัญญาของชาติได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถนำภูมิปัญญาไปใช้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัฒนธรรมของสังคมและประเทศชาติ นั้นอีกด้วย

ความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากในเรื่องการเรียนรู้อยู่ด้วยการปฏิบัติจริง ($\bar{x} = ๔.๓๘$) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = ๔.๓๔$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ มีแจ้ง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการความรู้ : กรณีศึกษา การเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓ บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก” ผลการศึกษาบริบท พบว่า ครูผู้สอนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูทุกคนเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมเป็นอย่างมาก และนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดารักษ์ เชื้อสระคู ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนการสอนวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT” ผลการวิจัยพบว่า ๑) คะแนนเฉลี่ยหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT อยู่ในระดับพึงพอใจมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกิต ภาคมฤค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผญาเกี่ยว” ผลการวิจัยพบว่า ผญาเกี่ยวจึงเป็นคำที่ได้รับการกลั่นกรองจากภูมิปัญญาอย่างดีแล้วจึงมีการใช้พูดสื่อสารกันในด้านภูมิปัญญามีการบันทึกเรื่องราวของภูมิปัญญาลงไปเป็นผญาเกี่ยวนั้นแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการผูกผญาใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ดี ผญาเกี่ยวได้ปรากฏการณ์การนำเสนอองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาที่ได้แนวคิดมาจากศาสนา ภูมิปัญญาที่กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติที่เหมาะสมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่กลุ่มโรงเรียน จังหวัดลำพูนนำมาใช้และพัฒนา มีความเหมาะสมกับนักเรียนในท้องถิ่น จังหวัดลำพูน จากการที่นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก นักเรียนสามารถอ่าน และเขียนภาษาล้านนา ร้องเพลงพื้นเมือง จากการเรียนภาษาและวรรณกรรมล้านนา ทำโครงการตามที่ตนเองสนใจได้ สามารถนำมาใช้กับสื่อเทคโนโลยี และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในระดับ ๓ ขึ้นไป

ผลสัมฤทธิ์การเรียนคะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ รายวิชาที่ใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ทั้ง ๑๕ โรงเรียน รายวิชาการแปรรูปอาหาร มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (๗๘.๙๕) รองลงมา รายวิชาทุ่งหัวช้างศึกษา (ร้อยละ ๗๘.๖๗) โดยภาพรวมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนาในรายวิชาเพิ่มเติม ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนระดับ ๓ ขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญ สุดเลิศ สมบัติ คชสิทธิ์ และอุษา คงทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม (ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลักเรียน ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ดังนั้น ในการวิเคราะห์การใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน กล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จ ครูภูมิปัญญาล้านนามีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง นักเรียนได้รับความรู้ และนำไปปฏิบัติจริงได้ อย่างไรก็ตามในด้านครูผู้สอนประจำวิชา ก็ได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เมื่อมีครูภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน อาทิ การแปรรูปอาหาร การทำน้ำถุ้ง นิทานพื้นบ้าน ประวัตินิทานพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น การตัดตุ๊ก การทำอาหารพื้นเมือง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในการประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลงานของนักเรียนสามารถนำไปเผยแพร่ในงานนิทรรศการของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และนำเข้าร่วมประกวด แข่งขันทั้งในและนอกโรงเรียน มีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ในรายวิชาเพิ่มเติม โดยมีการติดตาม กำกับ ดูแล ขณะดำเนินการและหลังจากการดำเนินการโดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนประจำรายวิชา เป็นผู้

ประเมิน ในด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้นำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ เช่น ส่วนประกอบของอาหารพื้นบ้าน การแปรรูปอาหาร การสานน้ำถัก การตัดตุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อที่มีในท้องถิ่น มีอยู่จริงตามธรรมชาติใกล้ตัวของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้และนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ เช่น การประยุกต์สูตรการทำอาหารพื้นเมืองจากของเดิมที่มีอยู่ มาทำเป็นอาหารพื้นเมืองตามสูตรของนักเรียน สามารถคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ทำได้

กล่าวโดยสรุปในการวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่กลุ่มโรงเรียน จังหวัดลำพูน นำมาใช้ อาจมีปัญหาบ้าง แต่โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก สามารถอ่าน และเขียนภาษาล้านนา ร้องเพลงพื้นเมือง ทำโครงการตามที่ตนเองสนใจได้ สามารถนำมาใช้กับสื่อเทคโนโลยี และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบอาหารพื้นเมือง และแปรรูปอาหารได้ นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนาในระดับดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งนี้

๑ โรงเรียนควรจัดหางบประมาณในการจัดการเรียนการสอนจากหน่วยงานที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒ โรงเรียนควรสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกเหนือจากที่นำมาใช้สอนในรายวิชาเพิ่มเติมที่มีอยู่

๓ โรงเรียนควรเพิ่มค่าตอบแทนบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการหางบประมาณจากหน่วยงานที่มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีหลายสาขาได้นำผลงานของตนเองมาจัดแสดงนิทรรศการภายในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในวันวิชาการของโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

๕ โรงเรียนควรจัดโครงการอบรมฝึกทักษะการสอน เพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีการสอน การจัดทำสื่อนวัตกรรมประกอบการสอน เพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนของบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความชำนาญด้านการสอนยิ่งขึ้น

๖ โรงเรียนควรเพิ่มเวลาในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่

กิตติกรรมประกาศ/คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณผู้บริหารและคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้พิจารณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดถึงผู้บริหาร ครู บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย :

๑.๑ ข้อมูลวิทยุภูมิ

๑.๑.๑ หนังสือ

- กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์. สถิติอ้างอิงเพื่อการวิจัยการศึกษา. ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร กระทรวงฯ, ๒๕๔๐.
- _____ . หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๒๓) พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕.
- _____ . หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔.
- _____ . ท้องถิ่น...กับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๗.
- _____ . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.พ.ส.), ๒๕๕๑.
- _____ . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช๒๕๔๔. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (พว).๒๕๔๔.
- _____ . การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการจัดการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, ๒๕๔๒.
- กล้า สมตระกูล . เครือข่ายการเรียนรู้ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน การศึกษาชาติ ๒๗ (๔).ม.ป.ท.,๒๕๓๖.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว,๒๕๔๐.
- กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. ๒๕๓๕.
- จามรี ศิริจันทร์. มุมการศึกษาขั้นพื้นฐาน : แปรเปลี่ยนภูมิปัญญาให้เป็นสื่อการสอน. วารสารวงการครู. ๓(๓) : ๒๕๔๗.
- จำเนียร ศิลปะวานิช. หลักและวิธีการสอน. กรุงเทพฯ : เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๓๘.

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : อีลีเพรส, ๒๕๓๘.
- ฉลองชัย อัมพรสินธุ์. **พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**. เชียงราย : การศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย, ๒๕๔๐.
- ถวัลย์ มาศจรัส. **ภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖.
- ธวัช ปุณโณทก (บรรณาธิการ). **ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานทัศนะของอาจารย์ปรีชา พิณทองในเสรี พงศพิศทศทางหมู่บ้านไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, ๒๕๓๑.
- ธำรง บัวศรี. **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๓๑.๗
- นิคม ชมพูหลง. **วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและวิธีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร. ๒๕๔๕.
- นิภา เพชรสม. **หลักสูตรและการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล**. โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ. สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. **การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. เชียงใหม่: แสงศิลป์, ๒๕๔๔.
- บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑
- ประเวศ วะสี. **การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๖.
- พนิตนาฏ ลักณาไสขิต. **“ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ในด้านโภชนาการและการใช้ยาสมุนไพรกลางบ้าน”**. ในรายงานการสัมมนาวิชาการทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม : **กรณีทักษิณ**. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔.
- พวงรัตน์ ทวีวัฒน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **จุดประกายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานয়รัฐมนตรี. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด, ๒๕๔๘.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบอิงมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.). ๒๕๔๘.
- สุจริต เพียรชอบ. **หลักสูตรและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๓.
- สุจริต เพียรชอบ. **หลักสูตรและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๓.

สุนีย์ ภูพานธุ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : The Knowledge Center. ๒๕๔๖.

สุนีย์ ภูพานธุ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : แสงศิลป์, ๒๕๔๖.

สุมิตร คณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ ฯ : ศึกษิตสยาม, ๒๕๒๓.

อำนาจ จันทร์แป้น. การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่ปฏิบัติระดับโรงเรียน. เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๓๒.

อุดม เขยกิจวงศ์. หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ ฯ:บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. “คำชี้แจง” ในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๖.

๑.๑.๒ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ครูบ้านนอก Bog. “หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำขนมจีน”. ออนไลน์, [แหล่งที่มา] : www.kroobannok.com/blog/42280 [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

๑.๑.๓ บทความ

จรรย์ สุดเลิศ สมบัติ คชสิทธิ์ และอุษา คงทอง. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าไหม (ลายดอกแก้ว) : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านเขาน้อยพรมสุวรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต ๒”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ๒๕๕๒ : ๕๔

ปิ่นอนงค์ พะนิจรัมย์ ประวีต เอรารวรรณ และมนูญ ศิวารมย์. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔”. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕ : ๒๑๙-๒๑๐.

สุกัญญา ดวงอุปมา และภัครพร ภาระนาค. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การประดิษฐ์ตุ๊กตาสานนาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น”. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ๑ (๓): ๑๙๕-๒๐๓ (๒๕๕๖)

สำราญ มีแจ้ และคณะ. “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการความรู้ : กรณีศึกษาการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองหมู่ที่ ๓ บ้านวังวน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๔.

๑.๑.๔ รายงานวิจัย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. “รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบอิงมาตรฐาน”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘.

รัตนาแสงสว่าง. ชุด โครงการวิจัยพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต : การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสานตอนบน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๘

ธิดารักษ์ เชื้อสระคู. “การพัฒนาการเรียนการสอนวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผนโดยใช้รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT” . งานวิจัย. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒.

ดร.บุญช่วย สุทธิรักษ์ และอเนกพงศ์ ธรรมาธิวัฒน์. “การวิจัยเพื่อพัฒนาครูภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาการทอผ้าหมัก” . รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕

๒.ภาษาอังกฤษ

๒.๑ ข้อมูลวิทยานิพนธ์

๒.๑.๑ หนังสือ

Saylor, J Galen. And Alexander, William M. **Planning Curriculum for School**. New York : Holt, Rinehart and Winston, ๑๙๗๑.

Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York: Hart court Brance and World. ๑๙๖๒.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

-สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นกรณีศึกษาในการเรียนการสอน รายวิชาสถิติเบื้องต้นและการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยในชั้นเรียน วิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วิชาวัฒนธรรมไทย มนุษย์กับอารยธรรมในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือใช้เป็นแนวทางในการให้โอวาทในงานปฐมนิเทศนิสิตที่ออกปฏิบัติการสอนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ นิสิตที่ออกปฏิบัติการสอนเพื่อบริการสังคม คณะสังคมศาสตร์ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนเพื่อนำไปเป็นแนวในการปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน หรือใช้เป็นแนวทางในการนิเทศการสอนแก่อาจารย์ผู้ไปนิเทศแก่นิสิตในการฝึกสอนได้

-สามารถนำผลการวิจัยไปสะท้อนข้อมูลให้กับโรงเรียนที่มีการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียน การพัฒนาการสอนของครูผู้สอน บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา การสอนนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

-สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับสถานศึกษา ในจังหวัดลำพูนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาสอนให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและท้องถิ่นอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

-สามารถนำผลการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ของโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น และเป็นการอนุรักษ์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบโดยผ่านสถานศึกษา

กิจกรรมด้านการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์และโรงเรียน

-สามารถนำไปพัฒนาโครงการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่ออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา นักเรียน และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่นักเรียน

-สามารถนำผลการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในหลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นการนำแนวทางไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

-สามารถพัฒนาต่อยอดการศึกษาวิจัยของพระสงฆ์ในบทบาทด้านการเป็นผู้นำชุมชน การเป็นผู้มีภูมิปัญญาเชิงพุทธในการถ่ายทอดให้แก่ นักเรียนได้เรียนรู้และเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

กิจกรรมด้านวิชาการ

-สามารถนำไปเป็นกิจกรรมหรือโครงการสัมมนาระหว่างสถานศึกษาในจังหวัด โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เพื่อเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์กับสถาบันการศึกษา ในการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นออกมาเผยแผ่

-มีการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางร่วมกัน ทั้งยัง
ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนารูปแบบการศึกษการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนให้มี
ประสิทธิภาพให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับของโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑. ศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย	ทราบถึงข้อมูล บริบทของโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอน การดำเนินงาน และการพัฒนาระบบการเรียนของนักเรียน	ข้อที่ ๑	ทำให้ทราบ ข้อมูลบริบทของโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอน การดำเนินงาน และการพัฒนาระบบการเรียนของนักเรียน สามารถวิเคราะห์ถึงสภาพ และ ปัญหา กระบวนการศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และแนวทางการแก้ไข
๒. ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานที่เกี่ยวข้อง	ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทราบแนวทางในการศึกษา กระบวนการแก้ไข ปัญหา แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนในสถานศึกษา และข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อที่ ๑-๒	ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาวิจัย ทั้งการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพได้อย่างเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ
๓. การเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์บุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนนักเรียนในโรงเรียน	ทราบถึงข้อมูลบริบทของโรงเรียน ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน	ข้อที่ ๑-๓	ทำให้ทราบบริบทของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการเรียนการสอน เกิดการคิดวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนในโรงเรียน ให้มี

			ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเยาวชน
๔.การการวิจัย	ได้ทราบถึงสภาพบริบทที่แท้จริงของโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอน ความพึงพอใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เรียบเรียงให้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	ข้อที่ ๑-๓	ทำให้เกิดแนวทางแก้ไขสภาพและปัญหาการเรียนการสอน ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนหรือท้องถิ่นได้
๕.ข้อเสนอแนะ	ทราบถึงสภาพและปัญหาบริบทของโรงเรียน ทั้งด้านการสำรวจและจัดทำข้อมูล การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ ความพึงพอใจของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นโยบายของโรงเรียน การเรียนการสอนของครูผู้สอน และภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร	ข้อที่ ๑-๓	ทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่นำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้สอน สามารถนำไปใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรได้

๖.รายงานฉบับสมบูรณ์	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ	ข้อ ๑-๓	ได้รายงานวิจัยที่มีคุณค่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่ส่งเสริมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
---------------------	---	---------	--

ภาคผนวก ง
ตัวอย่างแบบสอบถาม

ชุดที่ ๑
แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
ตอนที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น
กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
๒. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และถูกต้องมากที่สุดเพื่อให้
การศึกษาครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
๓. ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือมา ณ ที่นี้ด้วย

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนกลุ่มมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ได้ปรับเนื้อหาและ
กิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเอาภูมิปัญญาล้านนาที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรมพื้นบ้าน และ
การประกอบอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาเพิ่มเติม ระดับชั้น
มัธยมศึกษา

ตอนที่ ๑

ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงตามสภาพจริงและเติมข้อความลงในช่องว่างที่เกี่ยวข้อง

๑. เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

๒. อายุ

( ) ๒๖-๓๐ ปี

( ) ๓๑-๓๕ ปี

( ) ๓๖-๔๐ ปี

( ) ๔๑-๔๕ ปี

( ) ๕๑-๖๐ ปี

( ) ๖๑ ปี ขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี

( ) ปริญญาตรี

( ) ปริญญาโท

( ) อื่นๆ(ระบุ)

๔. ท่านมีสถานภาพใดในโรงเรียน

( ) ผู้บริหาร

( ) ครูผู้สอน

๕. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน หรือไม่

( ) เคย

( ) ไม่เคย

๖. หากเคยเข้าร่วม ได้เข้าร่วมในลักษณะใด

( ) ร่วมวางแผนหาข้อมูลท้องถิ่น

( ) พิจารณาสาระที่จะนำมาสอน

( ) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

( ) อื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ ๒

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหน้าข้อมูลที่ตรงกับสภาพความจริงตามที่ท่านได้ดำเนินการรับทราบข้อมูลในเรื่องนั้นๆ (ในบางข้อสามารถเลือกตอบได้หลายรายการ) และกรุณาเติมข้อความลงในช่องว่างในข้อที่ไม่ได้เป็นแบบให้เลือกตอบตามความเหมาะสม

ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล

๑. โรงเรียนของท่านได้ทำการสำรวจข้อมูลชุมชนภูมิปัญญาล้านนาก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่

- สำรวจ (โปรดทำทุกข้อตั้งแต่ข้อ ๒ เป็นต้นไป)
- ไม่สำรวจ (ข้ามข้อ ๒-๓ ไปทำข้อ ๔ เป็นต้นไป)

๒. โรงเรียนของท่านมีใครเป็นผู้รับผิดชอบในการสำรวจข้อมูลชุมชนและภูมิปัญญาล้านนาก่อนกระทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

- ผู้บริหาร
- ครูวิชาการ
- ครูผู้สอน
- นักเรียน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๓. โรงเรียนของท่านดำเนินการสำรวจข้อมูลชุมชนและภูมิปัญญาล้านนา โดยวิธีใด

- ใช้แบบสำรวจ
- ใช้แบบสอบถาม
- ใช้แบบบันทึก
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๔. โรงเรียนของท่านนำภูมิปัญญาล้านนาไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในรายวิชาใด

- ภาษาและวรรณกรรมล้านนา
- อาหารพื้นเมือง
- แปรรูปอาหาร
- ท้องถิ่นของเรา
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๕. โรงเรียนของท่านได้สำรวจภูมิปัญญาล้านนาเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

- อาชีพ
- คติ ความเชื่อของชาวบ้าน
- ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
- แนวคิดหลักในการปฏิบัติงานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในชุมชน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๕. โรงเรียนของท่านได้จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้รู้ในท้องถิ่นอย่างไร

- ไม่ได้จัดทำ
- จัดทำ โดยจัดเก็บด้วยวิธี
  - ทำทะเบียนประวัติ
  - จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์
  - อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ด้านการวางแผนหลักสูตร

๗. โรงเรียนของท่านมีการคัดเลือกบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาเพื่อช่วยจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างไร

- ไม่มีการคัดเลือก
- บุคลากรภูมิปัญญาล้านนามีความรู้บ้างแต่มีความสมัครใจเข้ามาสอน
- บุคลากรภูมิปัญญาล้านนามีความรู้ความสามารถตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน
- บุคลากรภูมิปัญญาล้านนามีความรู้ความสามารถบางส่วนในรายวิชาที่เปิดสอน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๘. บุคลากรภูมิปัญญาล้านนาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนของท่านอย่างไร

- ไม่มีส่วนร่วม
- เข้ามาจัดการเรียนรู้เอง
- เข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอน
- ถ่ายทอดความรู้ ทักษะให้ครู แล้วครูนำมาจัดการเรียนรู้
- เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับให้นักเรียน ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๙. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนของท่าน ประกอบด้วยบุคคลใดบ้าง

- ผู้บริหาร
- ครูผู้สอน
- นักเรียน
- ศึกษานิเทศก์
- ภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา
- คณะกรรมการสถานศึกษา
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๐. โรงเรียนของท่านมีการวางแผนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยวิธีใด

- ประชุมคณะครูเพื่อร่วมกันวางแผน
- ประชุมผู้ปกครองเพื่อทราบข้อมูลความต้องการและแหล่งเรียนรู้
- ประชุมคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อร่วมกันวางแผน
- ไม่มีการประชุมวางแผน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๑. โรงเรียนของท่านได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

- วิเคราะห์
- ไม่ได้วิเคราะห์
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๒. โรงเรียนของท่านมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่นอย่างไร

- ไม่มี
- มี โดยใช้วิธีการ
  - ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน
  - ให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้
  - ให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
  - ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่ถูกต้องต่อเรื่องที่เรียน
  - ให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
  - อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๓. โรงเรียนของท่านมีการจัดเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะใด

- ไม่มี
- มี โดยใช้วิธีการ
  - จัดอบรมครูภายในกลุ่มโรงเรียน
  - จัดอบรมครูภายในกลุ่มโรงเรียน
  - จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่
  - อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๔. โรงเรียนของท่านได้กระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นอย่างไร

- ไม่ทำ
- ทำ โดยใช้วิธีการ
  - การมีส่วนร่วม
  - การประชาสัมพันธ์
  - ให้ครูผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องได้ประเมินผลงาน
  - จัดนิทรรศการแสดงผลงานที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน
  - ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนตรวจผลงานจากการฝึกปฏิบัติจริงในชุมชนซึ่งกันและกัน
  - อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๕. โรงเรียนของท่านมีการจัดเตรียมสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นหรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร

- ไม่ได้จัดสถานที่เรียนเป็นพิเศษ
- จัดในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียน
- จัดในโรงเรียนโดยใช้สถานที่ฝึกปฏิบัติโดยเฉพาะ

- จัดในโรงเรียนโดยจัดนอกห้องเรียนตามความเหมาะสม
- จัดนอกโรงเรียนโดยประสานงานกับสถานประกอบการ
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๖. มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ ในลักษณะใดเป็นสำคัญ

- ใบงาน
- ใบความรู้
- ของจริง
- ของจำลอง
- เอกสารประกอบการเรียน
- หนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกเวลา
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ด้านการใช้หลักสูตร

๑๗. ลักษณะการดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ทางโรงเรียนได้ประสานงานกับหน่วยงานใดเป็นหลัก

- กลุ่มโรงเรียน
- แหล่งวิทยากรภายนอก
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๘. โรงเรียนของท่านมีการประชาสัมพันธ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ครู นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างไร

- ไม่มีการชี้แจง
- จัดทำเอกสารเผยแพร่
- จัดป้ายนิทรรศการแนะนำ
- ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครองในการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๑๙. โรงเรียนของท่านมีวิธีกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นอย่างไร

- กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
- ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระ
- กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น
- กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๐. หลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนอย่างไร

- เป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชน
- เป็นเรื่องใหม่แต่จำเป็นสำหรับชุมชน
- เป็นจริงตามข้อเสนอแนะของชุมชน
- เป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชนแล้วนำมาพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

- เป็นหลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเองตามรายวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๑. ผู้รู้ในท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร

- สาธิตประกอบสื่อ และตัวอย่างผลงาน
- สาธิตประกอบกรใ้ให้นักเรียนปฏิบัติจริง
- บรรยายประกอบสื่อและตัวอย่างผลงาน
- บรรยาย สาธิต และใ้ให้นักเรียนปฏิบัติจริง
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๒. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร

- สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ
- ร่วมงานแผนในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น
- ร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๓. โรงเรียนของท่านใช้หลักเกณฑ์ใดในการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่ใช้วัสดุท้องถิ่น

- เนื้อหาวิชา
- กิจกรรมการเรียนรู้
- จุดประสงค์การเรียนรู้
- การหาง่าย ประหยัดและมีในท้องถิ่น
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ด้านการประเมินการเรียนรู้

๒๔. โรงเรียนของท่านมีวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาล้านนาอย่างไร

- ประเมินผลงานนักเรียน
- ใช้ทดสอบวัดความรู้
- วัดผลตามแผนการจัดการเรียนรู้
- สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๕. โดยภาพรวมสื่อการเรียนรู้สำหรับจัดหลักสูตรท้องถิ่น มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

- ไม่มีความเหมาะสม
- มีความเหมาะสมน้อย
- มีความเหมาะสมปานกลาง
- มีความเหมาะสมมาก
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๖. ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนแสดงความสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้หรือไม่

- มีความสนใจและเอาใจใส่เป็นบางครั้ง
- มีความสุขในการเรียนรู้
- มีการปรับปรุงผลงานตลอดเวลา
- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในผลงาน
- มีความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่างสม่ำเสมอ
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๗. นักเรียนมีความพึงพอใจในผลงานของตนเองอย่างไร

- นำไปใช้เองในครอบครัว
- มอบให้เพื่อนหรือบุคคลอื่น
- ผลงานสามารถจำหน่ายมีรายได้พิเศษ
- เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานชิ้นต่อไป
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๘. ผลงานของนักเรียนในโรงเรียนของท่านได้รับการประเมินจากใครบ้าง

- ผู้บริหาร
- ครูวิชาการในโรงเรียน
- ครูผู้สอน
- บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน
- นักเรียน
- เพื่อน
- ผู้ปกครอง
- ชุมชน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๒๙. โรงเรียนมีการนำผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบใด

- จัดนิทรรศการในโรงเรียน
- จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโรงเรียน
- จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชุมชน
- จัดนิทรรศการในระดับเขตพื้นที่
- จัดนิทรรศการในระดับชาติ
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๓๐. โรงเรียนของท่านมีวิธีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธีใด

- สังเกตการปฏิบัติงาน
- ใช้แบบสอบถาม
- ใช้การสัมภาษณ์
- ประเมินจากผลงานของนักเรียน
- ไม่ได้กำหนดวิธีการประเมิน

อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๓๑. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใคร

- ผู้บริหาร
- ครูวิชาการ
- ศึกษานิเทศก์
- ครูผู้สอนประจำรายวิชานั้น
- ครูทุกคน
- บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ชุมชน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๓๒. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างไร

- ติดตามในช่วงระยะเวลาก่อนการดำเนินการ
- ติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ
- ติดตาม กำกับ ดูแลหลังการดำเนินการ
- รายงานผลการพัฒนาหลักสูตร
- ครูทุกคน
- บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ชุมชน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ตอนที่ ๓

แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร
กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

๑. ปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เท่าที่ท่านประสบหรือได้รับทราบ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านพอใจกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนของท่านหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๔. โรงเรียนของท่านได้ส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาล้านนาในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น
อย่างเอาจริงเอาจังมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

๕. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ชุดที่ ๒
แบบสอบถามสำหรับนักเรียน

เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

คำชี้แจง

๑.แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น
โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา

ตอนที่ ๓ ความพึงพอใจในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญา
ล้านนา

ขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ตรงตามสภาพความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการ
ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ตอนที่ ๑
ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่เป็นจริง

๑. เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

๒. ระดับชั้น

( ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

( ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

( ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

( ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

( ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

( ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๓. การเข้าร่วมการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา ในโรงเรียน

( ) เคยเข้าร่วมในการให้ข้อมูล ความต้องการในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้

( ) เคยเข้าร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา

( ) ไม่เคย

( ) อื่นๆ(โปรดระบุ)

การเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาเพิ่มเติม ที่ให้ผู้รู้ในท้องถิ่น(วิทยากรบุคคลภายนอก) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกับครูประจำวิชา

ตอนที่ ๒
ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอน
หลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความที่แสดงถึงสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรงกับความเป็นจริงในโรงเรียนของท่าน

ข้อที่	รายการ	ทำ หรือ มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่ทำ หรือ ไม่มี
๑.	โรงเรียนมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนในเรื่องที่อยากเรียน			
๒.	โรงเรียนมีการกำหนดเนื้อหาสาระรายวิชาที่นักเรียนได้เรียน เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น			
๓.	รายวิชาเพิ่มเติม(หลักสูตรท้องถิ่น)ที่จัดทำขึ้นมีเนื้อหาสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน			
๔.	มีการจัดสถานที่เรียนเฉพาะรายวิชาที่เปิดสอน			
๕.	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนที่นักเรียนจะได้เรียน			
๖.	มีกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเห็นประโยชน์ของการเรียน การสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			
๗.	นักเรียนมีการวางแผนการทำงานแล้วจึงลงมือปฏิบัติงานในรายวิชาที่ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			
๘.	การจัดการเรียนการสอนมีรูปแบบที่หลากหลาย			
๙.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
๑๐.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ ในการเรียนการสอน			
๑๑.	สื่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมและเพียงพอกับกิจกรรมการเรียนรู้ ในรายวิชาที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			

ตอนที่ ๓

ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลัง
ข้อความที่แสดงถึงความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของท่าน โดยใช้ภูมิปัญญา
ล้านนา

ข้อที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	เนื้อหาสาระในรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น ที่โรงเรียนจัดสอนตรงกับความสนใจ					
๒.	นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา					
๓.	นักเรียนมีทักษะในการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตร ท้องถิ่น					
๔.	นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
๕.	นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียน การสอนตนตามรายวิชาที่ใช้ภูมิปัญญาล้านนา					
๖.	นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ จริง					
๗.	นักเรียนได้ฝึกการรับผิดชอบในงานของตนเอง และ การทำงานอย่างเป็นระบบ					
๘.	การเรียนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาล้านนา เป็นสิ่งที่มีความควรแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมต่อไป					

ชุดที่ ๓
แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน
เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

ผู้สัมภาษณ์ นายไพรินทร์ ณ วันนา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัว

๑. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

๒. เพศ.....อายุ.....ปี

๓. อาศัยอยู่ในภูมิลำเนา.....ปี

๔. จบการศึกษาชั้นสูงสุด.....

๕. ปัจจุบันอาชีพ.....

ตอนที่ ๒ ผลการสัมภาษณ์

คำชี้แจง   ข้อสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
 ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

๑. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านมีวิธีการสอนเป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๔. โรงเรียนได้ส่งเสริม สนับสนุน ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๕. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานนักเรียนหรือไม่ โดยวิธีใด

.....

.....

.....

.....

๖. ท่านพอใจในผลงานการเรียนของนักเรียนเพียงใด

.....

.....

.....

.....

๗. ท่านมีข้อเสนอแนะใดบ้างในการใช้ภูมิปัญญาล้านนาในโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

๘. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อคำตอบแทนแก่การถ่ายทอดความรู้ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๙. ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานของท่านในโรงเรียนนี้ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

๑๐. โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาล้านนามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นเพียงใด
อย่างไร

.....
.....
.....
.....

ชุดที่ ๔

แบบประเมินผลการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา
ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

วิชาเสริมหลักสูตรท้องถิ่น.....
ชื่อ.....สกุล.....เลขที่.....
โรงเรียน.....
วัน เดือน ปี ที่สำรวจ.....

ลำดับนักเรียน	ระดับชั้น	รายวิชา	คะแนนเฉลี่ย	ผลการเรียน
รวม				

ภาคผนวก จ
แบบสรุปโครงการ

แบบสรุปโครงการ

สัญญาเลขที่ ๐๑๐/๒๕๕๖ ชื่อโครงการ การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา หัวหน้าโครงการ นายไพรินทร์ ฦ วันนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน โทรศัพท์ ๐๘-๒๖๑๙-๑๙๑๔ Email : Nawanna59@gmail.com
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา <p>การจัดการศึกษาให้เด็ก เยาวชนและประชาชนไทยให้มีรากฐานที่มั่นคงในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างสมดุลทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ จากการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาเป็นภาระหน้าที่ของชุมชน ชุมชนได้ให้การศึกษากลับสู่ท้องถิ่นและสมาชิกของชุมชนทั้งด้านวิชาการและอาชีพ โดยมีบิดามารดา คนแก่และช่างฝีมือเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่เด็ก การจัดการศึกษาในลักษณะนี้จึงมีรูปแบบที่หลากหลาย และสอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนความหลากหลายของรูปแบบการศึกษาที่เคยมีในชุมชนได้สูญหายไป เมื่อรัฐได้เข้ามาควบคุมการศึกษาและนำเอาระบบการศึกษาของต่างประเทศทางตะวันตกมาใช้แทนระบบการศึกษาที่เคยมีมาแต่เดิม ในการจัดการศึกษาได้มีการกำหนดนโยบาย หลักการ และแนวปฏิบัติจากหน่วยงานที่อยู่ส่วนกลาง ทำให้หลักสูตรที่นำมาสอนทางไกลชีวิตจริงของชุมชน ผู้เรียนรู้เรื่องไกลตัวมากกว่าที่จะรู้เรื่องตัวเอง ทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตและช่วยตัวเองไม่ได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา ๗ ระบุว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรา ๒๔ ยังกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา ๒๙ ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน</p>

<p>ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และเลือกสรรภูมิปัญญาวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน</p>
<p>วัตถุประสงค์โครงการ</p> <p>๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน</p> <p>๒) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน</p> <p>๓) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน</p>
<p>ผลการวิจัย</p> <p>๑.สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและผลการใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้</p> <p>๑.๑ ด้านการสำรวจและการจัดทำข้อมูล</p> <p>ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า โรงเรียนมีการสำรวจข้อมูลชุมชนก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยมีครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบในการสำรวจ ใช้แบบสอบถามหรือแบบสำรวจ มีการสำรวจในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่อง อาชีพ หลังจากการสำรวจแล้วมีการจัดทำข้อมูลบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา โดยการทำทะเบียนประวัติไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจนำมาใช้ในรายวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา ภูมิปัญญาไทย สมุนไพรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวไทย ท้องถิ่นของเรา ดนตรีพื้นเมือง ของกินบ้านเฮา การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ทุงหัวช้างศึกษา งานประดิษฐ์</p> <p>นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า มีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนในด้านเนื้อหา สำหรับการสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า ทางโรงเรียนมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลของภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ จัดเก็บในแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ และทำทะเบียนประวัติไว้</p> <p>๑.๒ ด้านการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่น</p> <p>ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ บุคลากรภูมิปัญญาส่วนใหญ่สมัครใจมาสอนโดยร่วมกันจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอน สำหรับแหล่งเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้จากห้องเรียนและการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ในการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ครูผู้สอน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน นักเรียน โดยมีการประชุมคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อวางแผนการดำเนินงาน เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น เน้นให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์</p>

ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียนกระทำโดยวิธีจัดอบรมครูภายในกลุ่มโรงเรียน มีการกระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธีการให้นักเรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดสถานที่เรียนในโรงเรียนโดยการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนตามกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ได้มีการจัดเตรียมของจริงเป็นสื่อ

นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่าในการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญาล้านนา นั้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า โรงเรียนมีการคัดเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มีความรู้ในรายวิชาที่เปิดสอนมาสอน โดยให้ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๑.๓ ด้านการใช้หลักสูตร

ทางโรงเรียนได้ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ในการดำเนินการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้มีการประชาสัมพันธ์โดยการประชุมชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ทราบแนวทางการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกำหนดเนื้อหาสาระ ซึ่งได้วิเคราะห์จาก การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของท้องถิ่น ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชนแล้วนำมาพัฒนาเนื้อหา สาระให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า ในการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา มีการบรรยาย สาธิต ฝึกอ่าน เขียนในการสอนรายวิชาเกี่ยวกับ ภาษาและวรรณกรรมล้านนา บรรยาย ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นใน รายวิชาท้องถิ่นของเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปอาหาร อาหารพื้นเมือง ของกินบ้านเฮา ซึ่งโรงเรียนในอำเภอบ้านโฮ่งจะมีบุคลากรภูมิปัญญาล้านนาและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเค้กกล้วย เป็นจำนวนมาก เป็นของฝากที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำพูน การทำหนังสือจากการทำโครงการทุ่งหัว ช้างศึกษา การทำแผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก จากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ โดยมีผู้ปกครองสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ นอกจากนี้ยังมีการเลือกสื่อ การเรียนรู้ที่ใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาง่าย ประหยัด บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า โรงเรียนได้ ประสานงานกับแหล่งวิทยากรภายนอก ประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาสภาพ ปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๑.๔ ด้านการประเมินการเรียนรู้

มีการประเมินผลงานนักเรียน สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน สื่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจในการเรียนฝึกอ่าน ฝึกเขียน ภาษาและวรรณกรรมล้านนา การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงเรียนและเวลาว่าง ปฏิบัติงานอย่างมีความสุข ผลงานของ นักเรียนนำไปใช้เองหรือมอบให้เพื่อน บุคคลอื่น และส่งเข้าประกวด เช่น หนังสือจากการศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าปกาเกอญอของโรงเรียนทุ่งหัวช้างศึกษา

การทำโครงการของนักเรียนเกี่ยวกับการแปรรูปอาหาร ในด้านผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน คือ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผลงานของนักเรียนซึ่งเป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก นำไปเผยแพร่ด้วยการจัดนิทรรศการในวันวิชาการ โดยฉายหนังสือจากการไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านและสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พร้อมทั้งจัดทำหน่วยอาหารแปรรูป อาหารพื้นเมือง วิธีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการประเมินผลงานและการสังเกตขณะปฏิบัติงาน นอกจากนี้มีผู้บริหาร ครูผู้สอน ประจำรายวิชา เป็นผู้นิเทศติดตามการใช้หลักสูตร โดยมีการนิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแล ขณะดำเนินการและหลังจากการดำเนินการ นักเรียนกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า มีการประเมินผลการเรียนในด้านความรู้ การปฏิบัติ ความพึงพอใจในผลงาน ในระดับมาก บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา พบว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนจากความตั้งใจปฏิบัติงานทั้งในชั่วโมงและเวลาว่าง และการสังเกตการปฏิบัติงาน ส่วนผลงานของนักเรียนสามารถนำไปใช้เองในครอบครัว และเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการจัดนิทรรศการภายในโรงเรียนโดยครูผู้สอนประจำรายวิชานั้นเป็นผู้นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลขณะดำเนินการ

๑.๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา

จากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น กับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา ผู้บริหารและครูผู้สอนรายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ระบุว่า ปัญหาในการใช้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ งบประมาณในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงไม่สามารถเชิญบุคลากรภูมิปัญญา ล้านนามาสอนได้หลายชั่วโมง จึงมอบหมายให้นักเรียนเข้ากลุ่มและไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และบุคลากรภูมิปัญญาแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านของตนเอง มีเพียงโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษที่มีงบประมาณเพียงพอในการเชิญบุคลากรภูมิปัญญา ล้านนาเข้ามาช่วยสอน และมีรถของโรงเรียนพานักเรียนออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ข้างนอกได้ ด้านบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่มาให้ความรู้แก่นักเรียน ยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากไม่มีทักษะด้านวิธีสอน ประกอบบางคนมีอายุมากพูดเสียงเบา ครูต้องคอยควบคุมชั้นเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือน้อย เนื่องจากยังไม่เห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญา ล้านนามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขาดความพร้อมหลายด้าน เช่น ความรู้ ความร่วมมือ เศรษฐกิจและการจัดรายวิชาสอนไม่ต่อเนื่องกัน การจัดเวลาเรียนในกรณีที่ต้องออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียนซึ่งกระทบกับเวลาสอนในวิชาอื่น

๒. ความพึงพอใจในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญา ล้านนา

นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน กับการส่งเสริม ภูมิปัญญา ล้านนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากในเรื่องการเรียนรู้อยู่ด้วยการปฏิบัติจริง ($\bar{x} = ๔.๓๘$) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = ๔.๓๔$)

๓. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ล้านนา

หลังจากมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว มีการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ปรากฏว่าผลการเรียนใน

รายวิชาต่างๆ จำนวน ๑๒ รายวิชา นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คะแนนเฉลี่ย ๗๕.๘๖ รายวิชาที่ใช้ในหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน ทั้ง ๑๕ โรงเรียน รายวิชาการแปรรูปอาหารมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (๗๘.๙๕) รองลงมารายวิชาทุ่งหัวช้างศึกษา (ร้อยละ ๗๘.๖๗) โดยภาพรวมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีผลการเรียนระดับ ๓ ขึ้นไป

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

-สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นกรณีศึกษาในการเรียนการสอน รายวิชาสถิติเบื้องต้นและการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยในชั้นเรียน รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วิชาวัฒนธรรมไทย มนุษย์กับอารยธรรมในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือใช้เป็นแนวทางในการให้อาชีพในงานปฐมนิเทศนิสิต ที่ออกปฏิบัติการสอนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ นิสิตที่ออกปฏิบัติการสอนเพื่อ บริการสังคม คณะสังคมศาสตร์ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนเพื่อนำไปเป็นแนวในการปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน หรือใช้เป็นแนวทางในการนิเทศการสอนแก่อาจารย์ผู้ไปนิเทศแก่นิสิตในการฝึกสอนได้

-สามารถนำผลการวิจัยไปสะท้อนข้อมูลให้กับโรงเรียนที่มีการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการสอนที่มี ประสิทธิภาพไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียน การพัฒนาการสอนของ ครูผู้สอน บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ แก้ปัญหา การสอนนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

-สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับสถานศึกษา ในจังหวัดลำพูนเพื่อหาแนวทาง ในการพัฒนาการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาสอนให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ยิ่งขึ้น โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

-สามารถนำกระบวนการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาการเรียนการสอนใน รายวิชาอื่นๆ ของโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น และเป็นการอนุรักษ์ถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบโดยผ่านสถานศึกษา

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยทางอินเทอร์เน็ต <http://www.mculp.ac.th> ส่วนการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์อยู่ในระหว่างดำเนินการ

ประวัติผู้วิจัย

นายไพรินทร์ ฌ วันนา หัวหน้าโครงการวิจัย
ประวัติการศึกษา พธ.บ.(ศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พธ.ม.(พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
โทร.๐๕๓-๕๖๓๑๖๓ มือถือ ๐๘๐-๗๙๒-๗๘๔๐

ประสบการณ์การวิจัย

๑. การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคำปรลำนนา, ๒๕๕๒.
๒. การศึกษาความเชื่อพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้งสี่ กรณีศึกษา:ชุมชนตำบลประตุป่า อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.